Incursiune într-un nou mod de viață

OSHO

Bucuria

Fericirea care vine din interior

Pro Editură și Tipografie

Cuvânt înainte

Daţi-mi voie să vă spun mai întâi o mică anecdotă.

„Doctorul meu a insistat să vin la dumneavoastră", i-a spus pacientul psihiatrului. „Dumnezeu ştie de ce – am o căsnicie fericită, o slujbă sigură, o mulţime de prieteni, n-am griji...".

„Hmm!" a spus psihiatrul întinzând mâna după carnet, „şi de când eşti aşa?".

Fericirea este necredibilă. Se pare că omul nu poate fi fericit. Dacă vorbeşti despre depresia ta, despre tristeţea, nefericirea ta, toată lumea te crede; pare firesc. Dacă vorbeşti despre fericirea ta, nu te crede nimeni – pare ceva nefiresc.

După patruzeci de ani de cercetare a minţii umane, Sigmund Freud – care a lucrat cu mii de oameni, a ţinut sub observaţie mii de minţi tulburate – a ajuns la concluzia că fericirea e o ficţiune: omul nu poate fi fericit. Cel mult, putem face să ne fie puţin mai bine, atâta tot. Cel mult, putem să facem nefericirea puţin mai mică, atât, dar să fim fericiţi? Omul nu poate fi fericit.

Pare un punct de vedere foarte pesimist... dar, privind omenirea, se pare că lucrurile stau exact aşa; se pare că asta e realitatea. Numai fiinţele umane sunt nefericite. Undeva în profunzime, ceva a mers prost.

Vă spun asta pe propria-mi răspundere: Fiinţele umane *pot* fi fericite, mai fericite decât păsările, mai fericite decât copacii, mai fericite decât stelele pentru că fiinţele umane au ceva ce niciun copac, nicio pasăre, nicio stea nu are. Au conştiinţă.

Însă când ai conştiinţă, există două alternative: fie devii fericit, fie devii nefericit. Atunci e alegerea ta. Copacii sunt fericiţi doar pentru că nu pot fi nefericiţi. Ei nu au libertatea de a fi fericiţi; *trebuie* să fie fericiţi. Nu ştiu să fie nefericiţi; pentru ei nu există alternativă. Păsările care ciripesc în copaci sunt fericite nu pentru că au ales să fie. Fericirea lor este inconştientă; este pur şi simplu naturală.

Fiinţele umane pot fi extraordinar de fericite şi extraordinar de nefericite şi sunt libere să aleagă. Această libertate este riscantă, această libertate e foarte periculoasă pentru că devii responsabil. Şi cu libertatea asta s-a întâmplat ceva, ceva a mers prost. Cumva, omul stă în cap.

Dacă ai fi ales să fii fericit, n-ar mai fi nevoie de meditație. Meditația e medicinală.

Oamenii caută meditația. Meditația e necesară numai pentru că n-ai ales să fii fericit. Dacă ai fi ales să fii fericit, n-ar mai fi nevoie de meditație. Meditația e medicinală: dacă ești bolnav, atunci ai nevoie de medicamente. O dată ce ai pornit prin a alege fericirea, o dată ce ai hotărât că vei fi fericit, nu mai e nevoie de meditație. Atunci meditația începe să aibă loc de la sine. Există foarte multe religii pentru că foarte mulți oameni sunt nefericiți. Omul fericit nu are nevoie de religie; omul fericit nu are nevoie de templu, de biserică, deoarece pentru omul fericit întregul univers e un templu, întreaga existență e o biserică. Omul fericit nu are niciun fel de activitate religioasă pentru că întreaga lui viață este religioasă. Tot ce faci cu bucurie este rugăciune – munca ta devine închinăciune; însăși răsuflarea ta are o splendoare intensă, un har.

Fericirea apare atunci când te potrivești cu viața ta, când te potrivești atât de armonios încât tot ce faci e bucurie. Atunci, pe neașteptate, ajungi să știi că meditația te urmează. Dacă iubești munca pe care o faci, dacă iubești felul în care trăiești, atunci meditezi. Atunci nimic nu te distrage. Când lucrurile te distrag, asta dovedește doar că nu te interesează cu adevărat acele lucruri.

Învățătorul le tot spune copiilor: „Atenție la mine! Fiți atenți!". Ei *sunt* atenți, dar sunt atenți la altceva. Afară o pasăre cântă din toată inima – și copilul e atent la pasăre. Nimeni nu poate să spună că nu-i atent, nimeni nu poate să spună că nu e meditativ, nimeni nu poate să spună că nu se concentrează adânc – el face toate astea! De fapt, a uitat de învățător și de aritmetica pe care o predă învățătorul la tablă. Copilul a uitat complet de toate astea, este stăpânit cu desăvârșire de pasăre și de cântecul ei. Însă învățătorul spune: „Fii atent! Ce faci? Nu fi distrat!".

De fapt, învățătorul distrage copilul! Copilul *este* atent – asta se întâmplă în mod natural. Ascultând pasărea, e fericit. Învățătorul îi distrage atenția, învățătorul spune: „Nu ești atent!" – învățătorul afirmă pur și simplu un neadevăr! Copilul *era* atent. Pentru el, pasărea era mai atrăgătoare, așa că ce să facă? Învățătorul nu era atât de interesant, aritmetica nu era atrăgătoare.

Atenția ne este distrasă de preocupări nenaturale: bani, prestigiu, putere. Ascultatul păsărilor nu îți aduce bani. Ascultatul păsărilor nu o să-ți confere

prestigiu, putere. Privitul unui fluture nu o să te ajute economic, politic, social. Aceste lucruri nu sunt profitabile, însă aceste lucruri te fac fericit.

Unei ființe umane adevărate îi trebuie curaj să meargă în pas cu lucrurile care o fac fericită. Dacă rămâne săracă, rămâne săracă; nu se plânge de asta, nu îi e ciudă. Spune: „Eu mi-am ales calea – eu am ales păsările și fluturii și florile. Nu pot să fiu bogat, nu-i nimic! Sunt bogat fiindcă sunt fericit". Însă ființele umane s-au întors cu susul în jos!

Citeam odată:

> Bătrânul Ted ședea pe marginea râului de câteva ore fără să prindă nimic. Din cauza mai multor sticle de bere și a unui soare fierbinte a ațipit, și a fost luat total pe nepregătite când un pește vioi s-a agățat în cârlig, a tras de fir și l-a trezit. Bătrânul s-a dezechilibrat și, înainte să apuce să-și revină, s-a pomenit în râu. Un băiețel urmărea întâmplarea cu interes. În timp ce bătrânul se chinuia să iasă din apă, băiatul s-a întors spre tatăl său și l-a întrebat: „Tată, omul acela prinde un pește, sau peștele prinde un om?".

Omul s-a întors cu susul în jos. Peștele te prinde și te trage; nu tu prinzi peștele. Oriunde vezi bani, nu mai ești tu însuți. Oriunde vezi putere, prestigiu, nu mai ești tu însuți. Oriunde vezi respectabilitate, nu mai ești nu însuți. Imediat uiți de toate – uiți de valorile intrinsece ale vieții tale, uiți de fericirea ta, de bucuria ta, de încântarea ta. Întotdeauna alegi ceva din afară, și dai în schimbul lui ceva dinăuntru. Câștigi exteriorul și pierzi interiorul.

Dar ce ai să faci? Chiar dacă ai toată lumea la picioare și te-ai pierdut pe tine, chiar dacă ai cucerit toate bogățiile din lume și ți-ai pierdut comoara lăuntrică, ce ai să faci cu bogățiile? Asta e nefericirea.

Dacă *poți* să înveți un lucru, acel lucru este să *fii* conștient de motivele *tale* lăuntrice, de destinul *tău* interior. Să nu pierzi niciodată din vedere acest lucru, altfel vei fi nefericit. Iar când ești nefericit, lumea îți spune: „Meditează și vei fi fericit". Îți spune: „Roagă-te și vei fi fericit; mergi la templu, fii religios, fii creștin sau hindus, și vei fi fericit". Toate astea sunt prostii. Fii fericit, și va veni și meditația. Fii fericit, și va veni și religiozitatea. Fericirea e condiția de bază.

Însă oamenii devin religioși numai când sunt nefericiți – atunci religia lor este falsă. Caută să înțelegi de ce ești nefericit. Vin la mine mulți și îmi spun că sunt nefericiți și vor să le dau o tehnică de meditație. Primul lucru

pe care îl spun este: Cel mai important lucru, lucrul de bază este să înțelegi de ce ești nefericit. Dacă nu înlături cauzele de bază ale nefericirii tale, poți să meditezi însă asta nu o să te ajute prea mult, pentru că acele cauze de bază vor continua să existe.

O femeie ar fi putut să fie o dansatoare minunată, însă stă într-un birou și întocmește dosar după dosar. Unui bărbat i-ar fi plăcut să danseze sub stele, dar tot ce face este să calculeze bilanțul bancar. Și acești oameni spun că sunt nefericiți. „Dă-mi o meditație", spun ei. Eu pot să le dau, dar ce o să realizeze acea meditație? Ce poate să facă ea? Ei vor rămâne aceleași persoane, acumulând bani, competitive pe piață. Ajutorul pe care ar putea să li-l dea meditația este să-i facă să fie puțin mai relaxați, astfel încât să fie și mai buni la munca prostească pe care o fac.

Poți să repeți o mantra, poți să faci o anumită meditație; asta te poate ajuta un pic când și când – însă te ajută doar să rămâi ceea ce ești. Asta nu e o transformare.

De aceea mă adresez celor care sunt cu adevărat îndrăzneți, temerarilor care sunt gata să-și schimbe modul de viață, care sunt gata să rîște tot – pentru că, de fapt, n-au ce să rîște; doar nefericirea lor, suferința lor. Însă oamenii se agață chiar și de asta.

Am auzit o anecdotă:

Într-o tabără de instrucție, izolată un detașament de soldați tocmai se întorsese dintr-un marș de o zi sub soarele arzător.

„Ce viață!" spuse unul dintre soldați. „Suntem la mile întregi de orice așezare, cu un sergent care se crede Atilla, fără femei, fără băutură, fără permisie și, colac peste pupăză, am și cizme cu două mărimi mai mici".

„Și de ce stai așa, camarade?" întrebă vecinul său. „De ce nu ceri altă pereche?".

„Nici vorbă!" fu răspunsul. „Scoaterea lor e singura plăcere pe care o am!".

Ce altceva ai de riscat? Doar nefericirea ta. Singura plăcere pe care o ai este să vorbești despre ea. Uită-te la oameni când vorbesc despre nefericirea lor, ce fericiți sunt! Plătesc pentru ea; se duc la psihanaliști ca să vorbească despre nefericirea lor – plătesc pentru ea! Cineva îi ascultă cu atenție și ei sunt foarte

fericiți. Oamenii vorbesc despre nefericirea lor, nu se satură vorbind despre ea. Ba chiar exagerează, o împodobesc, o fac să pară mai mare. O umflă cât pot de mult. De ce? N-au de riscat decât nefericirea lor, însă oamenii se agață de ceea ce le este cunoscut, de ceea ce le este familiar. Nefericirea e tot ce știu; e viața lor. N-au nimic de pierdut, dar le e tare frică să piardă nefericirea.

Să nu uiți asta:
nimeni nu poate hotărî
pentru tine.

Așa cum văd eu lucrurile, fericirea e pe primul loc, bucuria e pe primul loc. Atitudinea sărbătorească e pe primul loc. Bucură-te! Dacă munca ta nu-ți face plăcere, schimb-o! Nu aștepta, pentru că tot timpul cât aștepți îl aștepți pe Godot, și Godot nu o să vină niciodată. Stând și așteptând, îți irosești viața. Pe cine, ce aștepți?

Dacă ești nefericit într-un anumit model de viață, toate tradițiile vechi spun că *tu* greșești – eu aș spune că *modelul* e greșit. Nu tu greșești, doar modelul tău e greșit, felul în care ai învățat să trăiești e greșit. Motivațiile pe care le-ai învățat și acceptat ca fiind ale tale nu sunt ale tale, nu îți împlinesc destinul.

Să nu uiți asta: nimeni nu poate hotărî pentru tine. Toate comenzile, toate ordinele, toate normele morale ale altora nu fac decât să te betegească. Trebuie să hotărăști singur ce ai de făcut, trebuie să îți iei viața în propriile mâini. Altfel, viața continuă să bată la ușa ta și tu nu ești niciodată acasă întotdeauna ești altundeva.

Dacă ai fi fost dansator, viața ar fi venit și ți-ar fi bătut la ușă pentru că știa că ești dansator. Însă așa, vine și bate la acea ușă dar tu nu ești acolo – tu ești bancher. De unde să știe viața că te-ai făcut bancher? Viața vine la tine așa cum natura ta a vrut să fii; ea știe numai adresa aceea – însă tu nu te afli acolo, ești altundeva, ascunzându-te sub masca altcuiva, în veșmintele altcuiva, sub numele altcuiva. Existența te tot caută. Îți știe numele, însă tu ai uitat acel nume. Îți știe adresa, însă tu n-ai locuit niciodată la acea adresă. Ai lăsat lumea să te distragă.

Joe îi spunea lui Al: „Azi noapte am visat că eram copil și aveam intrare liberă la Disneyland. Doamne ce m-am distrat! Am fost peste tot, am văzut tot ce se putea vedea".

„Interesant!" spuse prietenul său. Și eu am avut un vis palpitant noaptea

trecută. Am visat că o blondă frumoasă mi-a bătut la uşă, şi m-a copleşit cu dorinţa ei. Tocmai când să începem, a intrat altă vizitatoare, o brunetă superbă, bine făcută şi m-a dorit şi ea!".

„Uau! îl întrerupse Joe. „Doamne, ce mi-ar fi plăcut să fiu acolo! De ce nu m-ai chemat?".

„Ba te-am chemat", răspunse Al. „Dar mama ta mi-a spus că eşti la Disneyland".

Destinul te poate găsi numai într-un fel, şi acela este înflorirea ta lăuntrică, aşa cum a vrut existenţa să fii. Dacă nu îţi găseşti spontaneitatea, dacă nu îţi găseşti elementul, nu poţi să fii fericit. Şi dacă nu poţi să fii fericit, nu poţi să fii meditativ.

De ce a apărut în mintea oamenilor această idee că meditaţia aduce fericire? În realitate, ori de câte ori au găsit o persoană fericită au găsit de fapt o minte meditativă – cele două lucruri s-au asociat. Ori de câte ori au găsit o persoană înconjurată de o ambianţă plăcută, meditativă, au constatat că acea persoană era extraordinar de fericită – vibra de fericire, radia. Lumea a ajuns să asocieze fericirea cu meditaţia. Oamenii consideră că fericirea vine când eşti meditativ.

Este exact invers: meditaţia vine când eşti fericit. Dar să fii fericit e greu, şi să înveţi meditaţia e uşor. Să fii fericit înseamnă o schimbare drastică în stilul tău de viaţă – o schimbare abruptă, pentru că nu-i timp de pierdut. O schimbare bruscă, o discontinuitate, o lipsă de continuitate cu trecutul. Un tunet brusc şi mori pentru ce e vechi, şi o iei din nou de la început. Îţi începi iarăşi viaţa aşa cum ai fi făcut-o dacă nu ţi s-ar fi impus niciun şablon de către părinţi, de către societate, de către stat; aşa cum ai fi făcut-o, cum *trebuia* s-o faci, dacă nu te-ar fi distras nimeni. Dar ai fost distras.

Trebuie să scapi de toate şabloanele care ţi-au fost impuse, trebuie să-ţi găseşti flacăra lăuntrică.

Ce este fericirea?

Fericirea nu are nimic de a face cu succesul, fericirea nu are nimic de a face cu ambiția, fericirea nu are nimic de a face cu banii, cu puterea, cu prestigiul. Fericirea are legătură cu conștiența ta, nu cu caracterul tău.

Depinde de tine

Ce este fericirea? Depinde de tine, de starea ta de conștiență sau inconștiență, de faptul dacă dormi sau ești treaz. Murphy are o maximă foarte cunoscută. El spune că există două tipuri de oameni: Unul care împarte întotdeauna omenirea în două tipuri, și celălalt care nu împarte deloc omenirea. Eu aparțin primului tip: Omenirea poate fi împărțită în două tipuri, oameni adormiți și oameni treji – și, desigur, un grup mic de mijloc.

Fericirea depinde de starea ta de conștiență. Dacă ești adormit, atunci plăcerea e fericire. Plăcerea înseamnă senzații, încercarea de a obține prin intermediul corpului ceva ce nu se poate obține prin intermediul corpului – forțarea corpului să dobândească ceva ce nu poate. Oamenii se străduiesc în toate felurile cu putință să dobândească fericirea prin intermediul corpului.

Corpul îți poate oferi numai plăcere de moment, iar fiecare plăcere este echilibrată cu durere, în aceeași cantitate, în același grad. Fiecare plăcere este urmată de contrariul ei, deoarece corpul există în lumea dualității. Așa cum ziua este urmată de noapte, cum moartea e urmată de viață și viața este urmată de moarte, totul se învârte într-un cerc vicios. Plăcerea va fi urmată de durere, durerea va fi urmată de plăcere, dar nu vei fi niciodată liniștit. Când te vei afla într-o stare de plăcere îți va fi frică întruna că ai s-o pierzi, iar acea frică va otrăvi plăcerea. Iar când vei fi cufundat în durere, bine-nțeles că vei suferi și vei face toate eforturile posibile pentru a scăpa de ea – doar pentru a recădea în ea.

Buddha numește acest lucru roata nașterii și morții. Ne deplasăm cu această roată, agățați de ea... iar roata merge înainte. Uneori apare plăcerea și alteori apare durerea, și suntem zdrobiți între aceste două stânci.

Însă cel care e adormit nu cunoaşte nimic altceva. El cunoaşte doar câteva senzaţii ale corpului – mâncare, sex; asta e lumea lui. El continuă să se mişte între acestea două. Acestea sunt cele două capete ale corpului său: mâncarea şi sexul. Dacă reprimă sexul, devine dependent de mâncare; dacă reprimă mâncarea, devine dependent de sex. Energia se mişcă asemeni unui pendul. Şi ce numeşti tu plăcere este, cel mult, doar eliberare de o stare tensionată.

Ce numim noi „fericire" depinde de persoană. Pentru omul care doarme, fericirea sunt senzaţiile plăcute.

Energia sexuală se adună, se acumulează; devii tensionat şi greoi şi vrei s-o eliberezi. Pentru omul care e adormit sexualitatea nu e decât o eliberare, ca un strănut zdravăn. Ea nu-i oferă decât o anumită uşurare – a existat o tensiune, acum nu mai există. Însă tensiunea se va acumula iarăşi. Mâncarea nu îţi oferă decât o mică plăcere gustativă; nu-i mare lucru. Însă mulţi oameni trăiesc numai ca să mănânce; foarte puţini sunt cei care mănâncă pentru a trăi.

Povestea lui Columb e bine cunoscută. Timp de trei luni, el şi oamenii lui nu au văzut decât apă. Apoi, într-o zi, Columb s-a uitat la orizont şi a văzut copaci. Şi dacă crezi că, la vederea copacilor, Columb a fost fericit, ar fi trebuit să-l vezi pe câinele lui!

Aceasta este lumea plăcerii. Câinele poate fi iertat, dar tu nu poţi fi iertat.

La prima întâlnire, căutând moduri de a se distra, tânărul o întreabă pe domnişoară dacă ar vrea să meargă la bowling. Ea răspunde că nu îi place bowling-ul. Atunci el îi propune să meargă la film, dar ea răspunde că nu-i plac filmele. În timp ce încearcă să găsească altceva, tânărul îi oferă fetei o ţigară, pe care ea o refuză. Atunci el o întreabă dacă vrea să meargă la discotecă, să danseze şi să bea ceva. Fata refuză din nou, spunând că nu o interesează astfel de lucruri. Disperat, tânărul o invită în apartamentul lui, ea acceptă cu bucurie, îl sărută pătimaş şi spune: „Vezi, nu ai nevoie de celelalte lucruri ca să te distrezi!".

Ce numim noi „fericire" depinde de persoană. Pentru omul care doarme, fericirea sunt senzaţiile plăcute. El trăieşte de la o plăcere la alta. Se năpusteşte de la o senzaţie la alta. El trăieşte pentru senzaţii mărunte; viaţa lui e foarte superficială, nu are adâncime, nu are calitate. El trăieşte în lumea cantităţii.

Apoi există şi oameni care sunt la mijloc, care nu sunt nici adormiţi, nici treji, care sunt doar într-o stare de semisomnolenţă, nici pe deplin treji, nici pe deplin adormiţi. Starea asta există uneori dis-de-dimineaţă – eşti somnoros, dar nu poţi spune că dormi fiindcă auzi zgomotele din casă, îţi auzi partenerul sau partenera preparând ceaiul, auzi zgomotul ceaiului sau copiii pregătindu-se să plece la şcoală. Auzi aceste lucruri, însă nu eşti treaz. Aceste zgomote ajung vag, nedesluşit la tine, de parcă între tine şi tot ce se întâmplă în jurul tău e mare distanţă. Auzi totul ca prin vis. Însă nu e vis, ci tu eşti între vis şi realitate.

Acelaşi lucru se întâmplă când începi să meditezi. Cel care nu meditează doarme, visează; cel care meditează începe să se depărteze de somn spre starea de veghe, este într-o stare de tranziţie. Atunci fericirea are un cu totul alt înţeles: ea devine mai mult calitate, mai puţin cantitate. Celui care meditează îi place muzica mai mult, îi place poezia mai mult, îi place să creeze ceva. Acestor oameni le place natura, frumuseţea ei. Le place tăcerea, le place ce înainte nu le plăcea, şi acest lucru durează mult mai mult. Chiar dacă muzica se opreşte, ceva continuă să zăbovească în tine.

Şi asta nu e uşurare. Diferenţa dintre plăcere şi această calitate a fericirii e că asta nu e uşurare ci îmbogăţire. Devii mai plin, începi să dai pe afară, să te reverşi. Când asculţi muzică bună, ceva se declanşează în fiinţa ta, în tine se naşte armonia – devii muzical. Sau, când dansezi, uiţi dintr-o dată de corpul tău; corpul tău devine imponderabil. Gravitaţia nu mai are efect asupra ta. Dintr-o dată eşti în alt spaţiu: eul nu mai e foarte solid, dansatorul şi dansul se contopesc.

Acest lucru e mult mai nobil, mult mai profund decât plăcerea pe care ţi-o dă mâncarea sau sexul. Acest lucru are adâncime. Dar nici nu e transcendentalul. Transcendentalul are loc numai atunci când eşti pe deplin treaz, când eşti un buddha, când somnul a dispărut în întregime şi toată visarea s-a dus – când întreaga ta fiinţă e plină de lumină, când în tine nu există deloc întuneric. Tot întunericul a dispărut şi, o dată cu el, a dispărut şi eul. Toate tensiunile au dispărut, toate angoasele, toată neliniştea. Eşti într-o stare de totală mulţumire. Trăieşti în prezent; nu mai există trecut, nu mai există viitor. Eşti în întregime aici şi acum. Acest moment este totul. Acum este singurul timp, şi aici este singurul spaţiu. Şi atunci, dintr-o dată, tot cerul coboară în tine. Ăsta este extazul. Asta este adevărata fericire.

Caută fericirea; este dreptul pe care l-ai dobândit prin naştere. Nu rămâne pierdut în jungla plăcerilor; înalţă-te puţin mai sus. Întinde mâna spre fericire,

şi apoi spre extaz. Plăcerea e animalică, fericirea e omenească, extazul e divin. Plăcerea te leagă, te înrobeşte, te prinde în lanţuri. Fericirea îţi lasă frânghia puţin mai largă, îţi dă puţină libertate, dar numai puţină. Extazul e libertatea absolută. Începi să urci; extazul îţi dă aripi. Nu mai aparţii pământului grosolan, aparţii cerului. Devii lumină, devii bucurie.

Plăcerea depinde de alţii. Fericirea nu depinde atât de mult de alţii, totuşi e separată de tine. Extazul nu e nici dependent, nici separat – e însăşi fiinţa ta, însăşi natura ta.

Gautama Buddha a spus:

Există plăcere şi există extaz.

Renunţă la prima pentru a-l avea pe cel de al doilea.

Meditează foarte profund la asta, întrucât conţine unul dintre adevărurile fundamentale. Aceste patru cuvinte trebuie înţelese, trebuie să constituie subiect de meditaţie. Primul e plăcerea, al doilea fericirea, al treilea bucuria, al patrulea extazul.

Plăcerea e fizică, fiziologică. Plăcerea este cel mai superficial lucru din viaţă; e excitaţie. Poate fi sexuală, poate fi a altor simţuri, poate fi obsesia pentru mâncare, dar îşi are rădăcinile în corp. Corpul este periferia ta, circumferinţa ta, nu centrul tău. Şi a trăi la periferie înseamnă a trăi la mila lucrurilor de tot felul care se petrec în jurul tău. Omul care caută plăcere rămâne la mila accidentelor. E ca valurile oceanului, care sunt la mila vântului. Când vin vânturi puternice, există valuri; Când vânturile dispar, dispar şi valurile. Ele nu au o existenţă independentă, sunt dependente, şi orice este dependent de ceva din afara lui e supus unei forme de sclavie.

Plăcerea e dependentă de ceilalţi. Dacă iubeşti o femeie, dacă asta e plăcerea ta, atunci acea femeie devine stăpâna ta. Dacă iubeşti un bărbat – dacă asta e plăcerea ta şi eşti nefericită, disperată, tristă fără el – atunci ai devenit sclavă nu mai eşti liberă, eşti la închisoare. Dacă eşti în căutare de bani şi putere, atunci vei fi dependent de bani şi putere. Omul care tot acumulează bani, a cărui plăcere e să aibă din ce în ce mai mulţi bani, va deveni din ce în ce mai nefericit, deoarece cu cât are mai mulţi, cu atât vrea şi mai mulţi, şi cu cât are mai mulţi, cu atât se teme mai tare că o să-i piardă.

E o sabie cu două tăişuri: primul tăiş este să vrei mai mulţi. Cu cât pretinzi mai mulţi, cu cât doreşti mai mulţi, cu atât mai mult simţi că îţi lipseşte ceva – te simţi mai găunos, mai gol. Iar celălalt tăiş al sabiei este că, cu cât ai mai

mulți, cu atât te temi mai tare că ai putea să rămâi fără ei. Pot fi furați. Banca poate să dea faliment, situația politică din țară se poate schimba, țara poate deveni comunistă... există o mie și unu de lucruri de care depind banii tăi. Banii nu te fac stăpân, te fac sclav.

Plăcerea e periferică; de aceea e menită să depindă de circumstanțe exterioare. E numai excitație. Dacă mâncarea e plăcere, ce îți place de fapt? Doar gustul – preț de o clipă, când mâncarea trece peste papilele gustative de pe limbă, ai o senzație pe care o interpretezi ca plăcere. Este interpretarea ta. Azi s-ar putea să semene cu plăcerea, iar mâine s-ar putea să nu mai semene cu plăcerea. Dacă mănânci zi de zi aceeași mâncare, papilele gustative devin insensibile la ea. În scurtă vreme ți se va lua de ea, nu-ți va mai plăcea.

Plăcerea te ține într-o stare nervoasă, veșnic fără astâmpăr, veșnic chinuit.

Așa se satură oamenii – într-o zi alergi după un bărbat sau o femeie, iar a doua zi încerci să găsești un pretext să scapi de aceeași persoană. Aceeași persoană – nimic nu s-a schimbat! Ce s-a întâmplat între timp? Te-ai plictisit de celălalt, pentru că toată plăcerea era explorarea noului. Acum nu mai e nou; te-ai familiarizat cu teritoriul. Te-ai familiarizat cu trupul celuilalt, cu rotunjimile corpului, știi cum e. Acum mintea tânjește după ceva nou.

Mintea totdeauna aspiră la ceva nou. Așa te ține mereu priponit undeva în viitor. Te face să speri încontinuu, dar nu îți dă niciodată bunurile – nu poate. Poate doar să creeze speranțe noi, dorințe noi.

Dorințele și speranțele cresc în minte la fel cum cresc frunzele în copaci. Ai vrut o casă nouă și acum o ai – unde e plăcerea? A existat preț de o clipă, când ți-ai atins scopul. O dată ce ți-ai realizat scopul, mintea nu mai e interesată de el; a început deja să țească pânza altei dorințe. Deja a început să se gândească la altă casă, mai mare. Și așa e în toate.

Plăcerea te ține într-o stare nervoasă, veșnic fără astâmpăr, veșnic chinuit. Atâtea dorințe, și fiecare dorință de nepotolit, cerând insistent atenție! Rămâi victima unei mulțimi de dorințe nebunești – nebunești pentru că sunt irealizabile – care continuă să te tragă în direcții diferite. Devii o contradicție. O dorință te duce la stânga, alta la dreapta, iar tu continui să hrănești concomitent ambele dorințe. Și atunci simți o scindare, te simți divizat, te simți sfâșiat.

Lupta trebuie să fie totală, trebuie să rişti totul – şi de pomană, pentru că atunci când câştigi, nu câştigi nimic.

Atunci simţi că te faci bucăţele. Nimeni nu e responsabil de această situaţie decât prostia de a dori plăcere.

Şi aici e vorba de un fenomen complex. Nu eşti singurul care caută plăcere; milioane de oameni caută, la fel ca tine, aceleaşi plăceri. De aceea se dă o mare luptă, există concurenţă, violenţă, război. Toţi au devenit inamici între ei pentru că toţi urmăresc acelaşi scop, şi nu toţi pot să-l realizeze. De aceea lupta trebuie să fie totală, trebuie să rişti totul – şi de pomană, pentru că atunci când câştigi, nu câştigi nimic. Îţi iroseşti toată viaţa în această luptă. O viaţă care putea să fie o sărbătoare devine o luptă lungă, inutilă.

Atunci când cauţi atât de mult plăcerea nu poţi să iubeşti pentru că persoana care caută plăcere îl foloseşte pe celălalt ca mijloc. Iar folosirea celuilalt ca mijloc este unul dintre cele mai imorale acte cu putinţă. Dar atunci când cauţi plăcere trebuie să te foloseşti de celălalt. Devii viclean, pentru că lupta e aprigă. Dacă nu eşti viclean vei fi păcălit, şi înainte să te păcălească alţii trebuie să-i păcăleşti tu.

Machiavelli i-a sfătuit pe căutătorii de plăceri că cea mai bună apărare este atacul. Să nu te aştepţi niciodată ca celălalt să te atace; s-ar putea să fie prea târziu. Înainte ca celălalt să te atace, atacă-l tu! Asta e cea mai bună apărare. Şi aşa şi procedează oamenii, fie că au auzit sau nu de Machiavelli.

Acest lucru e ceva foarte ciudat: oamenii ştiu despre Hristos, despre Buddha, despre Mahomed, despre Krishna, dar nimeni nu-i urmează, nu dă ascultare învăţăturilor lor. Oamenii nu ştiu mare lucru despre Machiavelli, dar se iau după sfaturile lui – de parcă Machiavelli le-ar fi foarte apropiat sufleteşte. Nu e nevoie să-l citeşti, deja îl urmezi. Întreaga societate se bazează pe principii machiavelice; în asta constă, de fapt, tot jocul politic. Înainte ce cineva să-ţi smulgă ceva, smulge tu de la el; fii mereu în gardă. Firesţe, dacă eşti mereu in gardă, eşti încordat, neliniştit, îngrijorat. Toţi sunt împotriva ta şi tu eşti împotriva tuturor.

Aşa că plăcerea nu este şi nu poate fi scopul vieţii.

Al doilea cuvânt care trebuie înţeles e fericirea. Fericirea este fiziologică, fericirea este psihologică. Fericirea e ceva mai bună, ceva mai rafinată, ceva

mai nobilă... dar diferă prea mult de plăcere. Se poate spune că plăcerea este un gen inferior de fericire şi fericirea e un gen superior de plăcere – două feţe ale aceleiaşi monede. Plăcerea e puţin mai primitivă, mai animalică; fericirea e puţin mai cultivată, puţin mai umană – dar este acelaşi joc jucat în lumea minţii. Nu eşti atât de preocupat de senzaţiile fiziologice, te preocupă mult mai mult senzaţiile psihologice. Dar plăcerea şi fericirea nu diferă fundamental.

Al treilea cuvânt e bucuria – bucuria este spirituală. Ea este diferită, total diferită de plăcere sau fericire. Nu are nicio legătură cu exteriorul, cu celălalt; este un fenomen intern. Bucuria nu depinde de împrejurări; este a ta. Nu este o excitare produsă de lucruri; este o stare de pace, de tăcere – o stare meditativă. Este spirituală.

Dar Buddha nu a vorbit nici despre bucurie, pentru că există totuşi un lucru care transcende bucuria. El îl numeşte extaz. Extazul e total. Nu e nici fiziologic; nici psihologic, nici spiritual. El nu cunoaşte divizare, este indivizibil. Este total într-un sens şi transcendental în alt sens. Primul e plăcere; ea include fericirea. Al doilea e extaz; el include bucuria.

Extazul înseamnă că ai ajuns chiar în miezul fiinţei tale. El aparţine adâncimii esenţiale a fiinţei tale unde nici chiar eul nu mai există, unde numai tăcerea domneşte; tu ai dispărut. În bucurie exişti puţintel, în extaz nu. Eul s-a dizolvat; este o stare de nefiinţă.

Buddha o numeşte nirvana. Nirvana înseamnă că ai încetat să mai fii; eşti doar o pustietate infinită asemenea cerului. Iar în momentul în care eşti acel infinit te umpli de stele, şi începe o viaţă cu totul nouă. Renaşti.

Plăcerea e momentană, aparţine timpului, e „deocamdată"; extazul e atemporal, veşnic. Plăcerea începe şi sfârşeşte; extazul dăinuie veşnic. Plăcerea vine şi pleacă; extazul nici nu vine, nici nu pleacă – el există deja în miezul fiinţei tale. Plăcerea trebuie smulsă de la celălalt; devii ori cerşetor, ori hoţ. Extazul te face stăpân.

Extazul nu e ceva ce inventezi, ci ceva ce descoperi. Extazul e cea mai ascunsă natură a ta. A fost acolo chiar de la început, doar că nu te-ai uitat la el. L-ai considerat indiscutabil. N-ai privit înăuntru.

Asta e singura nenorocire a omului: priveşte întruna în afară, căutând şi cercetând. Iar extazul nu poate fi găsit afară pentru că nu e acolo.

Într-o seară, Rabiya – o renumită mistică sufistă – căuta ceva pe stradă în faţa micii ei colibe. Soarele apunea; întunericul se lăsa încet. S-au adunat câţiva oameni, şi au întrebat:

– Ce faci? Ce-ai pierdut? Ce cauți?

– Am pierdut acul, a răspuns ea.

Oamenii au spus:

– Acum soarele apune și va fi foarte greu să găsești acul, dar te vom ajuta noi. Unde a căzut, exact? Drumul e mare și acul e foarte mic. Dacă știm locul exact, ne va fi mai ușor să-l găsim.

Rabiya a spus:

– Mai bine nu-mi puneți întrebarea asta... pentru că, de fapt, n-a căzut deloc pe drum, a căzut la mine în casă.

Oamenii au început să râdă și au spus:

– Noi mereu am fost de părere că ești puțin într-o dungă! Dacă acul a căzut în casă, de ce îl cauți pe drum?

Rabiya a răspuns:

– Dintr-un motiv simplu și logic: în casă nu e lumină, dar afară mai e încă puțină lumină.

Oamenii au râs și au început să se împrăștie. Rabiya i-a chemat înapoi și le-a zis:

– Asta este exact ce faceți voi; eu doar vă urmez exemplul. Voi căutați mereu extazul în lumea exterioară, fără să vă puneți prima și cea mai importantă întrebare: Unde l-ați pierdut? Iar eu vă spun că l-ați pierdut înăuntru. Îl căutați afară pentru simplul motiv, logic că simțurile voastre se deschid în afară – acolo e ceva mai multă lumină. Ochii voștri privesc în afară, urechile voastre ascultă în afară, mâinile voastre se întind în afară; acesta e motivul pentru care căutați afară. Însă eu vă spun că nu l-ați pierdut acolo – și v-o spun pe răspunderea mea. Și eu am căutat în afară timp de multe, multe vieți, iar în ziua în care m-am uitat înăuntru am rămas uimită. Nu era nevoie să caut și să cercetez; el fusese întotdeauna înăuntru".

Extazul este esența ta, miezul tău. Plăcerea trebuie s-o cerșești de la alții; firește că devii dependent. Extazul te face stăpân. Extazul nu e ceva care se întâmplă; el există deja.

Buddha spune: *Există plăcere și există extaz. Renunță la prima pentru a-l avea pe cel de-al doilea.* Nu mai privi în afară. Privește înăuntru. Începe să cauți și să cercetezi în interiorul tău, în subiectivitatea ta. Extazul nu e un obiect ce se poate găsi altundeva; el este conștiința ta.

În Orient, întotdeauna am definit adevărul suprem ca *Sat-Chit-Anand*. *Sat* înseamnă adevăr, *chit* înseamnă conștiență, *anand* înseamnă extaz. Sunt trei fețe

Adevărul, conştienţa, extazul – acestea sunt adevărurile supreme.

ale aceleiaşi realităţi. Aceasta este adevărata treime, nu Dumnezeu Tatăl, Fiul, Iisus Hristos, şi Sfântul Duh; asta nu e adevărata treime. Adevărata treime este adevărul, conştienţa, extazul. Şi ele nu sunt fenomene separate, ci o singură energie exprimată în trei feluri, o singură energie cu trei feţe. De aceea în Orient spunem că Dumnezeu e *trimurti* – Dumnezeu are trei feţe. Acestea sunt adevăratele feţe, nu Brahma, Vishnu şi Mahesh, astea sunt pentru copii, pentru cei care sunt imaturi din punct de vedere spiritual, metafizic. Brahma, Vishnu şi Mahesh; Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh – numele astea sunt pentru începători.

Adevărul, conştienţa, extazul – acestea sunt adevărurile supreme. Primul e adevărul. Când intri în tine, devii conştient de realitatea ta eternă – *sat*, adevăr. Când pătrunzi mai adânc în realitatea ta, în adevărul tău, devii conştient de conştienţă, o conştienţă formidabilă. Totul e lumină, nimic nu e întuneric. Totul e cunoaştere, nimic nu e neştiinţă. Eşti pur şi simplu o flacără de conştienţă, nici măcar o umbră de inconştienţă undeva. Iar când pătrunzi şi mai adânc, în centrul miezului tău, dai de extaz – *anand*.

Buddha spune: Renunţă la tot ce până acum ai considerat că e semnificativ, plin de sens. Sacrifică tot pentru acest lucru suprem, căci acesta e singurul care te face să fii mulţumit, care te face să te simţi împlinit, care va aduce primăvară în fiinţa ta şi vei înflori în o mie şi una de flori.

Plăcerea face din tine un lemn care pluteşte. Plăcerea te face să fii din ce în ce mai viclean; ea nu îţi dă înţelepciune. Te înrobeşte din ce în ce mai mult; nu îţi oferă împărăţia fiinţei tale. Te face tot mai calculat, tot mai profitor. Te face din ce în ce mai diplomat.

Soţul îi spune soţiei „Te iubesc", dar în realitate doar se foloseşte de ea. Soţia spune că îţi iubeşte soţul, însă nu face decât să se folosească de el. Soţul se poate folosi de ea ca obiect sexual, iar soţia îl poate folosi ca mijloc de siguranţă financiară. Plăcerea îi face pe toţi vicleni, nişte mincinoşi profitori. Iar să fii viclean înseamnă să ratezi fericirea de a fi inocent, înseamnă să ratezi fericirea de a fi copil.

La Lockheed ea nevoie de un subansamblu pentru un nou avion, şi în toată lumea s-a dat un anunţ de licitaţie pentru construirea subansamblului respectiv

Dacă ai fi ales să fii fericit, n-ar mai fi nevoie de meditație. Meditația e medicinală.

la cel mai mic preț. Din Polonia a venit o ofertă de trei mii de dolari. Anglia s-a oferit să construiască subansamblul contra sumei de șase mii de dolari. Prețul cerut de Israel a fost de nouă mii de dolari. Richardson, inginerul însărcinat cu construirea noului avion, s-a hotărât să viziteze fiecare țară licitantă pentru a afla motivul din spatele diferențelor de ofertă.

Fabricantul polonez a explicat: „O mie pentru materialele necesare, o mie pentru mâna de lucru, și o mie pentru cheltuieli de regie și un profit mititel".

În Anglia, Richardson a studiat subansamblul fabricat de englezi și a constatat că era aproape la fel de bun ca cel fabricat de polonezi. „De ce ați cerut șase mii?" l-a întrebat pe inginer. Englezul a explicat: „Două mii pentru materiale, două mii manopera, și două mii pentru cheltuieli de regie și un mic profit".

În Israel, reprezentantul din Lockheed a ajuns într-o fundătură, a intrat într-un atelier mic și a dat de un bărbat în vârstă, cel care înaintase oferta de nouă mii de dolari. „De ce ceri atât de mult?" l-a întrebat Richardson.

„Ei bine", a spus bătrânul evreu, „trei mii pentru dumneata, trei mii pentru mine, și trei mii pentru fraierul din Polonia!"

Bani, putere, prestigiu – toate astea te fac să fii viclean. Caută plăcerea și îți vei pierde inocența, iar a-ți pierde inocența înseamnă să pierzi tot. Iisus spune: Fii ca un copil mic, numai atunci poți să intri în Împărăția lui Dumnezeu. Și are dreptate. Dar căutătorul de plăceri nu poate fi inocent ca un copil. El trebuie să fie foarte deștept, foarte viclean, foarte diplomat; numai atunci poate învinge în competiția pe viață și pe moarte care există peste tot. Fiecare sare la gâtul altcuiva, nu trăiești printre prieteni. Lumea nu poate fi prietenoasă dacă nu renunțăm la ideea de competiție.

Însă chiar de la început otrăvim fiecare copil cu această otravă a competitivității. Când va ieși din universitate va fi complet otrăvit. L-am hipnotizat cu ideea că trebuie să se lupte cu alții, că în viață supraviețuiesc doar cei mai în formă. Atunci viața nu poate fi niciodată o sărbătoare – ea e o luptă pentru supraviețuire.

Dacă eşti fericit pe seama fericirii altuia... şi numai aşa poţi să fii fericit, altfel n-ai cum. Dacă găseşti o femeie frumoasă şi reuşeşti cumva s-o ai, ai smuls o din mâinile altuia. Încercăm să facem ca lucrurile să arate cât se poate de frumos, dar asta e numai la suprafaţă. Acum cei care au pierdut jocul sunt supăraţi, mânioşi. Vor aştepta prilejul să-şi ia revanşa şi, mai devreme sau mai târziu, prilejul se va ivi.

Orice deţii pe lumea asta deţii pe seama altcuiva, cu preţul plăcerii altcuiva. Altă cale nu există.

Orice deţii pe lumea asta deţii pe seama altcuiva, cu preţul plăcerii altcuiva. Altă cale nu există. Dacă vrei cu adevărat să nu fii ostil omenirii din lume, trebuie să renunţi la ideea de posesivitate. Foloseşte ce ai în momentul respectiv, dar nu fi posesiv. Nu încerca să pretinzi că e al tău. Nimic nu e al tău, totul aparţine existenţei.

Mâini goale

Venim cu mâinile goale, şi vom pleca tot cu mâinile goale, aşa că ce rost are să avem pretenţie la atât de multe între timp? Însă noi asta ştim, asta ne spune bunul-simţ: posedă, domină, dispune de mai mult decât au alţii. Poate fi vorba de bani, sau poate fi vorba de merite, nu contează. Important e să fii foarte deştept, altfel vei fi exploatat. Exploatează şi nu te lăsa exploatat – acesta e mesajul subtil pe care îl primeşti o dată cu laptele mamei. Şi fiecare formă de învăţământ (şcoală, colegiu, universitate) este înrădăcinată în ideea de competiţie.

Adevărata educaţie nu te învaţă să concurezi; te învaţă să cooperezi. Nu te învaţă să lupţi să ajungi primul. Te învaţă să fii creativ, să fii iubitor, să fii bucuros fără să te compari cu alţii. Nu te învaţă că poţi să fii fericit numai atunci când eşti primul – asta e pură prostie. Nu poţi să fii fericit doar fiind primul, căci în încercarea de a fi primul treci prin atâta suferinţă încât atunci când devii primul eşti obişnuit deja cu suferinţa.

Când ajungi preşedintele sau primul ministru al unei ţări ai trecut prin atâta suferinţă încât acum suferinţa , nefericirea e a doua ta natură. Acum nu cunoşti alt mod de a exista; rămâi nefericit. Încordarea s-a fixat adânc; neliniştea

a devenit modul tău de viață. Nu cunoşti niciun alt mod; ăsta este stilul tău de viață. Astfel că, chiar dacă ai ajuns să fii primul, rămâi precaut, neliniştit, temător. Faptul că eşti primul nu-ți schimbă deloc calitatea interioară.

Adevărata educație nu te învață să fii primul. Te învață să îți placă ceea ce faci, nu pentru rezultat ci pentru acțiunea în sine. Exact ca un pictor, sau un dansator, sau un muzician...

Adevărata frumusețe nu e niciodată creată de tine, ci numai prin tine.

Poți să pictezi în două feluri. Poți să pictezi pentru a concura cu alți pictori; vrei să fii cel mai mare pictor din lume, vrei să fii un Picasso sau un Van Gogh. Atunci pictura ta va fi de calitatea a doua, pentru că mintea ta nu e interesată de pictura în sine; pe ea o interesează să fii primul, cel mai mare pictor din lume. Nu pătrunzi adânc în arta picturii, nu îți place, te foloseşti dea ea doar ca mijloc de ați atinge scopul. Eşti călăuzit de eu, iar problema e că pentru a fi cu adevărat pictor trebuie să te lepezi de tot de eu. Pentru a fi cu adevărat pictor, trebuie să laşi eul la o parte. Numai atunci existența poate să curgă prin tine. Numai atunci îți poți folosi ca vehicule mâinile şi degetele şi penelul. Numai atunci poate să ia naştere ceva de o frumusețe extraordinară.

Adevărata frumusețe nu e niciodată creată de tine, ci numai prin tine. Existența curge; tu devii doar un coridor. Îi dai voie să se întâmple, atâta tot; nu o împiedici, atâta tot.

Dar dacă te interesează prea mult rezultatul, rezultatul final – că trebuie să devii celebru, că trebuie să câştigi Premiul Nobel, că trebuie să fii cel mai mare pictor din lume, că trebuie să-i înfrângi pe toți ceilalți pictori de până acum – atunci pictura nu te interesează; pictura e pe planul al doilea. Şi, firește, când pictura e pe planul al doilea nu poți să pictezi ceva original; rezultatul va fi banal.

Eul nu poate aduce pe lume nimic extraordinar; extraordinarul vine numai în lipsa eului. Şi aşa se întâmplă şi cu muzicianul, şi cu poetul, şi cu dansatorul. Aşa se întâmplă cu toată lumea.

În *Bhagavad-Gita*, Krishna spune: „Nu te gândi deloc la rezultat". Este un mesaj de o frumusețe fantastică, plin de semnificație şi adevăr. Nu te gândi deloc la rezultat. Fă pur şi simplu ce faci cu toată dăruirea. Pierde-te în ceea ce

faci, lasă ca executantul să se piardă în actul execuției. Nu „fi" – lasă-ți energiile creatoare să curgă nestingherite. De asta Krishna i-a spus lui Arjuna: „Nu fugi de război... pentru că eu îmi dau seama că această fugă e doar un pretext de a te grozăvi, de a «te da mare». Felul în care vorbești arată că îți faci calcule, că te gândești că fugind de război vei deveni un mare sfânt. În loc să capitulezi în fața întregului, te iei prea în serios, de parcă n-ar exista război de n-ai fi tu acolo".

Krishna i-a spus lui Arjuna: „Fii pur și simplu într-o stare de nonșalanță. Spune-i existenței: «Folosește-mă cum vrei. Sunt disponibil, necondiționat disponibil». Atunci, tot ce se va întâmpla prin tine va avea autenticitate. Va avea intensitate, va avea profunzime. Va purta amprenta eternului".

Iisus spune: „Cei din urmă vor fi cei dintâi". El îți dă legea fundamentală *îți dă legea eternă, imuabilă. Nu mai căuta să fii primul.* Însă ține minte un lucru, care este foarte posibil, pentru că mintea e foarte vicleană și poate distorsiona adevărul. S-ar putea să începi să cauți să fii ultimul, cel mai din urmă – dar atunci ai ratat toată poanta, ai scăpat esențialul. Atunci începe altă competiție: „Trebuie să fiu ultimul", și dacă altcineva spune: „Eu sunt ultimul", lupta, conflictul reîncepe.

Am auzit o parabolă sufistă.

Un împărat mare, Nadirshah, se ruga. Era dis-de-dimineață; soarele nu răsărise și era încă întuneric. Nadirshah era pe cale să pornească să cucerească încă o țară, și bineînțeles că se ruga la Dumnezeu să-l ajute să fie victorios. Îi spunea lui Dumnezeu: „Sunt un nimeni, sunt doar un servitor – un servitor al servitorilor Tăi. Binecuvântează-mă. Mă duc să împlinesc lucrarea Ta, asta va fi victoria Ta. Eu nu sunt decât un nimeni. Sunt doar un servitor al servitorilor Tăi".

Lângă împărat se afla și un preot care acționa ca mediator între împărat și Dumnezeu. Deodată, au auzit în întuneric altă voce. Un cerșetor din oraș se ruga și el, și îi spunea lui Dumnezeu: „Eu sunt un nimeni, unul dintre servitorii Tăi".

Împăratul a spus: „Ia uite la cerșetorul ăsta! E cerșetor și îi spune lui Dumnezeu că e un nimeni!". Iar către cerșetor: „Termină cu prostiile astea! Cine ești tu să spui că ești un nimeni? *Eu* sunt un nimeni, și nimeni altul nu poate să pretindă asta. *Eu* sunt servitorul servitorilor lui Dumnezeu. Cine ești tu să spui că ești servitorul servitorilor Lui?".

Acum înțelegi? Competiția încă există, aceeași competiție, aceeași prostie. Nimic nu s-a schimbat. Același calcul: „Trebuie să fiu ultimul. Nu pot să las

pe altcineva să fie ultimul". Mintea poate să joace astfel de jocuri cu tine dacă nu eşti foarte inteligent.

Să nu cauţi niciodată să fii fericit cu preţul fericirii altuia. Este urât, inuman. Este violenţă în adevăratul sens al cuvântului. Dacă te gândeşti să fii sfânt condamnându-i pe alţii ca fiind păcătoşi, atunci sfinţenia ta nu e decât un nou mijloc de a-ţi atinge scopurile. Dacă te consideri sfânt pentru că încerci să dovedeşti că alţii sunt profani... faci ce fac oamenii tăi evlavioşi. Ei se tot laudă cu evlavia lor, cu sfinţenia lor. Du-te la aşa-zişii tăi sfinţi şi uită-te în ochii lor. Cât te condamnă! Spun că ai să ajungi în iad; ei condamnă pe toată lumea. Ascultă predicile lor; toate predicile lor sunt acuzatoare. Şi, desigur, tu asculţi în tăcere acuzaţiile pentru că ştii că ai făcut multe greşeli în viaţă. Şi ei condamnă *tot* – aşa că e imposibil să crezi că tu eşti bun. Îţi place să mănânci, eşti păcătos; nu te scoli devreme, eşti păcătos; nu te culci devreme, eşti păcătos. Au aranjat totul astfel încât e foarte greu să nu fii păcătos.

Să nu cauţi niciodată să fii fericit cu preţul fericirii altuia. Este urât, inuman. Este violenţă în adevăratul sens al cuvântului.

Da, *ei* nu sunt păcătoşi. Se culcă devreme şi se scoală devreme... de fapt, n-au altceva de făcut! Ei nu greşesc pentru că nu fac niciodată nimic. Stau pur şi simplu, aproape morţi. Însă dacă tu faci ceva, cum să fii sfânt? De aceea, de secole, omul sfânt renunţă la lume şi fuge de lume, pentru că pare imposibil să fii în lume şi să fii sfânt.

Părerea mea este că dacă nu eşti în lume, sfinţenia ta nu are absolut nicio valoare! Trebuie să definim sfinţenia în cu totul alt mod. Să nu trăieşti pe seama plăcerilor altora – asta e sfinţenie. Să nu distrugi fericirea altora, să-i ajuţi pe alţii să fie fericiţi – asta e sfinţenie. Sfinţenie este să creezi climatul în care fiecare să poată avea puţină bucurie.

În căutare

Dacă eşti în căutarea fericirii, un lucru e cert:
n-ai s-o găseşti. Fericirea e întotdeauna un produs
secundar. Ea nu e rezultatul căutării directe.

Dualitatea fundamentală

Întrebarea cea mai importantă dintre toate întrebările este: Ce este fericirea adevărată? Şi există vreo posibilitate de a o obţine? Este fericirea adevărată posibilă, sau e numai momentană? Este viaţa doar un vis, sau are şi ceva substanţial în ea? Viaţa începe o dată cu naşterea şi se sfârşeşte o dată cu moartea, sau există ceva care transcende naşterea şi moartea? Pentru că fără eternitate, adevărata fericire nu e posibilă. Efemeritatea face ca fericirea să fie pasageră: o clipă este aici, în clipa următoare a dispărut, şi rămâi disperat, în întuneric.

Aşa este în viaţa obişnuită, în viaţa celor netreziţi. Există momente de fericire şi există momente de suferinţă; sunt toate amestecate, un talmeş-balmeş. Nu poţi păstra acele momente de fericire care vin la tine. Ele vin pe cont propriu şi pleacă pe cont propriu; nu tu eşti stăpânul. Şi nu poţi să eviţi momentele de suferinţă; şi ele au voinţa lor. Vin pe cont propriu şi pleacă pe cont propriu; tu eşti doar o victimă. Şi eşti sfâşiat între acestea două – între fericire şi nefericire. Nu eşti niciodată lăsat în pace.

Acest fapt de a fi sfâşiat în tot felul de dualităţi... Dualitatea fericirii şi nefericirii este fundamentală şi cea mai simptomatică, însă există o mie şi una de dualităţi: dualitatea iubirii şi urii, dualitatea vieţii şi morţii, a zilei şi nopţii, a verii şi iernii, a tinereţii şi bătrâneţii şi aşa mai departe. Însă dualitatea fundamentală, dualitatea care le reprezintă pe toate celelalte dualităţi, este cea a fericirii şi nefericirii. Eştî sfâşiat, tras în direcţii diferite, opuse. Nu poţi să fii liniştit – eşti neliniştit, eşti bolnav.

Conform buddha-şilor, omul este o boală. Este această boală absolută, sau se poate transcende?

De aceea întrebarea cea mai importantă, întrebarea fundamentală este: Ce este adevărata fericire? Cu certitudine fericirea pe care o cunoaştem noi nu e adevărată. Este substanţă de vis şi se transformă veşnic în opusul ei. Ce pare fericire într-un moment se transformă în nefericire în momentul următor.

Faptul că fericirea se transformă în nefericire arată pur şi simplu că cele două nu sunt separate.

Faptul că fericirea se transformă în nefericire arată pur şi simplu că cele două nu sunt separate – poate două feţe ale aceleiaşi monede. Iar dacă ai o faţă a monedei, cealaltă e totdeauna acolo, ascunsă în spatele ei, aşteptându-şi prilejul de a se arăta – şi tu ştii asta. Când eşti fericit, undeva în adâncul fiinţei tale există frica secretă că s-ar putea să nu dureze, că mai devreme sau mai târziu asta va dispărea, că se lasă noaptea, că în orice clipă vei fi înghiţit de întuneric, că această lumină e doar imaginară – nu te poate ajuta, nu te poate duce pe ţărmul celălalt.

Fericirea ta nu e de fapt fericire ci numai nefericire ascunsă. Iubirea ta nu e iubire ci doar o mască a urii. Compasiunea ta nu e decât mânia ta – cultivată, sofisticată, educată, civilizată, dar nimic altceva decât mânie. Sensibilitatea ta nu e sensibilitate adevărată ci numai un exerciţiu mental, o anumită atitudine exersată.

Ţine minte: toţi oamenii sunt crescuţi cu ideea că virtutea poate fi exersată, că bunătatea poate fi exersată, că poţi să înveţi să fii fericit, că poţi să reuşeşti să fii fericit, că stă în puterea ta să îţi formezi un anumit caracter care să-ţi aducă fericire. E greşit, e cât se poate de greşit.

Primul lucru care trebuie înţeles cu privire la fericire este că nu poate fi exersată. Trebuie doar să fie îngăduită, pentru că nu e ceva pe care îl creezi tu. Tot ce creezi *tu* rămâne mai mic decât tine. Pictura nu poate să fie mai mare decât pictorul însuşi, poezia nu poate să fie mai mare decât poetul. Cântecul e mai mic decât cântăreţul.

Dacă exersezi fericirea vei fi totdeauna acolo în spate, cu toate prostiile tale, cu toate fiţele tale, cu toată ignoranţa ta, cu tot haosul din mintea ta. Cu această minte haotică nu poţi să creezi un cosmos, nu poţi să creezi har. Harul

coboară întotdeauna din lumea de dincolo; el trebuie primit ca un dar, cu o încredere neţărmuită, cu abandonare totală. Adevărata fericire se întâmplă atunci când eşti într-o stare de abandonare.

Însă nouă ni s-a spus să fim ambiţioşi. Mintea noastră a fost instruită să fie ambiţioasă. Întreaga educaţie, cultură, religie se bazează pe ideea că omul trebuie să fie ambiţios, că numai omul ambiţios se va fi împlinit. Asta nu s-a întâmplat niciodată, nu se va întâmpla niciodată, însă ignoranţa este atât de adâncă încât continuăm să credem în această prostie.

Niciun om ambiţios nu a fost vreodată fericit; de fapt, omul ambiţios este cel mai nefericit din lume. Însă noi îi educăm pe copii să fie ambiţioşi. „În primul, fii în vârf şi vei fi fericit!". Şi ai văzut vreodată pe cineva să fie în vârf şi fericit totodată? A fost fericit Alexandru cel Mare când a devenit cuceritorul lumii? A fost unul dintre cei mai nefericiţi oameni care au trăit vreodată pe pământ. Văzând fericirea lui Diogene a devenit invidios. Să fii invidios pe un cerşetor...?

Diogene era un cerşetor; nu avea nimic, nici chiar un taler de cerşit. Cel puţin Buddha avea la el un taler de cerşit şi trei rase. Diogene era gol, şi nu avea nici taler de cerşit. La început a avut. Într-o zi s-a dus la râu cu talerul său. Îi era cald, îi era sete şi voia să bea apă. Când era pe mal, un câine a trecut în fugă pe lângă el, a sărit în râu, a făcut o baie pe cinste şi a băut apă după pofta inimii. În mintea lui Diogene a încolţit o idee: „Câinele ăsta e mai liber decât mine – el nu trebuie să care un taler de cerşit. Şi dacă el se descurcă, eu de ce nu m-aş putea descurca fără taler de cerşit? Asta este toată averea mea, şi trebuie să stau cu ochii pe ea să nu-mi fie furată. Chiar şi noaptea mă scol de câteva ori să văd dacă nu a dispărut". A aruncat talerul în râu, s-a înclinat în faţa *câinelui şi i-a mulţumit pentru importantul mesaj pe care i-l adusese* din partea existenţei.

Acest om care nu avea nimic a născut invidie în mintea lui Alexandru cel Mare. Ce nefericit trebuie să fi fost! I-a mărturisit lui Diogene: „Dacă ar fi să mă nasc din nou, i-aş cere lui Dumnezeu: «Te rog ca, de data asta, să nu mă faci Alexandru – fă-mă Diogene»".

Diogene a râs cu poftă şi a chemat câinele – între timp deveniseră prieteni, erau nedespărţiţi – a chemat câinele, şi i-a spus: „Ascultă ce prostii spune omul ăsta! În viaţa următoare vrea să fie Diogene! De ce în viaţa următoare? De ce mai mă? Cine ştie ce e cu viaţa următoare? Chiar şi ziua următoare este incertă, momentul următor nu e sigur – ce să mai vorbim despre viaţa următoare!". Şi

către Alexandru: „Dacă vrei cu adevărat să fii Diogene, poți să fii chiar în clipa asta, aici și acum. Aruncă-ți hainele în râu și uită de tot de cucerirea lumii! Asta e pură prostie, și tu o știi. Și ai mărturisit că ești nefericit, ai mărturisit că Diogene e într-o stare mult mai bună, mai fericită. Așa că de ce să nu fii un Diogene chiar acum? Întinde-te pe malul râului, unde stau eu la soare. Acest mal e destul de mare pentru amândoi".

Bine-nțeles că Alexandru nu a acceptat invitația. „Mulțumesc pentru invitație. Nu pot s-o fac chiar acum, dar în viața următoare...".

Diogene l-a întrebat: „Unde te duci? Și ce ai să faci după ce vei fi cucerit lumea?".

„Atunci mă voi odihni", a răspuns Alexandru.

Diogene a spus: „Lucrul ăsta poate total absurd... pentru că eu mă odihnesc chiar acum!".

Dacă Alexandru nu e fericit, dacă Adolf Hitler nu e fericit, dacă Rockefeller și Carnegie nu sunt fericiți, dacă oamenii care au toți banii din lume nu sunt fericiți, dacă oamenii care au toată puterea din lume nu sunt fericiți... Uită-te bine la oamenii care au reușit în lume și vei renunța la ideea de succes. Nimic nu dă greș ca succesul. Deși ți s-a spus că nimic nu reușește ca succesul, eu îți spun că nimic nu dă greș ca succesul.

Fericirea nu are nimic de a face cu succesul. Fericirea nu are nimic de a face cu ambiția, fericirea nu are nimic de a face cu banii, puterea, prestigiul. Ea e cu totul altă dimensiune. Fericirea are legătură cu conștiența ta, nu cu caracterul tău. Dă-mi voie să-ți amintesc – caracterul se cultivă și el. Poți să ajungi un sfânt și totuși nu vei fi fericit dacă sfințenia ta nu e decât o sfințenie exersată. Și în felul acesta ajung oamenii sfinți. Catolicii, jainiștii, hinduși – cum devin ei sfinți? Exersează milimetru cu milimetru, în amănunțime, când să se scoale, ce să mănânce, ce să nu mănânce, când să se culce...

Nu caracterul, ci conștiența

Eu nu cred deloc în caracter. Cred în conștiență. Dacă un om devine mai conștient, firește că i se transformă caracterul. Însă această transformare este total diferită: ea nu e săvârșită de minte – e naturală, e spontană. Iar atunci când caracterul este spontan, și natural, are o frumusețe a lui; altfel poți să tot

schimbi... poți să-ți arunci supărarea, dar unde o arunci? Va trebui s-o arunci în propriul subconștient. Poți să schimbi o latură a vieții tale, însă oriunde ai arunca-o ea va începe să se exprime dintr-un alt colț. Așa trebuie să fie. Poți să blochezi un pârâu cu o stâncă, însă el va începe să curgă în altă parte, n-ai cum să-l oprești. Mânia există pentru că ești inconștient, lăcomia există pentru că ești inconștient, posesivitatea și invidia există pentru că ești inconștient.

Poți să blochezi un pârâu cu o stâncă, însă el va începe să curgă în altă parte, n-ai cum să-l oprești. Mânia există pentru că ești inconștient, lăcomia există pentru că ești inconștient, posesivitatea și invidia există pentru că ești inconștient.

Așa că pe mine nu mă interesează să-ți schimbi mânia; ar fi ca și cum ai tăia frunzele unui copac în speranța că, într-o zi, copacul va dispărea. N-o să fie așa; dimpotrivă, frunzișul se va îndesi.

De aceea așa-zișii sfinți sunt cele mai păgâne persoane din lume, cele mai ipocrite. Da, dacă privești din afară, par foarte sfinți prea sfinți, prea dulci, grețoși de dulci, dezgustători. Nu poți decât să te duci la ei, să-i saluți cu respect și să fugi. Nu poți trăi cu acești sfinți nici măcar douăzeci și patru de ore – te vor plictisi de moarte! Cu cât ești mai aproape de ei cu atât ești mai încurcat, mai nedumerit, mai derutat pentru că începi să vezi că dintr-o latură a vieții lor și-au gonit mânia, însă ea a intrat în altă latură.

Oamenii obișnuiți se mânie când și când, și mânia lor e trecătoare, e de moment. După aceea râd din nou, sunt iarăși prieteni; rănile lor nu țin prea mult. Dar la așa-zișii sfinți mânia lor este o chestiune aproape permanentă. Ei sunt pur și simplu mânioși, nu pe ceva anume. Și-au reprimat atât de mult mânia încât acum sunt pur și simplu mânioși, într-o stare de furie. O arată ochii lor, o arată nasul lor, o arată însuși modul lor de viață.

Lu Ting mânca la un restaurant grecesc pentru că Papadopoulos, patronul, făcea un orez prăjit cu adevărat bun. În fiecare seară venea și comanda „olez plajit". Asta îl făcea mereu pe Papadopoulos să se prăpădească de râs. Uneori poftea câțiva prieteni să stea în preajmă doar să-l audă pe Lu Ting comandând „olez plăjit".

În cele din urmă chinezul s-a simțit atât de rănit în mândria sa încât a luat o lecție specială de dicție doar ca să poată spună corect „orez prăjit". Data următoare când s-a dus la restaurant a spus desluşit: „Orez prăjit".

Nevenindu-i să-şi creadă urechilor, Papadopoulos a întrebat: „Ce-ai spus?".

Lu Ting a strigat: „Ai auzit ce-am spus, glec plăpădit!".

N-a fost mare diferență – de la „olez plăjit" acum e „glec plăpădit"! Închizi o uşă, se deschide imediat alta. Asta nu e transformare.

E uşor să-ți schimbi caracterul; munca adevărată constă în a-ți schimba conştiența, în a deveni conştient, mai intens şi mai pătimaş conştient. Când eşti conştient e imposibil să fii mânios, e imposibil să fii lacom, e imposibil să fii invidios, e imposibil să fii ambițios.

Iar când toată furia, toată lăcomia, toată invidia şi toată ambiția dispar, energia implicată în ele este eliberată. Această energie devine extaz. Acum nu e ceva ce vine din afară, ci ceva ce se întâmplă în ființa ta, în cele mai ascunse taine ale ființei tale.

Iar atunci când această energie e disponibilă, devii un câmp receptiv, devii un câmp magnetic. Atragi inaccesibilul; când devii un câmp magnetic, toată energia pe care ai irosit-o în mod inutil se adună în subconştientul tău, se acumulează în tine. Iar când devii un lac de energie începi să atragi stelele, începi să atragi lumea de dincolo, începi să atragi paradisul însuşi.

Iar întâlnirea conştienței tale cu lumea de dincolo este punctul de extaz, adevărata fericire. El nu cunoaşte nefericirea, este fericire pură. Nu cunoaşte moartea, este viață pură. Nu cunoaşte întunericul, este lumină pură, iar scopul e să-l cunoşti. Gautama Buddha a pornit în căutarea lui şi, într-o zi, după şase ani de luptă, a ajuns la el.

Şi tu poți să ajungi la el, dar țin să precizez că spunând că poți să ajungi la el nu vreau să-ți creez dorința de a ajunge la el. Nu fac decât să afirm o realitate, şi anume că dacă devii un rezervor imens de energie, netulburat de niciun lucru lumesc, extazul se întâmplă. E mai mult un eveniment imprevizibil decât o acțiune. Şi e mai corect să-l numim extaz decât fericire, pentru că ceea ce cunoşti tu ca fiind fericire nu e decât o stare relativă.

Benson s-a dus la magazinul de îmbrăcăminte al lui Krantz să-şi cumpere un costum. A găsit exact modelul pe care îl voia, aşa că a luat haina de pe umeraş şi a probat-o. Krantz a venit la el.

– Da, domnule. Vă stă minunat cu ea.

– Mi-o sta minunat cu ea, a spus Benson, dar mă strânge la umeri.

– Puneți-vă pantalonii, a spus Krantz. Sunt atât de strâmți încât veți uita de tot de umeri.

Ce numeşti tu fericire e doar o chestiune relativă. Ce numesc buddha-şii fericire e ceva absolut. Fericirea ta e un fenomen relativ. Ce numesc buddha-şii fericire e ceva absolut, fără legătură cu nimic altceva. Nu se cumpără cu nimic, şi nu are legătură cu altcineva; este numai a ta, e lăuntrică.

Goana după curcubee

În constituția americană există o idee foarte stupidă. Ea spune că urmărirea fericirii este dreptul din naştere al omului. Oamenii care au scris această constituție habar n-aveau ce scriau. Dacă urmărirea fericirii este dreptul din naştere al omenirii, cum rămâne cu nefericirea? Al cui drept din naştere este nefericirea? Oamenii aceştia nu erau deloc conştienți că dacă ceri fericire, ceri în acelaşi timp şi nefericire; nu contează dacă o ştii sau nu.

Ce numeşti tu fericire e doar o chestiune relativă. Ce numesc buddha-şii fericire e ceva absolut.

Spun că e o idee stupidă pentru că nimeni nu poate fi în căutarea fericirii. Iar dacă eşti în căutarea fericirii un lucru e cert: n-ai s-o găseşti. Fericirea e totdeauna un produs secundar. Nu e rezultatul căutării directe. Se întâmplă când nici nu te gândeşti – ce să mai spunem că nu o cauți? Se intâmplă subit, din senin, când faci cu totul altceva decât să o cauți.

Poate tai lemne – asta sigur nu e căutarea fericirii; tai lemne, e dimineață devreme, soarele e încă rece, toporul cade cu zgomot pe buştean... bucăți de lemn sar în toate părțile... Începi să transpiri iar adierea rece face să-ți fie şi mai bine decât înainte. Dintr-o dată apare fericirea, o bucurie de nestăpânit. Însă tu nu faci decât să tai lemne, iar tăiatul lemnelor nu trebuie trecut în constituție ca un drept dobândit prin naştere, căci atunci câte lucruri n-ar trebui incluse!

Nu pot să uit o zi... Există lucruri care n-au logică şi nici relevanţă, însă îţi rămân cumva în minte. Nu înţelegi de ce sunt acolo, pentru că s-au întâmplat milioane de lucruri mult mai importante, mult mai semnificative, şi au dispărut toate. Au rămas în schimb câteva lucruri nesemnificative, nu îţi explici de ce, dar au rămas; au lăsat o urmă.

Un astfel de lucru ţin şi eu minte. Veneam acasă de la şcoală – şcoala era la distanţă de aproape o milă de casa mea. Chiar la jumătatea drumului era un uriaş smochin sacru. Treceam în fiecare zi, de cel puţin patru ori, pe lângă acel smochin: când mă duceam la şcoală, apoi la amiază când veneam acasă la masă, apoi din nou când mă duceam la şcoală, şi iarăşi când mă întorceam acasă. Trecusem de atâtea ori pe lângă acel copac, însă în ziua aceea s-a întâmplat ceva.

Era o zi foarte călduroasă şi transpiram. Am trecut pe sub crengile copacului şi acolo era atât de răcoare şi bine încât, fără vreun gând deliberat, m-am oprit pentru un timp. M-am apropiat de trunchiul copacului, m-am aşezat şi am atins trunchiul. Nu pot să explic ce s-a întâmplat, însă m-am simţit enorm de fericit, de parcă între copac şi mine se întâmpla ceva. Doar răcoarea nu putea fi cauza, pentru că de multe ori trecusem transpirând prin răcoarea copacului, mă şi oprisem la umbra lui, însă niciodată nu mă dusesem să ating copacul şi să mă aşez acolo, de parcă mă întâlneam cu un prieten bun.

Acea clipă mi-a rămas în amintire strălucind ca o stea. Multe lucruri s-au întâmplat în viaţa mea, dar acel moment nu păleşte deloc; e tot acolo. Ori de câte ori mă uit în urmă, e tot acolo. Nici în acea zi n-am înţeles ce s-a întâmplat, şi nu pot spune nici acum, dar s-a întâmplat ceva. Şi din acea zi a existat o anumită legătură strânsă cu copacul, pe care nu o mai simţisem înainte, nici chiar cu o fiinţă umană. Am devenit mai intim cu acel copac decât cu orice fiinţă din lume. A devenit un obicei ca ori de câte ori treceam pe lângă copac să mă aşez pentru câteva minute şi să-l ating.

În ziua în care am terminat şcoala şi am plecat în alt oraş să intru la universitate, mi-am luat la revedere de la tata, de la mama, de la unchi şi de la toată familia fără să plâng. N-am fost niciodată genul care varsă lacrimi uşor. Dar în aceeaşi zi, luându-mi rămas bun de la smochinul sfânt, am plâns. Iar în timp ce plângeam, eram absolut sigur că şi în ochii copacului erau lacrimi, deşi nu vedeam nici ochii copacului, nici lacrimile lui. Însă am simţit – când am atins copacul i-am simţit tristeţea, am simţit o binecuvântare, un „rămas bun!" . Şi a fost cu certitudine ultima întâlnire, pentru că după un an, când m-am întors, copacul nu mai era acolo, fusese tăiat dintr-un motiv prostesc.

Motivul prostesc a fost că voiau să ridice un mic monument comemorativ, şi că acela era cel mai frumos loc din oraş. Monumentul era pentru un idiot destul de bogat ca să câştige toate alegerile şi să devină preşedintele comitetului municipal. Toată lumea era mulţumită de preşedinţia lui, pentru că era tare idiot. A fost preşedinte cel puţin treizeci şi cinci de ani mai mult decât oricare alt preşedinte din oraş. Normal că toată lumea l-a vrut – puteai să faci orice fără ca el să se bage. Puteai să-ţi construieşti casa chiar în mijlocul străzii, că el nu te deranja, trebuia doar să-l votezi. Aşa că tot oraşul era mulţumit de el pentru că toată lumea avea libertatea să facă ce vrea. Toţi voiau ca el să rămână veşnic preşedinte; dar chiar şi idioţii mor, din fericire. Dar moartea lui a fost nefericită pentru că au căutat un loc în care să-i înalţe un monument şi au distrus smochinul sfânt. Acum acolo stă un monument de marmură rece în loc de un copac viu.

Căutarea fericirii este un lucru imposibil.

Căutarea fericirii este un lucru imposibil. Dacă analizezi propria experienţă, vei descoperi că momentele în care ai fost fericit au fost foarte rare. Într-o viaţă de şaptezeci de ani dacă există şapte momente care ar putea fi numite momente de fericire. Însă dacă ai avut chiar şi un singur moment de fericire, un lucru spun, fără excepţie – s-a întâmplat când nu îl căutai.

Încearcă să cauţi fericirea, şi sigur n-o vei găsi.

În multe privinţe nu sunt de acord cu Iisus Hristos, chiar şi în chestiuni care par foarte inocente, şi s-ar părea că sunt nedrept. Iisus spune: „Caută şi vei găsi, cere şi ţi se va da, bate şi ţi se va deschide". Nu pot să fiu de acord.

Neghiobii care au scris constituţia americană au fost influenţaţi în mod greşit de Iisus Hristos – bine-nţeles că toţi erau creştini. Când au spus „căutarea fericirii", trebuie să fi avut conştient sau inconştient în minte afirmaţia lui Iisus: „Caută şi vei găsi". Însă eu spun: „Caută fericirea şi fii sigur că n-ai s-o găseşti niciodată. Nu căuta, şi o să apară".

Când încetezi să o cauţi, o găseşti – deoarece căutarea înseamnă un efort al minţii, iar necăutarea înseamnă o stare de relaxare. Iar fericirea e posibilă numai când eşti relaxat.

Căutătorul nu e relaxat. Cum să fie relaxat? Nu îşi poate permite să se relaxeze. Dacă te uiţi prin lume, vei fi surprins: vei constata că oamenii din ţările foarte sărace sunt mai mulţumiţi. Da, chiar şi în Etiopia, unde se moare de

foame, nu vei găsi suferință sau chin. Cel mai mare număr de oameni nefericiți îl vei găsi în America. Ciudat! În America, căutarea fericirii e un drept dobândit prin naștere. În nicio altă constituție din lume nu scrie asta.

Această constituție americană e absolut absurdă: „căutarea fericirii"? – nimeni nu a reușit vreodată în acțiunea asta, iar cei care au încercat au ajuns să fie foarte nefericiți în viață.

Fericirea *se întâmplă*. Nu poți s-o fabrici, nu poți s-o aranjezi. Fericirea e ceva care e dincolo de eforturile tale, dincolo de tine. Se întâmplă când nici nu te gândești.

Fericirea e întotdeauna cu tine. Nu are nicio legătură cu vremea, nu are nicio legătură cu tăiatul lemnelor, nu are legătură cu nimic. Este neașteptată, și apare când ești relaxat, când ființa ta este împăcată cu existența. Nu vine și pleacă. E mereu acolo, la fel ca respirația, ca bătăile inimii, ca circulația sângelui în corp.

Fericirea e mereu acolo, însă dacă o cauți vei găsi nefericirea. Nefericirea are o anumită relație cu căutarea, un parteneriat. Când „cauți", găsești nefericirea. Iar constituția americană i-a dat întregului popor american ideea că „trebuie să caute".

Și americanii caută cu disperare – bani, putere, religie – și aleargă prin toată lumea căutând pe cineva care să-i învețe cum să găsească fericirea.

Ceea ce trebuie ei să facă este să se întoarcă acasă și să uite de tot de ea. Să facă altceva, ceva ce nu are nimic de a face cu fericirea. Să picteze. Nu e nevoie să ia lecții de pictură; să arunce culori pe pânză oricine poate, însă din felul în care se amestecă pe pânză culorile iese ceva frumos, ceva ce nu poate fi numit.

Tablourile moderne nu au titlu, și multe tablouri nu au nici ramă, pentru că existența nu are ramă. Te uiți pe fereastră și vezi cerul înrămat, dar rama e a ferestrei, nu a cerului; cerul nu are ramă. Și există pictori care nici nu pictează pe pânză; pictează pe pereți, pe podea, pe tavan. Locuri ciudate, dar le înțeleg intenția. Pe ei nu-i interesează să realizeze o pictură; îi interesează mai mult să se implice în însuși actul pictatului. Cum să vinzi un tavan, cine să-l cumpere? Însă în timp ce sunt foarte absorbiți de munca lor, dintr-un colț neștiut ceva începe să se strecoare în ființa lor. Fără niciun motiv, se umplu de bucurie.

De asta condamn eu ideea de căutare. Fără a cunoaşte numele celui care a scris în constituţie acest cuvânt „căutare", fără să ştiu nimic despre el, pot să spun că trebuie să fi fost un om extrem de nefericit. Nu a cunoscut niciodată fericirea. *A căutat-o*; de aceea a dat fiecărui american acelaşi drept dobândit prin naştere, pe care îl pretindea pentru sine. Şi în trei sute de ani nimeni nu a amendat acest lucru, această prostie.

Da, pictorul, poetul, cântăreţul, dansatorul ajung când şi când la fericire. Dar un lucru e sigur: ori de câte ori fericirea vine, *ei* nu sunt acolo. Căutătorul nu există, căutarea nu există.

Nirjinsky este, din punctul meu de vedere, cel mai bun dansator pe care l-a dat omenirea în toată istoria ei. Era un miracol când dansa. Uneori făcea câte un salt atât de mare încât contrazicea gravitaţia; ştiinţific era imposibil. Conform legilor gravitaţiei, un asemenea salt uriaş era absolut imposibil. Chiar şi atleţii care se întrec la Olimpiadă la săritura în lungime sunt nimic în comparaţie cu Nirjinsky. Aterizarea lui era şi mai miraculoasă: cobora ca o pană, încetişor. Nu contrazicea şi mai mult legile gravitaţiei care spun că un corp greu cade brusc, repede, datorită gravităţii. Noi am cădea cu o bufnitură, ba ne-am fractura şi câteva oase! Însă el cobora exact cum cade din copac o frunză veştedă. Încet, leneş, fără grabă, pentru că nu are unde să ajungă. Sau, şi mai corect, ca o pană, pentru că frunza coboară puţin mai repede. Pana e uşoară, foarte uşoară; vine dansând. La fel cobora şi Nirjinsky. Nu se auzea niciun sunet când ateriza pe scenă. Era întrebat întruna: „Cum faci?". El răspundea: „Nu ştiu. M-am străduit s-o fac, şi nu mi-a ieşit. Cu cât mă străduiam mai mult, cu atât îmi era mai limpede că n-am să reuşesc. Încetul cu încetul mi-am dat seama că îmi ieşea când nu mă străduiam, când nici măcar nu mă gândeam la asta. Mă pomenesc în aer, fără să ştiu cum, şi când vreau să-mi dau seama cum s-a întâmplat, sunt deja pe podea".

Ei bine, acest om ştie că fericirea nu poate fi căutată. Dacă Nirjinsky ar fi fost în comitetul de elaborare a constituţiei Americii, ar fi obiectat la cuvântul „căutare", spunând că e absolut greşit. Spune doar că fericirea e dreptul dobândit prin naştere al fiecărui om, nu căutarea ei. Înseamnă să alergi toată viaţa după o muscă pe pereţi, să ţi-o iroseşti fără rost.

Însă mintea americană a prins ideea, aşa că în toate sferele – politică, afaceri, religie – este o continuă căutare. Americanii sunt veşnic în mişcare, şi se mişcă atât de repede, pentru că dacă tot mergi, de ce să nu mergi repede? Şi nu întreba unde se duc, pentru că nimeni nu ştie. Un lucru e sigur – merg cu

toată viteza, cât de repede pot. Ce le mai trebuie? Merg, merg cu toată viteza. Își exercită dreptul dobândit prin naștere.

Așa că bărbații trec din femeie în femeie, femeile din bărbat în bărbat, și unii și alții de la o afacere la altă afacere, de la o slujbă la alta, și toate astea în căutarea fericirii. Și, ce e ciudat, mereu li se pare că fericirea există și că altcineva se bucură de ea, așa că o caută. Când ajung acolo unde cred că o s-o găsească, nu e.

Iarba de dincolo de gardul tău e întotdeauna mai verde, dar nu sari gardul ca să vezi dacă într-adevăr e așa. Bucură-te de ea! Dacă e mai verde de cealaltă parte a gardului, bucură-te de ea! De ce să-ți rupi hainele sărind gardul și să descoperi că e mai urâtă decât iarba ta?

Însă oamenii aleargă după tot, crezând că poate asta le va da ce le lipsește.

N-are niciun rost. Poți să trăiești într-un palat și să fii la fel, poate și mai nefericit decât dacă ai trăi într-o colibă veche. În coliba veche ai fi avut măcar consolarea că ești nefericit din cauză că trăiești într-o colibă prăpădită. Ai fi avut un pretext; ai fi putut să-ți justifici nefericirea, suferința. Și ai mai fi avut și speranța că într-o bună zi vei putea să te muți într-o casă mai bună – dacă nu un palat, cel puțin o casă mică, frumoasă și bună a ta.

Speranța e cea care îi ține pe oameni în viață, iar pretextele și justificările lor îi fac să încerce ia și iar. Să încerci, să încerci și să tot încerci a devenit filozofia Americii. Însă există câteva lucruri care nu pot fi realizate prin încercare, care se întâmplă numai atunci când ai renunțat de tot să mai încerci. Te așezi pur și simplu și spui: „Îmi ajunge – nu mai încerc".

Așa a fost iluminarea lui Gautama Buddha.

El trebuie să fi fost primul american, pentru că era în căutarea fericirii. Din cauza căutării, a renunțat la regatul său. Este un pionier în multe privințe. Este primul care a dat cu piciorul la toate. Hippioții nu au renunțat la prea multe. Ca să renunți la ceva, trebuie mai întâi să-l ai. El a avut, și a avut mai mult decât a avut un om vreodată. Buddha era înconjurat de toate femeile frumoase din regat. Avea tot ce își putea dori un om: cea mai bună mâncare, sute de servitori, grădini imense.

Buddha a spus: „Renunț la tot. N-am găsit fericirea aici. O voi căuta, voi porni în căutarea ei, voi face tot ce e nevoie ca să o găsesc".

Și, timp de șase ani, Buddha a făcut tot ce era omenește posibil. S-a dus la tot felul de învățători, maeștri, cărturari, înțelepți, sfinți. Iar India e atât

de plină de astfel de oameni încât nu e nevoie să cauți, să cercetezi; du-te oriunde și dai de ei. Sunt peste tot; dacă nu-i cauți tu, te caută ei pe tine. Și lucrul acesta era valabil mai ales pe vremea lui Buddha. Însă după șase ani de eforturi extraordinare – austeritate, post și poziții yoga – nu s-a întâmplat nimic. Apoi, într-o zi...

Niranjana e un râu mic, nu prea adânc. Buddha postea, și suferea privațiuni și se chinuia în fiecare zi și în toate felurile, și slăbise atât de mult încât când s-a dus să se scalde în Niranjana nu a putut să treacă râul. Râul era mic, dar Buddha era așa de slab încât dacă nu s-ar fi ținut de o rădăcină de copac ce ieșea din mal, apa l-ar fi dus la vale. În timp ce stătea atârnat de rădăcină, i-a venit o idee. „Înțelepții ăștia spun că existența e ca un ocean. Dacă existența e un ocean, atunci ceea ce fac eu nu e bine, pentru că dacă nu pot să trec râul ista amărât, Niranjana, cum am să traversez oceanul existenței? Nu fac decât să mi irosesc timpul, viața, energia, și să-mi istovesc corpul". A reușit până la urmă să iasă din râu, a renunțat la toate eforturile și s-a așezat sub un copac.

În acea noapte – era o noapte cu lună plină, pentru prima dată în șase ani a dormit bine, pentru că a doua zi nu avea nimic de făcut, nu trebuia să se ducă nicăieri. Nu avea de făcut niciun exercițiu... nu trebuia nici măcar să se scoale dis-de-dimineață, înainte de răsăritul soarelui. Putea să doarmă cât voia. Pentru prima dată în șase ani s-a simțit eliberat de toate eforturile, de căutare.

Bine-înțeles că a dormit foarte relaxat, iar dimineața, când a deschis ochii, ultima stea dispărea. Se spune că o dată cu ultima stea a dispărut și Buddha. Stând culcat acolo, fără nicio grabă de a se ridica, și-a dat seama că toți acei șase ani semănau cu un coșmar. Dar asta era trecut. Steaua a dispărut, a dispărut și Siddhartha.

Aceasta a fost experiența extazului, sau a adevărului; a transcenderii. Nici chiar buddha-șii n-au fost capabili să înțeleagă semnificația acestei povești. Este cel mai important moment din viața lui Gautama Buddha. Nimic nu se compară cu el.

Eu nu sunt budist și nu sunt de acord cu Buddha asupra a o mie și unu de lucruri, dar sunt primul om în douăzeci și cinci de secole care a pus accent pe această poveste și am făcut din ea punctul central, pentru că atunci, în acel moment s-a întâmplat trezirea lui Buddha. Însă preoții și călugării budiști nici nu vor să spună această poveste pentru că dacă ar spune-o, care ar mai fi rostul lor? Ei ce-ar mai face? Ce ar mai propovădui? Firește că dacă ar spune această poveste care s-a întâmplat când Buddha a încetat să mai facă tot soiul de prostii

religioase, oamenii ar spune: „Atunci de ce ne învățați să facem prostii religioase? Doar ca să le lăsăm baltă într-o zi? Păi atunci de ce să mai începem?".

Şi extazul te inundă exact aşa; şi adevărul te inundă exact aşa. Trebuie doar să stai, să nu faci nimic, să aştepți – nu ceva anume, ci să aştepți pur şi simplu, să fii într-o stare de aşteptare, şî se întâmplă.

Rădăcinile nefericirii

Omul este nefericit, şi a fost nefericit de când e lumea. Rareori găseşti o ființă umană care nu e nefericită. E un lucru atât de rar încât pare aproape de necrezut. Oamenii nu cred – nu pot să creadă din cauza propriei lor nefericiri. Sunt atât de adânc cufundați în nefericire încât nu văd nicio cale de scăpare.

Oamenii cred că buddha-şii trebuie să fi fost imaginați, că oamenii precum Gautama Buddha sunt visele omenirii. Asta spune şi Sigmund Freud. Vrem să fim aşa, vrem să scăpăm de nefericire, am vrea să avem şi noi acea liniște, acea pace, acea fericire, dar nu se întâmplă. Şi Freud spune că nu e nicio speranță; nu se poate întâmpla prin însăşi natura lucrurilor. Omul nu poate să fie fericit. Freud trebuie ascultat foarte atent; nu poate să fie negat categoric. El este una dintre cele mai penetrante minți care au existat vreodată, şi când spune că fericirea nu e posibilă, când spune că nu există nicio speranță de a fi fericit, ştie ce spune. Această concluzie nu e a unui filozof. La această concluzie l-au condus propriile observații cu privire la nefericirea umană. Freud nu e un pesimist, însă cercetând mii de ființe umane, pătrunzând mai adânc în psihicul lor, şi-a dat seama că omul este făcut în aşa fel încât are în el caracteristica de a fi nefericit. Cel mult poate să-şi facă viața puțin mai confortabilă – prin tehnologie, prin schimbări sociale, printr-o economie mai bună, şi altele – însă va rămâne nefericit. Cum să creadă Freud că a existat vreodată un om ca Buddha? O astfel de seninătate pare pur şi simplu un vis; omenirea visează la Buddha.

Omul este nefericit, şi a fost nefericit de când e lumea. Rareori găseşti o ființă umană care nu e nefericită. E un lucru atât de rar încât pare aproape de necrezut.

Această idee s-a născut pentru că Buddha e o raritate, e o excepție. Nu este regula.

De ce e omul atât de nefericit când, de fapt, toată lumea vrea să fie fericită. Nu găsești persoană care să vrea să fie nefericită, totuși toată lumea e nefericită. Toată lumea vrea să fie fericită, împăcată, liniștită. Toată lumea vrea să trăiască în bucurie, vrea să sărbătorească – dar acest lucru pare imposibil. Trebuie să existe o cauză foarte adânc ascunsă, atât de adânc încât analiza lui Freud nu a putut să ajungă la ea, atât de adânc încât logica nu o poate pătrunde.

Trebuie înțeles un lucru de bază. Omul vrea fericire; de asta este nefericit. Cu cât vrei mai mult să fii fericit, cu atât mai nefericit vei fi. Acuma, lucrul acesta pare total absurd, însă aceasta este cauza principală. Când vei înțelege cum funcționează mintea umană, îți vei da seama de asta.

Omul vrea să fie fericit; de aceea creează nefericire. Dacă vrei să scapi de nefericire, trebuie să renunți la dorința de fericire, și atunci nimeni și nimic nu te mai poate face nefericit. Aici a greșit Freud. Nu a înțeles că însăși dorința de fericire poate fi cauza nefericirii.

Cum se întâmplă asta? De ce, în primul rând, dorești fericire? Și ce face pentru tine dorința de fericire?

În clipa în care dorești fericire, te îndepărtezi de prezent. Te îndepărtezi de existențial, intri deja în viitor, care nu e nicăieri, care nu a venit încă. Intri într-un vis. Ei bine, visele nu se mijlocesc niciodată. Dorința ta de fericire e un vis, iar visul este ireal. Nimeni nu a ajuns vreodată prin ireal la real. Ai luat drumul care nu trebuia.

Dorința de fericire arată pur și simplu că în momentul de față nu ești fericit. Dorința de fericire nu face decât să arate că ești o ființă nefericită. Iar o ființă nefericită proiectează în viitor speranța că într-o zi, cândva, cumva va fi fericită. Această speranță vine din nefericire, ea poartă însele semințele nefericirii. Vine din tine, și nu poate fi altfel decât tine. E copilul tău, seamănă la față cu tine, sângele tău circulă prin corpul ei. Este continuitatea ta.

Astăzi ești nefericit. Proiectezi speranța că mâine vei fi fericit, dar mâine este o proiecție a ta, e ceea ce ești astăzi. Ești nefericit – „mâinele" provine din această nefericire, și vei fi și mai nefericit. Bine-înțeles că dacă ești mai nefericit vei dori și mai mult să fii fericit în viitor. Și astfel intri într-un cerc vicios: cu cât ești mai nefericit, cu atât dorești mai mult să fii fericit; cu cât dorești mai mult să fii fericit, cu atât mai nefericit vei fi. Treaba asta e ca un câine care aleargă după propria coadă.

În Zen există o frază pentru asta. Se spune că e ca biciuitul căruței. Când caii nu vor să se miște din loc, poți să biciuiești cât vrei căruța, că tot degeaba. Dacă ești nefericit, poți să visezi orice, poți să proiectezi orice că tot degeaba – nu vei fi fericit ci mai nefericit.

Așa că primul lucru e să nu visezi, să nu proiectezi. Primul lucru este să fii aici și acum. Fii aici și acum... și te așteaptă o revelație nemaipomenită.

Ai fost vreodată nefericit aici și acum? Chiar în acest moment – există vreo posibilitate să fii nefericit *aici și acum*? Te gândești la ziua de ieri, și poți să fii nefericit. Te gândești la ziua de mâine, și poți să fii nefericit. Dar chiar în acest moment – acest moment real care vibrează, care pulsează – poți să fii nefericit chiar acum? Fără trecut, fără viitor?

Fericirea este acolo unde ești tu – oriunde ai fi, fericirea e acolo. Te înconjoară, e un fenomen natural.

Aduci nefericirea din trecut, din amintiri. Cineva te-a insultat ieri, și încă mai ai rana, încă te mai doare, și încă te mai simți nefericit din pricina asta. De ce, de ce ți s-a întâmplat asta? De ce te-a insultat omul respectiv? Ai fost foarte bun cu el, l-ai ajutat mereu, i-ai fost mereu prieten... iar el te-a insultat! Te joci cu ceva care nu mai e. Ziua de ieri a murit.

Sau poți să fii nefericit pentru ziua de mâine. Mâine ți se vor termina banii, și unde ai să stai? Ce ai să mănânci? Mâine ți se vor termina banii! – atunci intră în sufletul tău nefericirea. Poate să vină fie din ziua de ieri, fie din ziua de mâine, dar nu e niciodată aici și acum. Chiar în acest moment, *în acum*, nefericirea e imposibilă.

Dacă înveți măcar atât, poți să devii un buddha. Atunci nimeni nu îți mai stă în cale. Atunci poți să uiți de tot de Freud; atunci fericirea nu e numai posibilă, s-a întâmplat deja. E chiar în fața ta și nu o vezi pentru că te tot uiți într-o parte.

Fericirea este acolo unde ești tu – oriunde ai fi, fericirea e acolo. Te înconjoară, e un fenomen natural. Este exact ca aerul, exact ca cerul. Fericirea nu trebuie căutată, ea e însăși substanța din care e făcut universul. Bucuria e însăși materia din care e făcut universul. Dar trebuie să te uiți direct, chiar în fața ta. Dacă te uiți în lateral, o ratezi.

O ratezi din cauza ta. O ratezi din cauză că ai o abordare greșită.

Lasă trecutul în pace şi nu te gândi la viitor, şi pe urmă încearcă să fii nefericit – nu vei reuşi! Nu poţi să fii nefericit; eşecul tău e absolut sigur, e previzibil. Oricât de eficient ai fi în a fi nefericit, oricât de bine antrenat, chiar în *acest* moment nu poţi să fii nefericit.

Dorinţa de fericire te face să te uiţi în altă parte, şi de aceea tot ratezi. Fericirea nu trebuie creată – fericirea trebuie doar să fie *văzută*. E deja prezentă. Chiar în această clipă poţi să fii fericit, fantastic de fericit.

Aşa i s-a întâmplat lui Buddha. Era fiu de rege, avea totul, dar nu era fericit. Asta e nefericirea bogatului. Asta se întâmplă azi în America: cu cât oamenii ajung mai bogaţi, cu atât mai nefericiţi sunt; cu cât oamenii devin mai bogaţi, cu atât mai mult nu ştiu ce să facă.

Oamenii săraci ştiu întotdeauna ce trebuie să facă: trebuie să câştige bani, trebuie să-şi construiască o casă bună, trebuie să-şi cumpere o maşină, trebuie să-şi trimită copiii la universitate. Ei au întotdeauna un program în faţă. Sunt ocupaţi. Au un viitor, au speranţe: „Cândva, într-o zi...". Rămân nefericiţi, dar există speranţă.

Bogatul e nefericit şi, în plus, n-are nici speranţe. Nefericirea lui e dublă. Dacă găseşti un om mai sărac decât bogătaşul; el e de două ori sărac. Rămâne proiectat în viitor, şi acum ştie că viitorul nu o să-i dea nimic – pentru că orice ar dori, are deja. Se frământă, e tot mai neliniştit, mai temător. Se chinuie. Aceea s-a întâmplat lui Buddha.

Era bogat. Avea tot ce se putea avea. A ajuns să fie foarte, foarte nefericit. Într-o zi a fugit din palat, a renunţat la toate bogăţiile, şi-a lăsat soţia frumoasă, copilul abia născut – a fugit. A ajuns cerşetor. A început să caute fericirea. S-a dus la un guru, la altul; a întrebat pe toată lumea ce să facă să fie fericit a bine înţeles că au existat o mie şi unu de oameni gata să-l sfătuiască, şi el a urmat sfatul tuturor. Dar cu cât urma mai multe sfaturi, cu atât devenea mai derutat.

Buddha a încercat tot ce i s-a spus. Cineva i-a spus „Fă Hatha Yoga", şi a făcut. A practicat poziţii yoga şi le-a dus la extrem. N-a ieşit nimic din asta. Hatha Yoga poate să te ajute să ai un corp mai bun, dar nu să fii fericit. Un corp mai bun, un corp mai sănătos nu schimbă situaţia. Cu cât vei avea mai multă energie la dispoziţie, cu atât vei fi mai nefericit. Ce ai să faci cu ea? Dacă ai mai mulţi bani, ce ai să faci cu ei? Ai să faci ceea ce se poate face, şi dacă puţini bani te fac atât de nefericit, mai mulţi bani te vor face şi mai nefericit. E matematică simplă.

Buddha a renunțat la yoga. S-a dus la alți învățători, la yoghinii Raja, care nu practică poziții ale corpului ci numai mantre, incantații, meditație. Buddha le-a făcut și pe astea, dar n-a ieșit nimic. El chiar era în căutarea fericirii, și atunci când ești cu adevărat în căutarea fericirii, nimic nu te ajută.

Oamenii mediocri se opresc undeva pe drum; ei nu sunt căutători adevărați. Căutătorul adevărat este cel care merge până la capăt, și ajunge să își dea seama că toată căutarea e o prostie. Căutarea însăși e un fel de dorință – Buddha a înțeles asta într-o zi. Își părăsise palatul, își părăsise bunurile lumești; într-o zi, după șase ani de căutare spirituală, a renunțat și căutare. La căutarea materială renunțase înainte, acum a renunțat la căutarea spirituală.

A scăpat de tot de dorință... și chiar în acea clipă s-a întâmplat. Dintr-o dată Gautama Siddartha a devenit Buddha. Fericirea a fost întotdeauna acolo, dar el căuta în altă parte. Era acolo – înăuntru, în afară, din ea e făcut universul.

De la agonie la extaz

Bucuria înseamnă să intri în propria fiinţă. La început e greu, e anevoios.
La început va trebui să înfrunţi nefericirea; drumul e foarte accidentat, e drum de munte, anevoios. Dar cu cât înaintezi mai mult, cu atât răsplata e mai mare.

Trebuie să înţelegi un lucru: iluminarea nu este fuga de durere ci înţelegerea durerii, înţelegerea chinului, înţelegerea nefericirii – nu un înlocuitor ci o înţelegere profundă: „De ce sunt nefericit? De ce există atâta nelinişte, de ce există atâta chin, care sunt cauzele din fiinţa mea care provoacă toate astea? Iar a vedea limpede acele cauze înseamnă a te elibera de ele.

Buna cunoaştere a nefericirii, înţelegerea ei aduc eliberarea de nefericire. Iar ce rămâne este iluminare. Iluminarea nu e ceva care vine la tine. Când durerea şi nefericirea şi chinul şi neliniştea au fost înţelese perfect şi s-au evaporat pentru că acum nu mai au niciun temei să existe în tine – acea *stare* este iluminarea. Ea îţi aduce, pentru prima dată, adevărata mulţumire, adevărata fericire, extazul autentic.

Ce numeai înainte „mulţumire" nu era mulţumire. Ce numeai înainte „fericire" nu era fericire. Însă acum nu ai cu ce să le compari.

O dată ce iluminarea îţi oferă gustul realului, îţi dai seama că plăcerile tale, fericirea ta erau doar materia din care sunt făcute visele; nu erau reale. Şi ce-a venit acum, a venit pe vecie.

Aceasta este definiţia realului: o mulţumire care vine şi nu te mai părăseşte niciodată este mulţumire reală. O mulţumire care vine şi pleacă nu e mulţumire, ci doar o pauză între două nefericiri. La fel cum numim „timp de pace" pauza dintre două războaie – nu e timp de pace, e doar pregătirea pentru un alt război. Dacă războiul este pozitiv, perioada dintre două războaie este un război negativ, un război rece. El se desfăşoară subteran, pregăteşte un război fierbinte.

Tot ce vine şi pleacă e vis. Tot ce vine şi nu mai pleacă este realitate.

Încearcă să-ţi înţelegi nefericirea. Trăieşte-o, pătrunde adânc în ea, descoperă cauza din care există. Înţelege-o prin meditaţie.

Şi încearcă să-ţi înţelegi şî mulţumirea, şi fericirea, şi le vei înţelege superficialitatea. Şi o dată ce ştii că fericirea ta e superficială şi chinul tău e foarte adânc, poţi să-ţi schimbi întregul mod de a gândi. Mulţumirea poate să-ţi inunde întreaga fiinţă; nu rămâne nici măcar un colţişor pentru nemulţumire.

Iubirea poate să devină însăşi viaţa ta. Şi asta rămâne. Timpul trece, dar ce ai dobândit se adânceşte continuu. Din el se nasc tot mai multe flori, tot mai multe cântece. Asta numim noi iluminare. Cuvântul este oriental, dar experienţa nu are nimic de a face cu Orientul sau Occidentul.

Pâine şi circ

Ce credem noi în mod obişnuit că este bucurie nu e bucurie; cel mult e distracţie. E doar un mod de a te evita pe tine însuţi. E un mod de a te ameţi, e un mod de a te îneca în ceva ca să uiţi de nefericire, de griji, de chin, de nelinişte.

Astfel că tot felul de distracţiî sunt considerate bucurie – şi nu sunt! Tot ce vine din afară nu e, nu poate fi, bucurie. Tot ce depinde de ceva nu e, nu poate fi, bucurie. Bucuria se naşte din adâncul fiinţei tale. Este absolut independentă – nu depinde de nicio împrejurare exterioară. Şi nu e fuga de tine însuţi; este, de fapt, întâlnirea cu tine însuţi. Bucuria apare numai când eşti acasă.

Aşa că ce e cunoscut ca bucurie este exact contrariul, exact opusul diametral: nu este bucurie. De fapt, cauţi distracţie tocmai pentru că eşti lipsit de bucurie.

Unul dintre marii scriitori ruşi, Maxim Gorky, a vizitat America. I s-au arătat tot felul de lucruri pe care americanii le-au născocit ca să se distreze. Ghidul care îl însoţea spera că scriitorul avea să fie foarte fericit. Însă cu cât vedea mai multe, cu atât mai nefericit şi mai trist arăta Maxim Gorky.

Ghidul l-a întrebat: „Care-i problema? Ce nu înţelegi?".

Gorky a răspuns: „Ba înţeleg, şi de aceea sunt trist. Trebuie că ţara asta este lipsită de bucurie, altfel n-ar fi nevoie de atâtea distracţii".

Numai o persoană lipsită de bucurie are nevoie de distracție. Cu cât lumea e mai lipsită de bucurie, cu atât avem mai multă nevoie de televizor, de filme, de parcuri de distracție și o mie și unu de lucruri. Avem nevoie de tot mai mult alcool, avem nevoie de tot mai multe droguri noi, doar ca să evităm nefericirea în care ne aflăm, doar ca să nu privim în față suferința în care ne aflăm, doar ca să uităm cumva de toate. Dar prin uitare nu se realizează nimic.

Numai o persoană lipsită de bucurie are nevoie de distracție.

Bucuria înseamnă să intri în propria ființă. La început e greu, e anevoios. La început va trebui să înfrunți nefericirea; drumul e foarte accidentat, e drum de munte, anevoios. Dar cu cât înaintezi mai mult, cu atât răsplata e mai mare.

O dată ce ai învățat să-ți înfrunți nefericirea, începi să te umpli de bucurie, pentru că prin însuși faptul că ai înfruntat-o nefericirea începe să dispară și tu începi să te întregești din ce în ce mai mult.

Nefericirea există și, într-o zi, o înfrunți. Brusc, se produce ruptura – vezi cum nefericirea se desparte de tine și tu de desparți de ea. Întotdeauna ați fost despărțiți; a fost doar o iluzie cu care te-ai identificat. Acum știi adevărul, și se produce o răbufnire de bucurie, o explozie de bucurie.

Extazul este rebel

Fiecare copil se naște extatic. Extazul e natural. Nu e ceva ce li se întâmplă numai marilor înțelepți. E ceva pe care toți îl aducem cu noi în lume; toată lumea vine cu el. Este esența vieții. Face parte din viață. Viața înseamnă extaz. Fiecare copil îl aduce cu el pe lume, dar pe urmă societatea se repede asupra copilului, începe să distrugă extazul, începe să-l facă pe copil nefericit, începe să-l condiționeze.

Societatea este nevrotică, nu poate să permită existența oamenilor care cunosc extazul. Pentru ea, ei sunt periculoși. Încearcă să înțelegi mecanismul; pe urmă lucrurile vor fi mai ușoare.

Nu poți să controlezi o persoană extatică. Poți să controlezi numai o persoană nefericită. Persoana extatică e menită să fie liberă. Extazul înseamnă libertate.

Când eşti extatic, nu poţi fi redus la condiţia de sclav. Nu poţi fi distrus foarte uşor; nu poţi fi convins să trăieşti în închisoare. Îţi place să trăieşti sub cerul liber, să dansezi sub stele, îţi place să te plimbi cu vântul, îţi place să vorbeşti cu soarele şi luna. Ai nevoie de vastitate, de infinit, de imensitate. Nu poţi să fii ademenit să trăieşti într-o celulă întunecoasă. Nu poţi să fii transformat în sclav. Îţi trăieşti propria viaţă şi faci ce vrei.

Dacă ar exista mulţi oameni extatici, societatea s-ar prăbuşi, structura ei nu ar mai ţine. Oamenii extatici sunt rebeli.

Pentru societate, lucrul acesta e foarte stânjenitor, neplăcut. Dacă ar exista mulţi oameni extatici, societatea s-ar prăbuşi, structura ei nu ar mai ţine. Oamenii extatici sunt rebeli. Reţine – nu spun că omul extatic e „revoluţionar" – îl numesc „rebel". Revoluţionarul este cel care *vrea* să schimbe societatea, însă vrea s-o înlocuiască cu altă societate. Rebelul este cel care vrea să trăiască liber, ca individ, şi nu vrea să existe pe lume nicio structură rigidă. Rebelul este cel care nu vrea să înlocuiască această societate cu altă societate, pentru că toate societăţile s-au dovedit la fel. Cea comunistă şi cea capitalistă şi cea fascistă şi cea socialistă sunt înrudite; nu e prea mare diferenţă între ele. Societatea e societate. Toate bisericile s-au dovedit aceleaşi – cea hindusă, cea creştină, cea mahomedană. O dată ce o structură devine puternică, nu vrea ca cineva să fie extatic, pentru că extazul se opune structurii.

Ascultă şi meditează la asta: extazul e împotriva structurii. Extazul e rebel. Nu e revoluţionar. Revoluţionarul vrea altă structură – conform propriei dorinţe, conform propriei utopii, totuşi o structură. Rebelul este anarhic. Rebelul este cel care are încredere în natură, nu în structuri făcute de om, rebelul e cel care crede că dacă natura este lăsată în pace, totul va fi minunat.

Un univers atât de mare merge înainte fără nicio guvernare. Animalele, păsările, copacii n-au nevoie de vreo guvernare ca să existe. De ce omul are nevoie de guvernare? Trebuie că ceva nu e în regulă. De ce e omul atât de nevrozat încât nu poate trăi fără cârmuitori?

Ei bine, există un cerc vicios. Omul poate trăi fără cârmuitori, dar nu i s-a dat niciodată prilejul – cârmuitorii nu vor să ofere prilejul. O dată ce ştii că poţi să trăieşti fără cârmuitori, de ce i-ai mai vrea? Cine i-ar mai vrea? Cine i-ar mai sprijini?

În momentul de față îți sprijini proprii dușmani. Continui să-ți votezi dușmanii. Doi dușmani se înfruntă într-o competiție prezidențială, iar tu alegi. Amândoi sunt la fel. Este ca și cum ți s-ar da libertatea să alegi în care închisoare vrei să intri. Iar tu votezi cu entuziasm – ai vrea să mergi la închisoarea A sau B, crezi în închisoarea republicană, crezi în închisoarea democrată. Însă toate sunt închisori. Și o dată ce sprijini o închisoare, îi dai drepturi depline asupra ta, iar ea nu îți va permite să guști libertatea.

Așa că încă din copilărie nu suntem lăsați să gustăm libertatea, pentru că o dată ce știm ce e libertatea, nu mai cedăm, nu mai facem compromisuri, nu mai suntem gata să trăim într-o celulă întunecoasă. Preferăm să murim decât să lăsăm pe cineva să ne înrobească. Suntem categorici în această privință.

Bineînțeles că pe rebel nu îl interesează să aibă putere asupra altora. Când te interesează prea mult să ai putere asupra altora, dai semne de nevroză. Asta nu face decât să arate că în adâncul tău ești slab, și că te temi că, dacă nu devii puternic, te vor supune alții.

Machiavelli spune că cea mai bună apărare e atacul. Cel mai bun mod de te apăra este să ataci tu primul. Așa-zișii politicieni din toată lumea – din Orient, din Occident – sunt în adâncul lor oameni foarte slabi, care suferă de complexul de inferioritate, și care se tem că, dacă nu dobândesc puterea politică, atunci altcineva o să-i exploateze, și de ce să nu exploateze ei în loc să fie exploatați? Exploatatul și exploatatorul sunt în aceeași bancă, și vâslesc împreună ca barca să nu se scufunde.

O dată ce copilul cunoaște gustul libertății, nu va mai face parte din nicio biserică, din niciun club, din niciun partid politic, din nicio societate. Va rămâne o individualitate, va rămâne liber, și va emite în jurul său vibrații de libertate. Însăși ființa lui va deveni o ușă spre libertate.

Copilul nu este lăsat să guste libertatea. Dacă o întreabă pe mama sa: „Mamă, pot să merg afară? E soare, e frumos, aerul e foarte proaspăt, și aș vrea să alerg în jurul blocului", mama îi spune imediat – obsesiv, categoric – „Nu!". Copilul nu a cerut mare lucru. Voia doar să iasă afară, la soare, la aer, voia să se bucure de lumina soarelui și de prospețimea aerului și de tovărășia copiilor din cartier. Nimic! – dar dintr-o constrângere devenită viciu, mama refuză să-l lase. Foarte rar auzi o mamă spunând „da", foarte rar auzi un tată spunând „da". Chiar dacă spun „da", o spun cu mare reținere, fără nicio tragere de inimă. Chiar dacă spun „da", îl fac pe copil să se simtă vinovat că i-a forțat să spună „da", îl fac să aibă impresia că face ceva rău.

Ori de câte ori copilul e fericit, indiferent ce face, nu se poate să nu vină cineva să-l oprească: „Nu face asta!". Încetul cu încetul copilul înțelege: „Tot ce mă face fericit nu e bine". Și bine-nțeles că nu e niciodată fericit făcând ce îi spun alții să facă, pentru că nu este imboldul lui spontan. Astfel ajunge să știe că să fii nefericit e bine, să fii fericit e rău. Această asociere devine puternică.

Ori de câte ori copilul e fericit, indiferent ce face, nu se poate să nu vină cineva să-l oprească: „Nu face asta!".

Dacă vrea să deschidă pendula ca să se uite în ea, toată familia sare pe el: „Oprește-te! Ai să strici pendula! Asta nu e bine". El voia doar să se uite înăuntru; era o curiozitate științifică. Voia să vadă ce o face să ticăie. Era o curiozitate îndreptățită. Și pendula nu e atât de valoroasă precum curiozitatea lui, mintea lui iscoditoare. Pendula e lipsită de valoare, chiar dacă o strici nu strici mare lucru, dar distrugând mintea iscoditoare, distrugi enorm; copilul nu va mai fi niciodată curios să afle adevărul, să iscodească în căutarea lui.

Sau e o noapte frumoasă cu un cer plin de stele, și copilul vrea să stea afară, dar e vremea de culcare. Copilului nu îi este deloc somn; e treaz de-a binelea, e foarte vioi. Copilul e nedumerit. Dimineața, când îi este somn, toți stau cu gura pe el – „Scoală-te!". Când se simte bine, când e atât de plăcut în pat, când vrea să se întoarcă pe partea cealaltă și să mai doarmă puțin, atunci toți sunt împotriva lui: „Scoală-te! E vremea să te scoli!". Acum e treaz de-a binelea și vrea să privească stelele. Acest moment e foarte poetic, foarte romantic. Copilul este emoționat, frumusețea nopții îl înfioară. Cum să se ducă la culcare când vibrează de atâta emoție? Îi vine să cânte, să danseze, iar ei îl silesc să meargă la culcare – „E ora nouă. E timpul să te culci". Ei bine, tocmai când era atât de fericit e forțat să se culce.

Când se joacă e forțat să vină la masă. Nu îi este foame. Când îi este foame, mama spune: „Nu e ora mesei". În felul acesta îi distrugem toate posibilitățile de a fi fericit, bucuros, încântat, îi distrugem dreptul la extaz.

La școală, o pasăre începe dintr-o dată să cânte afară, iar atenția copilului se îndreaptă în întregime spre pasăre, firește, nu spre profesorul de matematică de la tablă. Dar profesorul e mai puternic, mai puternic decât pasărea. Sigur, pasărea nu are putere, dar are frumusețe. Pasărea îl atrage pe copil fără să-l bată la cap „Fii atent! Concentrează-te asupra mea!". Nu – spontan, simplu, natural,

atenția copilului zboară pe fereastră, la pasăre. Inima lui e acolo, afară, însă trebuie să se uite la tablă. Acolo nu e nimic de văzut, dar trebuie să se prefacă.

Fericirea nu e bună. Ori de câte ori copilul e fericit, începe să se teamă că ceva nu e bine. Dacă se joacă cu propriul corp, nu e bine. Dacă se joacă cu organele lui genitale, nu e bine. Și ăsta e unul din cele mai extatice momente din viața copilului. Se bucură de corpul său; este ceva care îi creează o emoție puternică. Dar emoția trebuie reprimată, bucuria trebuie distrusă. E un lucru nevrotic, dar societatea este nevrotică.

Același lucru li s-a făcut părinților de către părinții lor; părinții le fac același lucru copiilor lor. În felul acesta o generație distruge altă generație. În felul acesta ne transferăm nevroza de la o generație la alta. Întregul pământ a devenit o casă de nebuni. Acum se pare că nimeni nu știe ce este extazul. S-a pierdut. S-au ridicat bariere peste bariere.

Am observat că atunci când oamenii încep să mediteze simt un val de energie care se ridică în ei, când încep să fie fericiți vin imediat la mine și îmi spun: „Se întâmplă un lucru foarte ciudat. Mă simt fericit, și mă simt și vinovat, fără niciun motiv". Vinovat? Sunt foarte nedumeriți. De ce să se simtă vinovați? Nu au făcut nimic rău. De unde apare această vinovăție? Ea vine din acea condiționare adânc înrădăcinată că bucuria e ceva rău. Să fii trist e în regulă, dar să fii fericit n-ai voie.

Am locuit odată într-un oraș unde eram prieten cu un comisar de poliție; erau prieteni din studenție. Obișnuia să vină la mine și să-mi spună: „Sunt foarte nefericit. Ajută-mă să ies din asta".

Eu îi spuneam: „Spui că vrei să ieși din asta, dar nu am impresia că vrei cu adevărat să ieși din asta. În primul rând, de ce ai ales să lucrezi în poliție? Ți-ai dorit să fii nefericit, și vrei ca și alții să fie nefericiți".

Într-o zi i-am rugat pe trei prieteni de-ai mei să se ducă să danseze în oraș, în locuri diferite, și să fie fericiți. Le-am spus: „Mergeți și faceți acest lucru ca pe un experiment". Într-o oră, bine-nțeles, au fost prinși de poliție. L-am întâlnit pe comisarul de poliție și l-am întrebat: „De ce i-ai ridicat pe prietenii mei?". „Oamenii ăștia păreau nebuni", a răspuns el. L-am întrebat: „Au făcut ceva rău? Au făcut rău cuiva?".

El a spus: „Dar dansau pe stradă! Și râdeau".

„Dar dacă n-au făcut niciun rău nimănui, de ce te-ai băgat? De ce a trebuit să intervii? N-au atacat pe nimeni, nu au intrat pe teritoriul nimănui. Doar dansau și râdeau. Cu ce erau vinovați?".

El a spus: „Ai dreptate, dar e periculos".

„De ce e periculos? E periculos să fii fericit? E periculos să fii extatic?".

A înțeles mesajul și i-a eliberat imediat. După aceea a venit în fugă la mine și mi-a spus: „S-ar putea să ai dreptate. Nu-mi îngădui să fiu fericit, și nu-i las nici pe alții să fie fericiți".

Aceștia sunt politicienii, comisarii de poliție, aceștia sunt magistrații, jurații, conducătorii, așa-zișii sfinți, preoții, papii. Toți au investit mult în nefericirea ta. Depind de nefericirea ta. Dacă ești nefericit, sunt fericiți.

Numai un om nefericit se duce la templu să se roage. Omul fericit se duce la templu? Pentru ce?

Se spune că Adolf Hitler stătea de vorbă cu un diplomat britanic. Erau la etajul al treilea al unui zgârie-nori și, ca să-l impresioneze pe britanic, Hitler i-a ordonat unuia dintre soldații săi să sară pe geam. Soldatul a sărit fără să ezite și, desigur, a murit. Diplomatului britanic nu îi venea să creadă; era de necrezut. Era foarte șocat. Să pierzi un om, fără niciun motiv! Și ca să-l impresioneze și mai mult, Hitler i-a ordonat altui soldat să sară, și acela a sărit. Apoi i-a ordonat unui al treilea soldat să sară. Deja diplomatul își venise în fire. S-a repezit la soldat, l-a oprit și i-a spus: „Ce faci, îți distrugi viața fără niciun motiv?". Soldatul a spus: „Cine vrea să trăiască în această țară, domnule, sub acest nebun? Cine vrea să trăiască sub Adolf Hitler? E mai bine să mori! Moartea înseamnă libertate".

Numai un om nefericit se duce la templu să se roage. Omul fericit se duce la templu? Pentru ce?

Când oamenii sunt nefericiți, moartea li se pare o eliberare. Și când oamenii sunt nefericiți, sunt atât de plini de furie încât le vine să ucidă, chiar și cu riscul de a fi uciși. Politicienii există pentru că oamenii sunt nefericiți. Astfel, războaiele din Vietnam, Bangladesh și din țările arabe pot continua. Războaiele continuă. Într-un loc sau altul de pe pământ, războiul continuă.

Această stare de lucruri trebuie înțeleasă – de ce există, și cum se poate renunța la ea. Dacă nu înțelegi întregul mecanism, condiționarea, hipnoza sub care trăiești, și dacă nu renunți la tot ce te ține legat, n-ai să cunoști niciodată extazul, și vei muri fără să fi cântat, vei muri fără să fi dansat, vei muri fără să fi trăit.

Viața ta e doar o speranță, nu o realitate. Nu poate fi o realitate.

Această nevroză pe care o numești societate, civilizație, cultură, educație, această nevroză are o structură subtilă. Această structură este următoarea: ea îți oferă idei simbolice astfel încât, încetul cu încetul, realitatea se încețoșează, se întunecă, nu vai vezi ce este real, începi să te ataşezi de ceea ce este ireal. De exemplu, societatea îți spune să fii ambițios; te ajută să fii ambițios. Ambiția înseamnă să trăiești cu speranța, să trăiești în ziua de mâine. Ambiția înseamnă că trebuie să sacrifici ziua de azi pentru ziua de mâine.

Această nevroză pe care o numești societate, civilizație, cultură, educație, această nevroză are o structură subtilă.

Ziua de azi este tot ce ai; acum este singurul moment în care exişti. Dacă vrei să trăiești, fă-o acum sau niciodată.

Dar societatea te face să fii ambițios. Încă din copilărie, când te duci la şcoală, ți se implantează ambiția, ești otrăvit cu idei precum: îmbogățește-te, fii puternic, fii cineva. Nimeni nu îți spune că ai deja capacitatea de a fi fericit. Toată lumea îți spune că poți să fii fericit numai dacă îndeplinești anumite condiții: ai destui bani, o casă mare, o maşină bună, şi asta şi aia – numai atunci poți să fii fericit.

Fericirea nu are nicio legătură cu aceste lucruri. Fericirea nu e o realizare, e natura ta. Animalele sunt fericite fără bani. Ele nu sunt Rockefelleri. Şi niciun Rockefeller nu e la fel de fericit ca un cerb sau un câine. Animalele nu au putere politică – nu au prim-miniştri şi preşedinți – dar sunt fericite. Copacii sunt fericiți; altfel, n-ar mai înflori. Ei continuă să înflorească. Înflorirea e dansul lor, cântarea lor, slava înălțată divinității. Rugăciunea lor e continuă, prosternarea lor e permanentă. Şi nu se duc la nicio biserică; nu au nevoie. Dumnezeu vine la ei. Cu vântul, cu ploaia, cu soarele, Dumnezeu vine la ei. Numai omul nu e fericit, pentru că omul trăieşte în ambiție şi nu în realitate. Ambiția este un şiretlic menit să distragă atenția. Viața reală a fost înlocuită cu viața simbolică.

Priveşte ce se întâmplă în viață. Mama nu-l poate iubi pe copil la fel de mult cât vrea copilul să fie iubit de mamă pentru că în capul mamei e un talmeş-balmeş. Nu a avut o viață împlinită. Viața ei amoroasă a fost un dezastru. Nu a putut să înflorească. A căutat să-şi controleze bărbatul, să-l posede. A fost geloasă. N-a fost o femeie iubitoare. Dacă nu a fost o femeie iubitoare, cum ar putea, dintr-o dată, să-l iubească pe copil?

Tocmai am citit o carte de R. D. Laing. Mi-a trimis cartea sa *Realităţile vieţii*. În carte se referă la un experiment în cadrul căruia un psihanalist a pus multor mame următoarea întrebare: „Când copilul era pe cale să se nască, erai pregătită să-l accepţi?". Asta era una dintre întrebări. Prima întrebare din chestionar era: „Copilul a fost un accident, sau l-ai dorit?". Nouăzeci la sută dintre femei au răspuns că a fost un accident, că nu l-au dorit. A doua întrebare: „Când ai rămas gravidă, ai ezitat? Ai vrut copilul, sau ai vrut să faci avort? Ai ştiut limpede ce voiai?". Multe femei au spus că au ezitat câteva săptămâni dacă să lase copilul sau să facă avort. Pe urmă copilul s-a născut, dar nu că a fost dorit cu adevărat. Poate au existat alte considerente – considerente de ordin religios, conform cărora avortul e un păcat şi că, dacă îl faci, ajungi în iad. Poate erau catolice, şi ideea că avortul este o crimă le-a împiedicat să avorteze. Sau poate soţul voia copilul. Puţine au fost mamele care au spus: „Da, copilul a fost binevenit. Îl aşteptam şi am fost fericită".

Ei bine, se naşte un copil care nu e binevenit – chiar de la început mama a ezitat dacă să-l aibă sau nu. Trebuie că există consecinţe negative. Copilul trebuie să fi simţit frământările mamei. Când mama s-a gândit să avorteze copilul, acesta trebuie să fi suferit. Copilul face parte din corpul mamei; fiecare vibraţie ajunge la el. Încurcătura mamei, ezitarea ei privitor la ce să facă a fost resimţită de copil – s-a simţit atârnând între viaţă şi moarte. În fine, copilul s-a născut totuşi, a fost un accident dar asta e, trebuie tolerat.

Această tolerare nu este iubire. Copilului îi lipseşte iubirea chiar de la început. Dar şi mama se simte vinovată că nu îi oferă atâta iubire cât ar fi natural. Aşa că mama începe să substituie iubirea. Îl forţează pe copil să mănânce prea mult. Nu poate să umple sufletul copilului cu iubire: încearcă să-i umple până la refuz corpul cu mâncare. E un înlocuitor. Fenomenul e foarte răspândit. Mamele au o obsesie. Copilul spune „Nu mi-e foame", dar mama îl forţează să mănânce. Mamele îşi văd de obsesia lor, nu le interesează ce spune copilul. Ele ştiu una şi bună: nu pot să dea iubire, aşa că dau mâncare. Când copilul creşte, mâncarea e înlocuită cu banii: mama nu poate să dea iubire, aşa că dă bani. Banii devin un înlocuitor al iubirii.

Şi astfel copilul învaţă că banii sunt mai importanţi decât iubirea. Dacă n-ai iubire, nicio supărare, dar trebuie să ai bani. Copilul va deveni lacom în viaţă. Va alerga după bani ca un maniac. Nu îşi va bate capul cu iubirea. Va spune: „Priorităţile sunt priorităţi. Mai întâi trebuie să am un cont mare în bancă. Trebuie să am atâţia bani; numai după aceea îmi pot permite să iubesc".

Ei bine, dragostea nu are nevoie de bani; poți să iubești așa cum ești. Dacă ai convingerea că iubirea are nevoie de bani și alergi după bani, s-ar putea ca într-o zi să ai bani și atunci, dintr-o dată, să te simți pustiu din cauză că ai irosit atâția ani strângând bani. Și acei ani nu au fost numai irosiți, au fost ani fără iubire, ani în care nu ai trăit iubirea. Acum ai bani, dar nu știi să iubești. Ai uitat limbajul simțirii, limbajul iubirii, limbajul extazului.

Ei bine, dragostea nu are nevoie de bani; poți să iubești așa cum ești.

Da, poți cumpăra o femeie frumoasă, dar asta nu e iubire. Poți cumpăra cea mai frumoasă femeie din lume, dar asta nu e iubire. Iar ea va veni la tine nu pentru că te iubește; va veni la tine pentru contul tău din bancă.

Banii sunt un simbol. Puterea, puterea politică, este un simbol. Acestea nu sunt realități; acestea sunt proiecții umane. Nu sunt obiective; nu au obiectivitate. Ele nu există, sunt doar vise proiectate de o minte nefericită.

Dacă vrei să cunoști extazul, trebuie să renunți la simboluri. A te elibera de simboluri înseamnă a te elibera de societate. A te elibera de simboluri înseamnă a deveni o individualitate. A te elibera de simboluri înseamnă să-ți iei inima în dinți și să intri în realitate. Și numai realitatea este reală – simbolurile nu sunt reale.

A fi și a deveni

Ce este extazul? Ceva ce se poate înfăptui? Nu. Ceva pe care trebuie să-l agonisești? Nu. Ceva ce trebuie să devii? Nu. Extazul este *a fi*, iar *a deveni* este nefericirea. Dacă vrei să devii ceva, vei fi nefericit. A deveni este însăși sursa nefericirii. Dacă vrei să fii extatic, fă-o chiar acum , în acest moment. Chiar în acest moment – nimeni nu îți barează calea – poți să fii fericit. Fericirea este foarte evidentă și foarte simplă. Este natura ta. O ai deja. Trebuie doar să-i dai o șansă să înflorească.

Și extazul nu e al capului, ține minte. Extazul e al inimii. Extazul nu este al gândirii; e al simțirii. Iar tu ai fost privat de simțire, ai fost „tăiat de la poartă" în ceea ce privește simțirea. Nu știi ce este simțirea. Când spui „Simt",

crezi doar că simți. Când spui „Mă simt fericit", *crezi* că te simți fericit. Chiar și simțirea trebuie să treacă prin gândire. Trebuie să treacă prin cenzura gândirii. Numai când gândirea o aprobă, este permisă. Dacă gândirea nu o aprobă, este aruncată în subconștient, în subsolul ființei tale, și uitată.

Ascultă-ți mai mult inima, și mai puțin capul. Capul e doar o parte a ta; inima, în sensul în care folosesc eu cuvântul, e toată ființa ta. Inima este totalitatea ta. Când ești cufundat în întregime în ceva, funcționezi din inimă. Când ești parțial în ceva, funcționezi din cap.

Când te dărui total unui lucru, ești extatic. Când îl faci doar cu o parte din ființa ta ești nefericit, pentru că partea se mișcă separat de întreg.

Felul în care pictează un pictor arată diferența dintre un artist adevărat și un tehnician. Pictorul care este doar tehnician cunoaște tehnica pictatului, deține „know-how"-ul, știe totul despre culori și pensule și pânze, a studiat arta plastică, și pictează corect, dar atât. El acționează cu capul, nu e absorbit totalmente de pictură. Uită-te și la un artist adevărat, care nu e tehnician. Acesta este captivat de pictură, fascinat, este cufundat total în pictură. Nu pictează numai cu mâna, ci cu toată ființa lui. Când pictează, pentru el nu mai există nimic altceva. În acel moment de absorbție totală, nu el este executantul. Capul este executantul. El este doar un coridor, de parcă întregul pictează prin el.

La fel este și cu dansatorul adevărat. Acesta nu e doar un executant al pașilor și mișcărilor de dans. Dacă te uiți la el în timpul dansului îți dai seama că nu el dansează, nu. Ceva de dincolo dansează în el.

Când te dărui total unui lucru, ești extatic. Când îl faci doar cu o parte din ființa ta ești nefericit, pentru că partea se mișcă separat de întreg. Astfel se produce o divizare, o scindare, iar scindarea naște tensiune, neliniște.

Dacă iubești cu capul, iubirea nu o să-ți ofere niciodată experiența extazului. Dacă meditezi cu capul...

Pe vremuri mă duceam la râu să înot și îmi plăcea enorm. Când mă întorceam, dădeam întotdeauna de un vecin de-al meu, care parcă mă urmărea. Într-o zi m-a întrebat: „Ce se întâmplă? Te văd mereu ducându-te la râu și înotând ore în șir. Am să vin și eu, pentru că arăți foarte fericit".

I-am spus: „Te rog să nu vii. N-ai să-ți atingi ținta, iar râul va fi foarte trist. Vei înota, însă vei pândi permanent clipa când o să ți se întâmple fericirea. Și nu o să ți se întâmple, pentru că fericirea se întâmplă numai când nu o aștepți. Ea nu vine din cap, vine din inimă. Fericirea este a inimii, a întregului. Când spun „inimă", mă refer la unitatea organică a ființei tale.

Și dansează azi, nu mâine. Lasă dansul să fie aici și acum, și el vine din totalitatea ta. Abandonează-te, lasă-te captivat de dans.

Da, bucuria este o nebunie. Și numai nebunii și-o permit. Omul întreg la minte, omul obișnuit e foarte deștept, foarte viclean, foarte calculat – el nu își poate permite bucuria, pentru că nu o poate controla.

Mulți oameni vin la mine și îmi spun că ar vrea să iasă din nefericirea lor, dar nu sunt pregătiți să treacă într-o stare pe care să nu o poată controla.

Am spus că omul plin de bucurie nu poate fi controlat de societate. Acum mai spun ceva: Nu poți să-ți controlezi bucuria, nu poți să-ți controlezi extazul. Dacă vrei să deții în continuare controlul, n-ai să fii niciodată bucuros, ai să fii numai nefericit.

Mulți oameni vin la mine și îmi spun că ar vrea să iasă din nefericirea lor, dar nu sunt pregătiți să treacă într-o stare pe care să nu o poată controla. Vor să controleze și bucuria. Vor să rămână mereu la comandă. Vor să rămână stăpânul, șeful. Lucrul acesta nu e cu putință. Șeful trebuie să plece. Bucuria erupe în ființa ta numai când nu există niciun fel de control. Bucuria nu cunoaște controlul, este sălbatică.

Extazul este sălbatic, nu poți să-l controlezi. Trebuie să renunți la control și să te arunci în extaz, în abisul lui, un abis fără fund. Cazi și cazi și cazi și nu ajungi niciodată la fund, pentru că extazul nu are capăt. Este un proces nesfârșit, etern. Și este atât de uriaș – cum să-l controlezi? Însăși ideea e absurdă.

Când dansezi nebunește, când cânți nebunește, când ești bucuros fără vreun control, fără prezența ta, când bucuria e atât de mare încât te inundă se întâmplă un miracol. Viața și moartea dansează împreună, pentru că, acum dualitatea dispare cu totul. Dacă ești împărțit, dualitatea apare. Dacă ești nedivizat, dualitatea dispare.

Când ești scindat, întreaga lume este scindată. Propria ta scindare se proiectează pe marele ecran al universului. Când ești nedivizat – integru, unitar,

compact – dualitatea dispare. Atunci viaţa şi moartea nu mai sunt două, nu mai sunt opuse ci complementare, şi dansează ţinându-se de mână. Atunci materia şi conştiinţa nu mai sunt două, şi atunci, în lăuntrul tău se întâmplă următorul lucru: sufletul dansează cu corpul, corpul dansează cu sufletul. Corpul şi sufletul devin un tot; un întreg absolut, manifestări ale unităţii. Corpul nu e decât sufletul vizibil, iar sufletul nu e decât corpul invizibil.

Iar Dumnezeu nu e undeva sus în cer. Ele este aici şi acum – în copaci, în pietre, în tine, în mine, în toate. Dumnezeu este sufletul existenţei. Dumnezeu este sufletul existenţei, esenţa invizibilă. Interiorul dansează cu exteriorul. Sublimul dansează cu profanul. Sacrul dansează cu păgânul, iar păcătosul dansează cu sfântul.

O dată ce eşti unitar, dualitatea dispare.

De asta spun că omul cu adevărat înţelept este şi prost, trebuie să fie, pentru că prostia şi înţelepciunea dansează împreună. Iar un sfânt adevărat este şi ticălos. Trebuie să fie, acest lucru nu se poate evita. Dumnezeu şi diavolul nu sunt două entităţi. Te-ai gândit vreodată de unde provine cuvântul „diavol"*?. Provine din aceeaşi rădăcină ca şi „divin"; au aceeaşi rădăcină. Amândouă provin din cuvântul sanscrit *diva*; din el vine *deva*, din el vine „divin", din el vine „diavol".

De asta spun că omul cu adevărat înţelept este şi prost, trebuie să fie, pentru că prostia şi înţelepciunea dansează împreună. Iar un sfânt adevărat este şi ticălos.

Când dansezi, totul dansează cu tine. Da, vechea zicală e adevărată: când plângi, plângi singur. Când râzi, lumea întreagă râde cu tine. Când eşti nefericit, eşti despărţit de lume.

Nefericirea te desparte; separarea te face nefericit. De asta eul nu îşi poate permite să fie fericit, pentru că dacă eşti fericit, eul nu poate să existe – tu şi eul nu mai sunteţi separaţi. Egocentricul nu îşi permite să fie extatic. Cum şi-ar permite din moment ce, în extaz, ego-ul dispare? Ar fi prea mult. Preferă să rămână nefericit. Va produce în jurul lui o mie şi una de nefericiri numai să ajute eul să existe.

Ai observat că atunci când eşti cu adevărat fericit eul dispare? Când eşti cu adevărat fericit simţi că toată lumea e a ta, că te contopeşti cu lumea. Când

* În limba engleză „devil" (N.T.).

ești nefericit, vrei să fii singur. Când ești fericit, vrei să-ți împarți fericirea cu toată lumea.

Când Buddha era nefericit se ducea în pădure, fugea de lume. Ce s-a întâmplat după șase ani? Când a cunoscut extazul a venit înapoi, s-a întors în piață. Trebuia să împartă ce a dobândit.

Când ești nefericit, ești ca o sămânță; când cunoști extazul, devii o floare și parfumul tău se împrăștie în vânt.

Poți să observi acest lucru și în viața ta, la scară mai mică. Când ești nefericit închizi ușile și nu vrei să-ți vezi prietenii. Nu vrei să mergi nicăieri, nu vrei să participi la nimic. Spui „Lăsați-mă în pace. Vă rog să mă lăsați în pace". Când un om devine foarte, foarte nefericit, se sinucide. Ce înseamnă asta? Ce este suicidul? Suicidul este doar un efort de a te îndepărta atât de mult de lume încât să nu te mai poți întoarce. Este intrarea în mod absolut, irevocabil în singurătate.

Ai auzit vreodată de vreun om care să se fi sinucis când era fericit? Nu, când ești fericit te repezi să deschizi larg ușile.

Ai auzit vreodată de vreun om care să se fi sinucis când era fericit? Nu, când ești fericit te repezi să deschizi larg ușile, îți chemi prietenii, îți chemi vecinii și spui: „Veniți. Am să dau o petrecere – să dansăm și să ne distrăm. Am multe de împărțit, și aș vrea să le împart cu voi". Și oricine vine la ușa ta îl primești cu bucurie. Toți sunt bine veniți în momentele în care ești fericit. Când ești nefericit, chiar și cei care erau oricând bine veniți, nu mai sunt bine veniți.

Dacă dansezi, întreaga existență devine un dans. Este deja un dans. Hindușii numesc asta *Ras-Leela* – Dumnezeu dansează, iar stelele și luna și soarele și pământurile dansează în jurul lui Dumnezeu.

Acesta este dansul care se desfășoară continuu, însă îl vei cunoaște numai când vei învăța limbajul extazului.

În Al Doilea Război Mondial era un soldat care ori de câte ori vedea vreo bucățică de hârtie își arunca arma pe câmpul de luptă, fugea să ridice hârtiuța, o cerceta cu atenție, apoi clătina din cap cu tristețe și lăsa hârtia să cadă. Spitalizat, a rămas mut, și nimeni nu știa de la ce i se trăgea acel obicei ciudat. Rătăcea singuratic prin secția de psihiatrie și aduna de pe jos bucăți de

hârtie, de fiecare dată cu o speranță vizibilă urmată de o profundă dezamăgire. Declarat inapt pentru serviciul militar, a primit într-o zi ordinul de eliberare din armată şi atunci, dintr-o dată, şi-a recăpătat glasul. „Asta e!" a strigat el, în extaz. „Asta e!".

Extazul este libertatea supremă. Iar ironic este că nu trebuie să te duci nicăieri să-l găseşti. Există deja. Este esența ta, însăşi ființa ta. Dacă te hotărăşti să-l găseşti, poți să-l găseşti chiar în acest moment. O sete puternică poate deschide uşa. O mare urgență te poate elibera chiar acum.

Înţelegerea rădăcinilor nefericirii

– Răspunsuri la întrebări –

De ce nu ne lepădăm de suferinţă, de ignoranţă, de nefericire? Cum pot fi oamenii mulţumiţi şi fericiţi?

Nefericirea îţi poate oferi multe lucruri pe care fericirea nu ţi le oferă. De fapt, fericirea îţi ia multe lucruri. Fericirea îţi ia tot ce ai avut vreodată, tot ce ai, tot ce vei avea; fericirea te distruge. Nefericirea îţi hrăneşte eul, iar fericirea este esenţialmente o stare de nonegotism. Asta e problema, fondul problemei. De asta oamenilor le e foarte greu să fie fericiţi. De asta milioane de oameni din lume trebuie să trăiască în suferinţă – au ales să trăiască în suferinţă. Suferinţa îţi oferă un ego foarte, foarte cristalizat. Nefericit, *eşti*. Fericit, *nu eşti*. În suferinţă, eul se cristalizează; fericirea împrăştie eul.

Dacă înţelegi asta, atunci lucrurile devin foarte clare. Nefericirea te face deosebit, special. Fericirea e un fenomen universal, nu are nimic deosebit. Copacii sunt fericiţi şi animalele sunt fericite şi păsările sunt fericite. Întreaga existenţă e fericită, în afară de om. Fiind nefericit, omul devine deosebit, iese din comun.

Nefericirea îţi dă posibilitatea să atragi atenţia oamenilor. Când eşti nefericit ţi se acordă atenţie, eşti compătimit, eşti iubit. Toată lumea începe să aibă grijă de tine. Cine vrea să-i facă rău unui om nefericit? Cine este invidios pe un om nefericit? Cine vrea să intre în conflict cu un om nefericit? Ar fi prea josnic.

Omului nefericit i se arată interes, este îngrijit, iubit. În nefericire se investesc multe. Dacă soţia nu este nefericită, soţul are tendinţa să uite de ea. Dacă este nefericită, soţul nu îşi permite s-o neglijeze. Dacă soţul este nefericit, toată familia, copiii sunt în jurul lui, îşi fac griji pentru el; lucrul acesta e foarte liniştitor, îţi oferă o mare alinare. Simţi că nu eşti singur, ai familie, prieteni.

Când eşti bolnav, deprimat şi suferi, prietenii vin să te vadă, să te investească, să te consoleze. Când eşti fericit, aceiaşi prieteni te invidiază. Când eşti cu adevărat fericit, constaţi că toată lumea s-a întors împotriva ta.

Nimănui nu îi place o persoană fericită, pentru că persoana fericită rănește eul celorlalți. Ceilalți își spun în sinea lor: „Așadar tu ești fericit, iar noi ne târâm pe mai departe în beznă, în suferință și chin. Cum îndrăznești să fii fericit când noi toți suntem atât de nefericiți?".

Lumea e alcătuită din oameni nefericiți, și nimeni nu are destul curaj să înfrunte întreaga lume; e prea periculos, prea riscant. E mai bine să te agăți de nefericire, astfel continui să faci parte din gloată. Fericirea te individualizează; nefericirea te contopește cu gloata.

Nimănui nu îi place o persoană fericită, pentru că persoana fericită rănește eul celorlalți.

Fericire? Știi ce este fericirea? Este hindusă, creștină, mahomedană? Fericirea este pur și simplu fericire. Ea te transportă în altă lume. Nu mai faci parte din lumea pe care a creat-o mintea umană, nu mai faci parte din trecut, din istoria urâtă. Nu mai faci parte deloc din timp. Când ești cu adevărat fericit, plin de beatitudine timpul dispare, spațiul dispare.

Albert Einstein spunea că oamenii de știință din trecut credeau că există două realități – spațiul și timpul. Însă el a afirmat că aceste realități nu sunt două – sunt două fețe ale unei singure realități. De aceea a născocit cuvântul spațiu-timp, un singur cuvânt. Timpul nu e altceva decât a patra dimensiune a spațiului. Einstein nu a fost un mistic, altfel ar fi introdus și a treia realitate – transcendentalul, nici spațiu, nici timp. Există și acesta, eu îl numesc martorul. Și o dată ce acestea trei există, avem treimea întreagă. Avem conceptul de *trimurti*, trei fețe ale lui Dumnezeu. Avem toate cele patru dimensiuni. Realitatea este cvadridimensională: trei dimensiuni ale spațiului, și a patra dimensiune a timpului.

Dar mai există ceva, care nu poate fi numit a cincea dimensiune, pentru că nu e a cincea realitate; este întregul, transcendentalul. Când ești plin de beatitudine începi să intri în transcendental. Transcendentalul nu e social, nu e tradițional, nu are nicio legătură cu mintea umană.

Întrebarea ta e importantă: „Ce este acest atașament față de nefericire?".

Există mai multe motive. Analizează-ți nefericirea și vei descoperi care sunt motivele. Apoi analizează și acele momente în care, o dată la nu știu cât timp, îți permiți bucuria de a te bucura, și vei vedea care e diferența.

Vei observa câteva lucruri: când ești nefericit, ești conformist. Societății îi place asta, oamenii te respectă, te bucuri de mult respect. Ba chiar poți să devii sfânt; prin urmare, toți sfinții sunt nefericiți. Nefericirea e scrisă mare pe fețele lor, se vede limpede în ochii lor. Pentru că sunt nefericiți, sunt total împotriva bucuriei. Condamnă bucuria ca fiind hedonism; condamnă bucuria ca fiind un păcat. Ei sunt nefericiți și ar vrea să-i vadă pe toți oamenii nefericiți. De fapt, numai într-o lume nefericită pot fi considerați sfinți! Într-o lume fericită ar fi duși la spital, la psihiatri. Sunt cazuri patologice.

Am văzut mulți sfinți, am cercetat viața multor sfinți din trecut. Nouăzeci și nouă la sută din ei au fost pur și simplu anormali – nevropați sau chiar psihopați. Însă erau respectați – și erau respectați pentru nefericirea lor, reține. Cu cât erau mai nefericiți, cu atât erau mai respectați. Au existat sfinți care își biciuiau trupul în fiecare zi, și oamenii se adunau să vadă această penitență cruntă. Biciuirea trupului era considerată un gest de mare ascetism, de mare austeritate. Aveau răni pe tot corpul – și acești oameni erau considerați sfinți! Au existat sfinți care și-au scos ochii, pentru că ochii te fac să vezi frumusețea și astfel se nasc poftele trupești. Și erau respectați pentru că își distruseseră vederea. Ochii le fuseseră dați ca să vadă frumusețea existenței, însă ei hotărâseră să fie orbi. Au existat sfinți care și-au tăiat organele genitale, și au fost foarte respectați pentru simplul motiv că au fost autodistructivi, violenți cu ei înșiși. Acești oameni erau bolnavi psihic.

Analizează-ți nefericirea și vei descoperi anumite lucruri fundamentale. Unul este că nefericirea îți conferă respect. Oamenii sunt mai prietenoși cu tine, mai înțelegători. Dacă ești nefericit, ai mai mulți prieteni. Lumea în care trăim e foarte ciudată, ceva nu e deloc în regulă cu ea. Dacă n-ar fi așa, omul fericit ar avea prieteni mai mulți. Însă dacă ești fericit oamenii încep să te invidieze. Se simt trași pe sfoară; tu ai ceva ce ei nu pot să aibă. De ce ești tu fericit? Așa se face că, de-a lungul timpului, omul a învățat să-și reprime fericirea și să-și exprime nefericirea – e un mecanism subtil. Nefericirea a devenit a doua natură a omului.

Trebuie să renunți la acest mecanism. Învață să fii fericit, și învață să-i respecți pe cei fericiți, și acordă-le mai multă atenție celor fericiți. În acel fel îi vei aduce serviciu omenirii. Nu simpatiza prea mult cu oamenii care sunt nefericiți. Dacă cineva este nefericit ajută-l, dar nu-l compătimi. Nu-l lăsa să creadă că nefericirea este ceva meritoriu. Fă-l să-și dea seama limpede că nu îl ajuți din respect, ci doar din cauză că e nefericit, și vrei să-l scoți din suferință

pentru că suferința este urâtă. Fă-l să înțeleagă că suferința e urâtă, că a fi nefericit nu e o virtute, că fiind nefericit nu face niciun serviciu omenirii.

Fii fericit, respectă fericirea și ajută-i pe oameni să înțeleagă că fericirea este scopul vieții. Ori de câte ori vezi un om fericit, respectă-l, este sfânt. Și ori de câte ori intri într-un lăcaș în care cei adunați acolo sunt fericiți, trăiesc o stare de beatitudine, consideră că ai intrat într-un lăcaș sacru.

Trebuie să învățăm un limbaj total nou, numai atunci omenirea veche, coruptă moralicește poate fi schimbată. Trebuie să învățăm limbajul sănătății, al integrității și al fericirii.

Întrebarea aceasta este una dintre cele mai importante întrebări pe care le poate pune un om. Este și ciudată, pentru că ar trebui să fie ușor să te *lepezi de suferință*, de chin, de nefericire. N-ar trebui să fie greu: nu vrei să fii nefericit, așa că la mijloc trebuie să existe ceva foarte complicat. Complicația constă în aceea că, încă din copilărie, n-ai fost lăsat *să fii fericit, să fii vesel.*

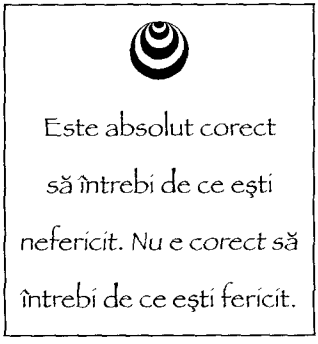

Ai fost forțat să fii serios, iar seriozitatea implică tristețe. Ai fost forțat să faci lucruri pe care nu voiai să le faci. Erai slab, neajutorat, depindeai de alții, așa că firește că trebuia *să faci ce și se spunea.* Și făceai acele lucruri împotriva voinței tale, nefericit, cu îndărătnicie. Iar treaba se repeta mereu astfel că, încetul cu încetul, ai înțeles limpede un lucru, și anume că tot ce este contrar voinței tale e bine, și tot ce nu se opune voinței tale e rău. Această constatare făcută în copilărie te-a umplut de tristețe, ceea ce nu e firesc, nu e natural.

Să fii fericit este tot atât de natural cum e să fii sănătos. Când ești sănătos, nu te duci la doctor să întrebi de ce ești sănătos. Sănătatea nu ridică semne de întrebare. Însă când ești bolnav, întrebi imediat: „De ce sunt bolnav? Care e cauza bolii mele?".

Este absolut corect să întrebi de ce ești nefericit. Nu e corect să întrebi de ce ești fericit. Ai crescut într-o societate nesănătoasă în care a fi fericit fără motiv este considerat nebunie. Este suficient să zâmbești fără motiv ca oamenii să creadă că îți lipsește o doagă – de ce zâmbești, de ce arăți atât de fericit? Iar dacă spui „Nu știu, pur și simplu sunt fericit", răspunsul tău nu va face decât să întărească ideea că ceva nu e în regulă cu tine.

Însă dacă ești nefericit nimeni nu te întreabă de ce ești nefericit. Este firesc să fii nefericit; toată lumea este. Nu e nimic deosebit, nu faci nimic ieșit din comun.

Ideea că nefericirea este firească iar fericirea este nefirească începe să se instaleze în subconștientul tău. Fericirea trebuie dovedită. Nefericirea nu are nevoie de dovezi. Încetul cu încetul această idee îți pătrunde adânc în sânge, în oase, în măduvă, deși în mod natural este contrară firii tale. Astfel ești forțat să fii schizofrenic; ți se impune ceva care este împotriva firii tale. Devii ceva ce nu ești.

Ideea că nefericirea este firească iar fericirea este nefirească începe să se instaleze în subconștientul tău. Fericirea trebuie dovedită. Nefericirea nu are nevoie de dovezi.

Întreaga suferință a omenirii este provocată de faptul că fiecare om este unde n-ar trebui să fie, este ce n-ar trebui să fie. Și pentru că nu poate să fie unde trebuie să fie unde are prin naștere dreptul să fie – omul este nefericit. S-a îndepărtat atât de mult de sine încât a uitat drumul de întoarcere acasă. Nefericirea a devenit casa lui, chinul a devenit natura lui. Suferința a fost acceptată ca stare de sănătate, nu ca boală.

Iar când cineva spune: „Renunță la viața asta nefericită, renunță la această suferință inutilă", apare o întrebare foarte semnificativă: „Asta e tot ce am! Dacă renunț, voi fi un nimeni, îmi voi pierde identitatea. Cel puțin acum sunt cineva – cineva nefericit, trist, suferind. Dacă renunț la toate astea, întrebarea va fi care este identitatea mea. Cine sunt? Nu știu drumul de întoarcere acasă, iar tu îmi iei casa pe care mi-a creat-o societatea; chiar dacă e falsă, e casă".

Nimeni nu vrea să rămână gol în stradă.

E mai bine să fii nefericit – măcar ai cu ce să te îmbraci, chiar dacă e nefericire... dar nu e nimic rău, toată lumea poartă același gen de haine. Pentru cei care își permit, nefericirea e costisitoare. Cei care nu își permit sunt de două ori nefericiți – trebuie să trăiască într-o nefericire de calitate proastă, cu care nu se prea pot lăuda.

Așa că există nefericiți bogați, și nefericiți săraci. Iar nefericiții săraci își dau toată silința să ajungă cumva la statutul de nefericiți bogați. Acestea sunt singurele categorii care există, două la număr.

A treia categorie a fost uitată de tot. A treia este natura autentică a fiecărui om, iar în ea nu există nefericire.

Mă întrebi de ce nu poate omul să se lepede de nefericire; din simplul motiv că asta e tot ce are. Vrei să fie şi mai sărac? Este deja sărac. Există nefericiţi bogaţi; nefericirea lui e micuţă. Nu poate să se laude cu ea. Iar tu îi spui să renunţe chiar şi la asta. Atunci ar fi un nimeni, un ambalaj fără conţinut, un nimic.

Şi toate societăţile, toate culturile, toate religiile au comis o crimă împotriva umanităţii: au creat teama de nimic, de goliciune.

Adevărul este că nimicul este uşa spre bogăţie. Nimicul este uşa spre fericire – iar uşa trebuie să fie nimic. Peretele există; nu poţi să intri prin perete, te-ai lovi la cap, poate ţi-ai rupe şi câteva coaste. De ce nu poţi să intri prin perete? Pentru că peretele nu e gol, e solid, obiectează. De asta le spunem lucrurilor „obiecte" – ele sunt obiective, nu te lasă să treci prin ele, te împiedică.

O uşă trebuie să fie neobiectivă, trebuie să fie goală. O uşă înseamnă că nu te împiedică nimic să intri.

Şi pentru că am fost condiţionaţi să credem că golul este ceva rău, că nimicul este ceva rău, această condiţionare ne împiedică să ne lepădăm de nefericire, să ne lepădăm de chin, să ne lepădăm de suferinţă şi să fim pur şi simplu nimic.

În clipa în care eşti nimic, devii o uşă – o uşă spre divin, o uşă spre tine însuţi, o uşă ce duce spre casa ta, o uşă care te reconectează la natura ta intrinsecă. Iar natura intrinsecă a omului este fericirea.

Ea există deja; ne naştem cu ea.

n-am pierdut-o, doar ne-am îndepărtat de ea, am stat mereu cu spatele la noi înşine. E chiar în spatele nostru; e suficientă o mică întoarcere, şi se va produce o mare revoluţie.

Iar pentru mine nu e o chestiune pur teoretică. Am acceptat nimicul ca fiind o uşă, pe care eu o numesc meditaţie, şi care nu e decât alt nume dat nimicului. Şi în clipa în care nimicul se întâmplă, te pomeneşti dintr-o dată faţă în faţă cu tine însuţi, şi nefericirea dispare cu totul.

Primul lucru pe care îl faci este să râzi de tine, de cât de tâmpit ai fost. Nefericirea nu a existat niciodată; tu ai creat-o cu o mână, iar cu cealaltă mână ai încercat s-o distrugi, şi normal că ai fost într-o stare de scindare, o stare schizofrenică.

Este cât se poate de simplu.

Cel mai simplu lucru din lume este să fii tu însuți. Nu e nevoie de niciun efort; ești deja.

Pentru a fi tu însuți, nu trebuie decât să ieși din toate ideile stupide pe care ți le-a impus societatea, să ieși din ele așa cum iese șarpele din pielea lui veche, și să nu te mai uiți în urmă.

Dacă înțelegi asta, poți să devii tu însuți chiar în această clipă, și chiar în această clipă poți să-ți dai seama că nu există nefericire, nu există chin.

Ești liniștit și stai în ușa nimicului; încă un pas și vei găsi cea mai mare comoară care te așteaptă de mii de vieți.

De ce este atât de greu să ierți, să nu te mai agăți de răni care au trecut de mult?

Eul există pe seama nefericirii, se hrănește cu ea – cu cât e mai multă nefericire, cu atât are el hrană mai multă. În momentele de fericire eul dispare de tot și invers: dacă eul dispare, fericirea începe să se reverse asupra ta. Dacă vrei eul, nu poți să ierți, nu poți să uiți, mai ales rănile, insultele, umilințele, coșmarurile. Nu numai că nu poți să le uiți, continui să le exagerezi, să le accentuezi. Ai tendința să uiți tot ce a fost frumos în viața ta, să nu mai ții minte momentele de bucurie; ele nu servesc la nimic în ceea ce privește eul. Bucuria este ca o otravă pentru ea, iar nefericirea e ca vitaminele.

Eul există pe seama nefericirii, se hrănește cu ea – cu cât e mai multă nefericire, cu atât are el hrană mai multă.

Trebuie să înțelegi întregul mecanism al eului. Dacă te străduiești să ierți, asta nu e iertare adevărată. Cu efort, nu faci decât să reprimi. Poți să ierți numai atunci când înțelegi stupiditatea jocului care se desfășoară în mintea ta. Absurditatea lui trebuie bine înțeleasă, altfel tu reprimi într-o parte, iar ceea ce vrei să uiți vine din altă parte, uneori atât de subtil încât e aproape imposibil de recunoscut.

Eul se hrănește cu ce e negativ, pentru că eul este la bază un fenomen negativ. El trăiește din negații. Nu este sufletul eului. Și cum poți să spui nu fericirii? Poți să spui nu nefericirii, poți să spui nu vieții pline de suferință. Cum poți să spui nu florilor și stelelor și apusurilor de soare și la tot ce e frumos,

divin? Iar întreaga existență e plină de frumusețe, e plină de trandafiri, însă tu continui să culegi spinii, investești mult în acei spini. Pe de o parte spui „Nu, nu vreau suferința asta", iar pe de altă parte continui să te agăți de ea. Și de secole ți se spune să ierți.

Însă eul poate trăi și cu uitare, își găsește o nouă hrană în ideea „Am iertat. Mi-am iertat chiar și dușmanii. Nu sunt un om obișnuit". Și, ține bine minte, unul dintre principiile de bază ale vieții este că omul obișnuit este cel care crede că nu e; omul de rând este cel care crede că nu e. În clipa în care îți accepți banalitatea, devii extraordinar, ieșit din comun. În clipa în care îți accepți ignoranța, prima rază de lumină pătrunde în ființa ta, prima floare înflorește. Primăvara nu e departe.

Iisus spune: Iartă pe dușmanii tăi, iubește pe dușmanii tăi. Și are dreptate, pentru că dacă îți ierți dușmanii, scapi de ei, altfel vor continua să te vâneze. Dușmănia e un fel de relație, mai puternică decât așa-zisa iubire.

Așa că pe de o parte vrei să uiți și să ierți, pentru că singura cale să uiți este să ierți – dacă nu ierți nu poți să uiți – dar pe de altă parte există o implicare mai adâncă.

Azi, mai devreme, cineva a pus o întrebare: „Osho, de ce o poveste de iubire armonioasă pare plicticoasă și muribundă?". *Pentru simplul motiv că e armonioasă!* Pentru eu, nu e deloc atrăgătoare; pare ca și cum n-ar fi. Dacă e foarte armonioasă, uiți complet de ea. E nevoie de un oarecare conflict, e nevoie de puțină luptă, e nevoie de puțină violență, e nevoie de puțină ură. Iubirea – sau ce numești tu iubire – nu e foarte profundă, e superficială. Dar ura e foarte profundă; e la fel de profundă ca eul.

Iisus are dreptate când spune: „Iartă", dar de secole e înțeles greșit. Buddha spune același lucru – toți cei deștepți spun același lucru. *În limbi diferite, fireşte, în* epoci diferite, în vremuri diferite, însă esențialul este același. Dacă nu poți să ierți, asta înseamnă că vei trăi cu dușmanii, cu rănile, cu durerile.

Așa că pe de o parte vrei să uiți și să ierți, pentru că singura cale să uiți este să ierți – dacă nu ierți nu poți să uiți – dar pe de altă parte există o implicare mai adâncă. Atâta timp cât nu înțelegi acea implicare, nici Iisus, nici Buddha n-or să te ajute. Vei ține minte spusele lor frumoase, dar ele nu vor ajunge să

facă parte din stilul tău de viață, nu vor circula prin sângele tău, prin oasele tale, prin măduva ta. Nu vor ajunge să facă parte din climatul tău spiritual; vor rămâne străine, ceva impus din afară, frumos, atrăgător cel puțin din punct de vedere intelectual, dar în esență vei continua să trăiești la fel ca înainte.

Primul lucru care trebuie ținut minte este că eul este fenomenul cel mai negativ din lume. Este ca întunericul. Întunericul nu are o existență a sa; el nu e decât absența luminii. Lumina are o existență *incontestabilă, întunericul nu; de asta nu poți* să faci nimic direct cu întunericul. Dacă în cameră e întuneric beznă, nu poți să scoți întunericul din cameră, nu poți să-l arunci afară, nu poți să-l distrugi prin niciun mijloc direct. Dacă încerci să te lupți cu el, vei fi înfrânt. Întunericul nu poate fi răpus prin luptă. E cu neputință, pentru simplul motiv că întunericul nu există. Dacă vrei să faci ceva cu el, trebuie să recurgi la lumină. Dacă nu vrei întuneric, aprinde lumina. Dacă vrei întuneric, stinge lumina. Întunericul este ceva care nu există, ceva negativ – și la fel e și eul.

Primul lucru care trebuie ținut minte este că eul este fenomenul cel mai negativ din lume.

De asta eu spun să ierți. Nu spun că trebuie să iubești și să nu iubești. Nu-ți spun să te lepezi de toate păcatele și să devii virtuos. Omenirea a încercat toate astea și a eșuat complet. Eu lucrez cu totul altfel. Eu spun: Adu lumină în ființa ta. Nu lăsa aceste fragmente de întuneric să te supere.

Iar chiar în centrul întunericului este eul. Eul este centrul întunericului. Aducând lumină – metoda este meditația, devii mai conștient, mai vigilent. Altfel vei continua să reprimi iar și iar și iar, și zadarnic, absolut zadarnic, căci ceea ce reprimi o să vină pe altundeva, o să găsească în tine alt punct, mai slab.

Întrebi „De ce este atât de greu să ierți, să nu te mai agăți de răni care au trecut de mult?". Pentru simplul motiv că ele sunt tot ce ai. Și continui să te joci cu rănile vechi ca să le menții proaspete în memorie. Nu le lași să se vindece.

Un om stătea într-un compartiment de tren. Peste drum de el stătea un preot care avea alături un coș de picnic. În lipsă de ocupație, omul se uita la preot.

După un timp, preotul a deschis coșul și a scos un șervet pe care și l-a pus cu grijă pe genunchi. Apoi a scos un bol de sticlă și l-a pus pe șervet. După aceea a scos un cuțit și un măr, a curățat mărul de coajă, l-a tăiat bucățele și a pus bucățelele în bol. Apoi a luat bolul și a răsturnat cuburile de măr pe fereastră.

După aceea a scos o banană, a decojit-o, a tăiat-o bucăţele, le-a pus în bol şi le-a vărsat pe fereastră. A făcut acelaşi lucru cu o pară, o conservă mică de vişine, un ananas şi un borcănel de frişcă. După ce le-a aruncat pe toate pe fereastră a şters bolul, a împăturit şervetul şi le-a pus la loc în coşul de picnic.

Omul, care îl urmărea uimit pe preot, a întrebat în cele din urmă:

– Iartă-mă, părinte, dar ce făceai acolo?

La care preotul i-a răspuns cu detaşare:

– Salată de fructe.

– Bine, dar ai aruncat totul pe fereastră, a spus omul.

– Da. Nu pot să sufăr salata de fructe.

Oamenii caută întruna lucruri pe care nu pot să le sufere, pe care le urăsc. Trăiesc din ură. Zgândăresc mereu rănile ca să nu se vindece; nu le lasă să se vindece – toată viaţa lor se bazează pe trecut.

Dacă nu începi să trăieşti în prezent, n-ai să poţi să uiţi şi să ierţi trecutul. Nu spun că trebuie să uiţi şi să ierţi tot ce s-a întâmplat în trecut; nu asta este metoda mea. Eu spun: Trăieşte în prezent. A trăi în prezent este modul pozitiv de a aborda existenţa. Acesta este un alt mod de a spune să fii mai conştient, mai atent, pentru că atunci când eşti conştient, atent, eşti în prezent.

Oamenii caută întruna lucruri pe care nu pot să le sufere, pe care le urăsc. Trăiesc din ură.

Conştienţa nu poate fi în trecut şi nu poate fi în viitor. Conştienţa nu cunoaşte decât prezentul; are numai un timp, prezentul. Fii conştient, şi pe măsură ce te vei bucura tot mai mult de prezent, pe măsură ce vei simţi tot mai mult fericirea de a fi în prezent, nu vei mai face prostia pe care o face toată lumea, nu vei mai trăi în trecut. Atunci nu va mai trebui să uiţi şi să ierţi – treaba asta va dispărea de la sine. Şi o dată ce trecutul nu mai există, va dispărea şi viitorul, pentru că viitorul e doar o proiecţie a trecutului. Să te eliberezi de trecut şi de viitor înseamnă să simţi pentru prima dată gustul libertăţii. Iar în acea experienţă devii întreg, sănătos; toate rănile sunt vindecate. Dintr-o dată nu mai există nicio rană. Simţi cum în tine apare sănătatea. Acea sănătate este începutul transformării.

Oare de ce fac din țânțar armăsar?

Pentru că eul nu se simte bine, în largul lui, cu țânțarul – el vrea armăsar. Chiar dacă e nefericire, nu trebuie să fie un țânțar, trebuie să fie un Everest. Chiar dacă e nefericit, eul nu vrea să fie nefericit în mod obișnuit, vrea să fie extraordinar de nefericit! Fie într-un sens sau în celălalt, omul vrea să fie primul. De aceea tot face din țânțar armăsar.

Oamenii creează întruna probleme mari din nimic. Am vorbit cu mii de oameni despre problemele lor, și încă nu am dat de o problemă adevărată! Toate problemele sunt imaginare – le creezi pentru că, fără probleme, te simți gol pe dinăuntru. Fără probleme nu ai ce să faci, nu ai cu ce să te lupți, nu ai unde să te duci. Oamenii se duc de la un guru la altul, de la un maestru la altul, de la un psihanalist la altul, de la o terapie în grup la alta, pentru că dacă nu se duc se simt goi și, dintr-o dată, simt că viața nu are sens. Creează probleme ca să poată să simtă că viața e o mare lucrare, și că ei trebuie să muncească din greu, să se zbată.

Eul poate să existe numai atunci când se zbate, ia aminte – numai atunci când se luptă. Și cu cât e mai mare problema, cu cât e mai mare provocarea, cu atât mai mult crește eul.

Tu creezi problemele. Problemele nu există. Și, dă-mi voie să-ți spun, nu s nici măcar țânțari. Și ăsta e tot trucul tău. Spui: „Bine, nu or fi armăsari, dar sunt țânțari". Nu, nu sunt nici măcar țânțari – și ăștia sunt creațiile tale. Mai întâi creezi țânțari din nimic, apoi faci din țânțari armăsari. Iar preoții și psihanaliștii și toți guru sunt fericiți pentru că ocupația lor există datorită ție. Dacă n-ai crea țânțari din nimic, iar apoi n-ai face din țânțari armăsari, ce rost ar mai avea să te duci la guru ca să te ajute? Mai întâi trebuie să fii într-o stare în care să ai nevoie de ajutor.

Te rog să te uiți la ce faci, ce prostie faci. Mai întâi creezi o problemă, și pe urmă pleci în căutarea unei soluții. Soluția este simplă – nu crea problema! Însă asta nu te atrage pentru că te pomenești dintr-o dată fără ocupație. Să nu faci nimic? Nu iluminare, nu satori, nu samadhi? N-ai deloc astâmpăr, te simți gol, încerci să te umpli cu ceva, orice.

Nu ai probleme – trebuie să înțelegi asta. Chiar în acest moment poți să scapi de toate problemele pentru că ele sunt creațiile tale.

Așa că mai analizează-ți o dată problemele. Cu cât le analizezi mai bine, cu atât mai mici vor părea. Continuă să le analizezi și, încetul cu încetul, vor dispărea. Într-o zi vei constata că în jurul tău e pustiu – o pustietate frumoasă.

Iluminarea nu e ceva de realizat, ea trebuie doar trăită. Când spun că am dobândit iluminarea, vreau să spun doar că m-am hotărât *s-o trăiesc*. Şi din clipa în care am luat decizia, am trăit-o. Acum ia şi tu decizia că nu te mai interesează să creezi probleme – atâta tot. Ia decizia că ai terminat cu prostia asta de a crea probleme şi a găsi soluţii.

Toată prostia asta este un joc pe care îl joci cu tine însuţi. Tu te ascunzi şi tot tu cauţi – eşti ambele părţi. Şi o ştii! De asta când spun asta zâmbeşti, râzi. Nu vorbesc despre nimic caraghios – ai înţeles. Râzi de tine. Ai înţeles. Trebuie să fie aşa pentru că e jocul tău: te ascunzi şi apoi aştepţi să te cauţi şi să te găseşti.

Poţi să te găseşti chiar acum pentru că tu te ascunzi.

De asta maeştrii zen tot lovesc oamenii. Ori de câte ori cineva vine şi spune „Aş vrea să fiu un Buddha", maestrul se înfurie. Omul cere o prostie, *este* un Buddha. Dac Buddha vine la mine şi mă întreabă cum să fie un Buddha, ce trebuie să facă? Îi dau în cap! „Pe cine crezi că prosteşti? *Eşti* un Buddha".

Iluminarea nu e ceva de realizat, ea trebuie doar trăită. Când spun că am dobândit iluminarea, vreau să spun doar că m-am hotărât s-o trăiesc.

Nu îţi crea necazuri inutile. Eşti un mare creator de probleme – e suficient să înţelegi asta şi, dintr-o dată, problemele dispar. Eşti construit perfect; te-ai născut perfect, ăsta e tot mesajul. Te-ai născut perfect; perfecţiunea este natura ta cea mai intimă. Trebuie doar să o trăieşti. Hotărăşte-te şi trăieşte-o.

Dacă nu te-ai săturat încă de joc, poţi să continui, dar nu întreba de ce. Ştii. De ce-ul e simplu. Eul nu poate exista în pustietate, îi trebuie ceva cu care să se lupte. Chiar şi o stafie e bună, important e să te lupţi cu cineva. Eul există numai în conflict – eul nu e o entitate, este o tensiune. Ori de câte ori există un conflict apare tensiunea şi eul există; când nu există conflict, tensiunea dispare şi eul dispare. Eul nu e un lucru, este doar o tensiune.

Şi bine-nţeles că nimeni nu vrea tensiuni mici, toată lumea vrea tensiuni mari. Dacă propriile probleme nu îţi ajung, începi să te gândeşti la umanitate şi la lume şi la viitor... la socialism, comunism şi toate aiurelile astea. Te gândeşti la ele de parcă întreaga lume ar depinde de sfatul tău. Pe urmă te gândeşti:

„Ce o să se întâmple în Israel? Ce o să se întâmple în Africa?", și uite așa îți creezi probleme.

Oamenii se agită foarte tare, nu pot să doarmă pentru că undeva e un război. Se implică emoțional, se frământă. Viața lor este atât de obișnuită, de banală încât trebuie să obțină neobișnuitul din altă sursă. Națiunea e în dificultate, așa că ei se identifică cu națiunea. Cultura e în dificultate, societatea e în dificultate acum există probleme mari și ei se identifică. Sunt hinduși, și cultura hindusă e în dificultate; sunt creștini, și biserica e în dificultate. Lumea întreagă e în impas. Oamenii devin importanți prin problemele lor.

Eul are nevoie de niște probleme. Dacă înțelegi acest lucru, însăși înțelegerea face ca armăsarii să redevină țânțari, iar apoi dispar și țânțarii. Dintr-o dată se face pustiu. Asta înseamnă iluminare – înțelegerea profundă a faptului că nu există probleme.

Și atunci, fără nici o problemă de rezolvat, ce faci? Imediat începi să trăiești. Mănânci, dormi, stai la palavre, cânți, dansezi – ce altceva să faci? Trăiești.

Dacă există un Dumnezeu, un lucru e sigur: el nu are probleme. Asta e sigur. Și atunci ce face el cu tot timpul lui? Fără probleme, fără psihiatru de consultat, fără un guru la care să se ducă... ce face Dumnezeu? Înnebunește că nu are nimic de făcut? Nu – trăiește; viața lui este plină de viață. Mănâncă, doarme, dansează, are o aventură amoroasă – dar fără probleme.

Începe să trăiești din acest moment și vei vedea că pe măsură ce trăiești mai mult problemele se împuținează. Pentru că acum pustiul din tine înflorește și trăiește. Când nu trăiești, aceeași energie devine stearpă. Aceeași energie care ar fi devenit o floare este blocată. Și, nelăsată să înflorească, devine un spin în inimă. Este aceeași energie. Pune un copil să stea la colț și spune-i să nu se miște, să nu clintească. Privește ce se întâmplă... doar cu câteva minute era în largul lui, zburda; acum se face roșu la față pentru că trebuie să se înfrâneze. Tot corpul i se rigidizează, și încearcă să se foiască, și îi vine să sară din pielea lui. I-ai forțat energia să stea nemișcată – acum nu are scop, nu are sens, nu are loc să se miște, să înflorească; este înțepenită, înghețată, rigidă. Copilul suferă o moarte, o moarte temporară. Dac nu îl lași să alerge din nou prin grădină, să se joace, va începe să creeze probleme. Va fantaza; mintea lui va crea probleme și va începe să se lupte cu acele probleme. Va vedea un câine mare și i se va face frică, sau va vedea o fantomă și va trebui să lupte să scape de ea. Acum creează probleme – aceeași energie care doar cu câteva clipe în urmă se revărsa în jur, în toate direcțiile, e înțepenită, blocată.

Dacă oamenii ar dansa puțin mai mult, ar cânta puțin mai mult, ar fi puțin mai nebuni, energia lor ar curge mai mult și, încetul cu încetul, problemele lor ar dispărea.

De aceea insist atât de mult asupra dansului. Dansează până la orgasm; lasă întreaga ta energie să devină dans și atunci, dintr-o dată, vei vedea că nu mai ai cap – energia blocată în cap se mișcă în toate direcțiile, creând modele, imagini, mișcări frumoase. Iar când dansezi, vine o clipă când corpul tău nu mai e un lucru rigid, devine flexibil, curgător. Când dansezi, vine o clipă când granița ființei tale nu mai este atât de clară; te topești și te contopești cu cosmosul.

Dacă oamenii ar dansa puțin mai mult, ar cânta puțin mai mult, ar fi puțin mai nebuni, energia lor ar curge mai mult și, încetul cu încetul, problemele lor ar dispărea.

Uită-te la un dansator – vei vedea că a devenit un fenomen energetic, nu mai e într-o formă fixă, nu mai e într-un cadru. Se revarsă din cadrul lui, din forma lui, și devine mai viu, din ce în ce mai viu. Dar numai dacă dansezi tu însuți vei ști ce se întâmplă cu adevărat. Ce ai în cap dispare; redevii copil, nu creezi probleme.

Trăiește, dansează, mănâncă, dormi, fă lucrurile cât mai total cu putință. Și, ține minte: ori de câte ori te surprinzi creând o problemă, ieși din ea imediat. O dată ce ai intrat într-o problemă, e nevoie de o soluție. Și chiar dacă găsești o soluție, din acea soluție se vor naște o mie și una de alte probleme. O dată ce ai ratat primul pas, ești în capcană.

Ori de câte ori vezi că aluneci într-o problemă, oprește-te – aleargă, sari, dansează, dar nu intra in problemă. Fă imediat ceva pentru ca energia care crea problema să devină fluidă, să se dezghețe, să se topească, să se întoarcă în cosmos.

Oamenii primitivi nu au multe probleme. Am întâlnit în India grupuri primitîve care spun că nu visează deloc. Freud nu ar crede că acest lucru este posibil. Nu visează, dar dacă se întâmplă uneori ca cineva să viseze – e un fenomen rar – tot satul postește și se roagă la Dumnezeu. Ceva nu e bine, s-a întâmplat ceva... un om a visat. În tribul lor așa ceva nu se întâmplă pentru că ei trăiesc atât de total încât în cap nu le mai rămâne nimic de completat în somn.

Când lași ceva neterminat, el trebuie să se completeze în vis. Ce nu ai trăit rămâne ca un rest și se completează în minte – ăsta este visul. Toată ziua gândești. Gândirea nu face decât să arate că ai mai multă energie decât folosești pentru a trăi; ai mai multă energie decât așa-numitele nevoi ale vieții.

Îți lipsește viața reală. Folosește mai multă energie și atunci vor curge energii proaspete. Nu fi zgârcit, folosește-le astăzi; lasă ziua de azi să fie completă, să nu-ți faci griji pentru ziua de mâine. Grijile, problemele, neliniștile arată un singur lucru, și anume că nu trăiești așa cum trebuie, că viața ta încă nu e o sărbătoare, un dans, o celebrare. De aici toate problemele.

Dacă trăiești, eul dispare. Viața nu cunoaște eu, ea cunoaște doar trăire. Viața nu cunoaște sine, nu cunoaște centru; viața nu cunoaște separare. Inspiri viața intră în tine; expiri – tu intri în viață. Nu există separare. Mănânci, și copacii intră în tine prin fructe. Apoi într-oi zi mori, ești îngropat în pământ, iar copacii te absorb și devii fructe. Copiii tăi te vor mânca; tu ți-ai mâncat strămoșii; copacii i-au transformat în fructe. Crezi că ești vegetarian? Nu te lăsa înșelat de aparențe. Toți suntem canibali.

Viața e una, și e în continuă mișcare. Intră în tine; trece prin tine. Tu nu exiști – există numai această viață în mișcare. Tu nu exiști – există numai viața în formele eu extraordinare, în energia ei. Dacă înțelegi asta, nu mai trebuie să înțelegi nimic altceva. Asta e singura lege.

De ce mă simt mereu atât de nefericit? Nu mă poți scăpa tu de asta?

Răspunsul se află în întrebarea ta. Nu vrei să-ți asumi responsabilitatea propriei ființe, altcineva trebuie s-o facă. Și asta este singura cauză a nefericirii.

Nu există nici o cale ca altcineva să te poată scăpa de nefericire. Nu există nici o cale ca altcineva să te poată face fericit. Dar dacă devii conștient că tu ești răspunzător de faptul că ești nefericit sau fericit, și că nimeni altcineva nu poate face nimic...

Nefericirea ta e opera ta; fericirea ta va fi tot opera ta.

Dar e greu de acceptat. „Cum, nefericirea e opera mea?".

Fiecare consideră că alții sunt răspunzători de nefericirea lui. Soțul crede că soția e răspunzătoare de nefericirea lui, soția crede că soțul e răspunzător de nefericirea ei, copiii cred că părinții sunt răspunzători de nefericirea lor, părinții cred că răspunzători de nefericirea lor sunt copiii. Treaba a devenit

foarte complexă. Iar atunci faci răspunzător pe altul de nefericirea ta, nu îți dai seama că cedând responsabilitatea îți pierzi libertatea. Responsabilitatea și libertatea sunt două fețe ale aceleiași monede.

Și pentru că îi consideri pe alții răspunzători de nefericirea ta există șarlatani, așa-zișii mântuitori, mesageri ai lui Dumnezeu, care spun: „Nu trebuie să faci nimic, doar să mă urmezi. Crede în mine și te voi mântui. Eu sunt păstorul tău, tu ești oaia mea".

E ciudat că nu a existat o singură persoană care să se ridice împotriva unor oameni precum Iisus Hristos și să spună: „Este absolut insultător să spui că tu ești păstorul și noi suntem oile, că tu ești mântuitorul iar noi depindem de mila ta, că toată religia noastră este să credem în tine". Însă pentru că am aruncat în seama altora responsabilitatea pentru nefericirea noastră, am acceptat concluzia logică precum că și fericirea noastră vine de la alții.

Nu îți respecți umanitatea; nu te respecți pe tine. Nu ai pic de iubire pentru ființa ta, pentru libertatea ta.

Firește, dacă nefericirea vine de la alții, atunci și fericirea trebuie să vină de la alții. Însă atunci *tu* ce faci? Nu ești răspunzător nici de nefericire, nici de fericire – atunci care e rolul tău? Care e scopul tău – să fii doar o țintă pentru câțiva oameni care fie să te facă nefericit, fie să te ajute și să te mântuiască și să te facă fericit? Ești doar marionetă, și toate sforile sunt în mâinile altora?

Nu îți respecți umanitatea; nu te respecți pe tine. Nu ai pic de iubire pentru ființa ta, pentru libertatea ta.

Dacă ai respect față de viața ta, vei refuza toți mântuitorii. Le vei spune tuturor mântuitorilor: „Hai, valea! Mântuiți-vă pe voi. E viața mea și trebuie să o trăiesc. Dacă fac ceva rău, voi suferi consecințele greșelii mele fără să mă plâng".

Poate că așa omul învață – căzând, se ridică iar; abătându-se de la drumul cel bun, revine la el. Faci o greșeală... însă fiecare greșeală te face mai inteligent; nu vei repeta aceeași greșeală. Dacă repeți aceeași greșeală, înseamnă că n-ai învățat nimic. Nu îți folosești inteligența, te comporți ca un robot.

Întregul meu efort este să-i redau fiecărei ființe umane respectul de sine care îi aparține. Iar absurditatea este că nu ești gata să accepți că tu ești răspunzător de nefericirea ta.

Nu există o singură nefericire de care să nu fii tu răspunzător, fie că e invidie, fie că e mânie, fie că e lăcomie; ceva din tine trebuie s fie motivul care a creat nefericirea.

Şi ai văzut vreodată pe cineva făcând fericit pe altcineva? Şi asta depinde de tine, de liniştea ta, de iubirea ta, de pacea ta, de încrederea ta. Şi minunea se întâmplă – *n-o face nimeni.*

În Tibet există o poveste frumoasă despre Marpa. N-o fi ea reală, dar e foarte semnificativă. Mie nu-mi pasă prea mult de fapte, mă interesează mai mult semnificația şi adevărul, ceea ce e cu totul altceva.

Marpa a auzit de un maestru. S-a interesat şi s-a dus la maestru, i s-a predat cu o încredere totală. Şi l-a întrebat pe maestru: „Ce trebuie să fac acum?".

Maestrul a răspuns: „O dată ce mi te-ai predat, nu mai trebuie să faci nimic. Doar să crezi în mine. Numele meu este pentru tine singura mantră secretă. Ori de câte ori ai să fii în dificultate, aminteşte-ți de numele meu şi totul va fi bine".

Marpa i-a atins picioarele. Şi, fiind un om simplu, a încercat imediat povața maestrului – a mers pe apă. Altor discipoli care erau de mulți ani cu maestrul nu le-a venit să creadă – omul mergea pe apă! Au dat fuga la maestru şi i-au raportat: „Omul acela nu e un om obişnuit, te-ai înşelat în privința lui, merge pe apă!".

„Poftim?" s-a mirat maestrul.

Şi s-au repezit cu toții la râu, iar Marpa mergea pe apă, cântând şi dansând. Când a ajuns la mal, maestrul l-a întrebat: „Care e secretul?".

Marpa a spus: „Care e secretul? Este acelaşi secret pe care mi l-ai dat tu – numele tău. Mi-am amintit de tine. Am spus: «Maestre, îngăduie-mi să merg pe apă» şi s-a întâmplat".

Maestrului nu îi venea să creadă că numele lui putea să facă asta. Dar cine ştie... el nu încercase niciodată. Însă s-a gândit că ar fi bine să mai verifice câteva lucruri înainte să încerce, aşa că i-a spus lui Marpa: „Poți să sari de pe stânca aceea?".

Marpa a răspuns: „Fac ce spui tu". S-a urcat pe stâncă şi a sărit, iar ceilalți stăteau în vale aşteptând ca Marpa să se facă fărâme.

Însă Marpa a aterizat zâmbind, stând în poziția lotus. Toți l-au înconjurat şi l-au cercetat – nici măcar o zgârietură!

Maestrul a spus: „Asta e ceva! Ai folosit numele meu?".

„Da", a răspuns Marpa.

„Gata", a spus maestrul, acum am să încerc şi eu", şi la primul pas în apă, s-a dus la fund.

Lui Marpa nu îi venea să creadă că maestrul s-a scufundat. Discipolii au sărit în apă şi l-au scos pe maestru – era pe jumătate mort. I-au scos apa din plămâni şi, cumva, a supravieţuit. Marpa a spus: „Ce s-a întâmplat?".

Maestrul a răspuns: „Iartă-mă, nu sunt maestru, sunt un impostor".

Mă întrebi „De ce sunt nefericit?". Eşti nefericit din cauză că nu îţi asumi responsabilitatea, nu accepţi că tu eşti răspunzător de ea. Cauza nefericirii tale se află în tine. Înlătură cauza şi nefericirea va dispărea.

Însă Marpa a întrebat: „Dacă eşti un impostor, cum de a avut efect numele tău?".

Impostorul a spus: „Nu numele meu a avut efect, ci încrederea ta. Nu contează în cine ai încredere – importantă este încrederea, iubirea. Eu n-am încredere în mine. N-am încredere în nimeni. Eu îi înşel pe toţi – cum să am încredere? Şi mereu mi-e frică să nu fiu înşelat de alţii, pentru că eu înşel. Mi-e imposibil să am încredere în cineva. Tu eşti un om inocent, ai avut încredere în mine. Încrederea ta a făcut ca minunile să se întâmple".

Nu contează dacă povestea e adevărată sau nu. Un lucru e sigur – nefericirea ta este pricinuită de greşelile tale, iar fericirea ta este dată de încrederea ta, de iubirea ta.

Mă întrebi „De ce sunt nefericit?". Eşti nefericit din cauză că nu îţi asumi responsabilitatea, nu accepţi că tu eşti răspunzător de ea. Cauza nefericirii tale se află în tine. Înlătură cauza şi nefericirea va dispărea.

Însă oamenii nu vor să înlăture cauza, vor să înlăture nefericirea. Lucrul acesta este imposibil, e absolut neştiinţific.

Şi pe urmă îmi ceri să te ajut, să te salvez. N-ai de ce să devii cerşetor. Nu trebuie să devii cerşetor. Nu eşti oaie, eşti împărat.

Acceptă că eşti responsabil de nefericirea ta şi vei descoperi chiar în tine sursele bucuriei, fericirii, libertăţii, iluminării, nemuririi. N-ai nevoie de niciun mântuitor. Şi nu a existat niciodată vreun mântuitor; toţi mântuitorii sunt falşi. Au fost veneraţi pentru că omul a vrut întotdeauna să-l mântuiască cineva. Şi cum întotdeauna când există cerere apare şi oferta, aşa au apărut şi ei.

Când depinzi de alții, îți pierzi sufletul. Uiți că ai o conștiință la fel de universală ca a oricui, că ai o conștiință la fel de mare ca a oricărui Gautama Buddha – doar că nu o cauți. Și nu o cauți pentru că te uiți la alții, așteptând ca alții să te ajute, alții să te mântuiască. Cerșești întruna fără să-ți dai seama că această împărăție este toată a ta.

Trebuie să înțelegi că respectul de sine, libertatea și responsabilitatea sunt cele trei principii de bază.

De ce vor toți să se dea drept ceea ce nu sunt? Care este explicația?

Pentru că fiecare om e dezaprobat chiar din copilărie. Indiferent ce face de capul lui, după placul lui nu e acceptat. Mediul în care crește copilul are propriile lui idei și idealuri. Copilul este neajutorat, trebuie să se adapteze la mediu, să corespundă acelor idei și idealuri.

Te-ai gândit vreodată la asta? – puiul de om este cel mai neajutorat pui din tot regnul animal. Toate animalele pot să supraviețuiască fără sprijinul părinților și al grupului, dar puiul de om nu poate supraviețui fără ajutor, ar muri imediat. Este cea mai neajutorată făptură din lume – foarte firav, foarte vulnerabil. Firește că cei care dețin puterea pot să modeleze copilul cum vor.

Așa că fiecare om a devenit ce este împotriva voinței lui. Așa se explică faptul că toți vor să se dea drept ceea ce nu sunt. Fiecare pretinde că este ceea ce nu e.

Toți se află într-o stare schizofrenică. N-au fost lăsați să fie ei înșiși, au fost siliți să fie altcineva de care natura lor nu-i lasă să fie mulțumiți.

Așa că atunci când crește și stă pe picioarele lui, omul începe să simuleze multe lucruri care i-ar fi plăcut să facă parte în realitate din ființa lui. Însă în această lume nebună nimeni nu este ce trebuia să fie, este altcineva, a fost forțat să fie altcineva, și știe asta. Știe că a fost forțat să fie inginer, sau politician, sau doctor, sau criminal, sau cerșetor.

În India, în orașul Bombay există oameni a căror singură ocupație este să fure copii și să-i mutileze, apoi să-i forțeze să cerșească și să aducă în fiecare seară toți banii strânși. Da, li se dă mâncare și adăpost, dar sunt folosiți ca marfă, nu sunt ființe umane. Acest lucru constituie extrema, dar la fel s-a întâmplat cu fiecare om într-o măsură mai mare sau mai mică. Nimeni nu se simte bine cu el însuși.

În această lume există o singură fericire și aceea este să fii tu însuți. Și pentru că nimeni nu este el însuși, toți încearcă să se ascundă cumva – cu

măşti, prefăcătorii, ipocrizii. Le este ruşine de ceea ce sunt.

Am făcut din lumea asta o piaţă, nu o grădină frumoasă în care fiecare om e lăsat să facă propriile flori. Forţăm gălbinelele să facă trandafiri – cum să facă gălbinelele trandafiri? Acei trandafiri vor fi de plastic, iar în adâncul inimii ei gălbineaua va plânge, îi va fi ruşine că n-a avut curaj să se împotrivească mulţimii, că a permis să i se impună flori de plastic, când ea are florile ei adevărate pentru care curge seva ei, dar pe care nu le poate arăta.

Omul învaţă de toate – e învăţat de alţii – dar nu învaţă să fie el însuşi. Aceasta e cea mai urâtă formă de societate cu putinţă, pentru că îi face pe toţi nefericiţi.

Să fii ce nu vrei să fii, să fii cu cineva cu care nu vrei să fii, să faci ceva ce nu vrei să faci, aceste lucruri constituie baza tuturor suferinţelor tale.

Şi pe de o parte societatea a reuşit să-i facă pe toţi nefericiţi, iar pe de altă parte aceeaşi societate se aşteaptă să nu-ţi arăţi nefericirea, cel puţin nu în public, nu pe faţă. E treaba ta personală.

Dar societatea, mulţimea a creat nefericirea, deci e o afacere publică, nu o afacere particulară. Aceeaşi mulţime care ţi-a dat toate motivele să fii nefericit îţi spune la urmă: „Nefericirea ta e a ta, dar când ieşi în lume zâmbeşte. Nu-ţi arăta nefericirea în faţa altora". Asta numesc ei etichetă, maniere, cultură. În fond, e ipocrizie.

Şi vei rămâne nefericit dacă nu decizi c: „Indiferent cu ce preţ, vreau să fiu eu însumi. Condamnat, neacceptat, pierzându-mi respectabilitatea – e în regulă, accept toate astea, dar nu mai pot să mă prefac că sunt altcineva...". Această decizie şi această declaraţie – această declaraţie de independenţă, de eliberare de influenţa mulţimii – dau naştere fiinţei tale fireşti, individualităţii tale.

Atunci nu mai ai nevoie de nici o natură. Atunci poţi să fii pur şi simplu tu însuţi, aşa cum eşti.

Cum pot să fiu eu însumi

Ăsta ar trebui să fie cel mai uşor lucru din lume, dar nu e. Să fii tu însuţi, nu trebuie să faci nimic; eşti deja. Cum poţi să fii altfel? Cum să fii altcineva? Dar îţi înţeleg problema. Problema se naşte din faptul că societatea corupe pe toată lumea. Corupe mintea, fiinţa. Îţi impune tot felul de lucruri şi pierzi contactul cu tine însuţi. Încearcă să facă din tine altceva decât erai menit să fii. Te scoate din centrul tău. Te târăşte departe de tine însuţi. Te învaţă să fii asemeni unui

Hristos, sau asemeni unui Buddha, sau mai știu eu cui; niciodată nu îți spune să fii tu însuți. Nu îți dă libertatea să fii; îți bagă în minte imagini străine.

Atunci se naște problema. Cel mult poți să te prefaci, dar când te prefaci nu ești niciodată mulțumit. Vrei mereu să fii tu însuți – este firesc – dar societatea nu te lasă. Ea vrea să fii altcineva. Vrea să fii fals. Nu vrea să fii adevărat, pentru că oamenii adevărați sunt periculoși; oamenii adevărați sunt răzvrătiți. Oamenii adevărați nu pot fi controlați atât de ușor, nu pot fi înregimentați. Oamenii adevărați vor să-și trăiască realitatea în felul lor – vor să-și facă treaba lor, nu își bat capul cu alte treburi. Nu pot fi sacrificați în numele religiei, în numele statului, al națiunii, al rasei. Nu pot fi ademeniți pentru vreun sacrificiu. Oamenii adevărați își urmăresc mereu propria fericire. Fericirea lor este fundamentală; nu sunt gata să se sacrifice pentru nimic altceva. Asta e problema.

Vrei mereu să fii tu însuți – este firesc – dar societatea nu te lasă. Ea vrea să fii altcineva. Vrea să fii fals.

Așa că societatea zăpăcește fiecare copil: îl învață să fie altcineva. Și, încetul cu încetul, copilul învață prefăcătoria, ipocrizia. Iar într-o zi – asta e ironia – aceeași societate spune: „Ce ai pățit? De ce nu ești fericit? De ce arăți atât de nefericit? De ce ești trist?". Iar apoi vin preoții. Mai întâi te corup, te abat de la calea fericirii – pentru că există numai o fericire, iar aceea este să fii tu însuți – iar apoi vin și îți spun: „De ce nu ești fericit? De ce ești amărât?". Și pe urmă te învață cum să fii fericit. Mai întâi te îmbolnăvesc, și pe urmă îți vând medicamente. Asta e o mare conspirație.

O băbuță evreică se așează lângă un norvegian înalt și solid, și se tot uită lung la el. În cele din urmă, spune:

– Iertați-mă, sunteți evreu?

– Nu, răspunde norvegianul.

Trec câteva minute, și băbuța se uită iarăși la el și întreabă:

– Spuneți-mi, sunteți evreu, nu-i așa?

– Categoric nu, răspunde bărbatul.

Băbuța continuă să-l studieze și, după un timp, spune:

– Îmi dau seama că sunteți evreu.

Ca să scape de întrebările ei sâcâitoare, domnul răspunde:
– Bine, sunt evreu.
Băbuța se uită la el, clatină din cap și spune:
– Nu arătați a evreu.

Așa stau lucrurile. Tu întrebi „Cum pot să fiu eu însumi?". Pur și simplu renunțând la prefăcătorie, la imboldul de a fi altcineva, la dorința de a semăna cu Buddha, cu Hristos, cu vecinul tău. Renunță la competiție și la comparație și vei fi tu însuți. Comparația e otrava. Întotdeauna te compari cu altul. El are o casă mare și o mașină scumpă, și ești nefericit. El are o femeie frumoasă, și ești nefericit. El avansează pe scara puterii și politicii, și ești nefericit. Compari și vrei să imiți. Dacă te compari cu bogătașii, vei începe să alergi în aceeași direcție. Dacă te compari cu oamenii învățați, vei începe să acumulezi cunoștințe. Dacă te compari cu așa-zișii sfinți, vei începe să acumulezi virtuți. Nu vei face decât să imiți. Iar a imita înseamnă să ratezi prilejul de a fi tu însuți.

Ești unic. Nimeni nu mai e ca tine, nimeni n-a fost vreodată ca tine, și nimeni nu o să fie vreodată ca tine.

Renunță la comparație. Ești unic. Nimeni nu mai e ca tine, nimeni n-a fost vreodată ca tine, și nimeni nu o să fie vreodată ca tine. Ești pur și simplu unic, și când spun că ești unic, nu spun că ești mai bun decât ceilalți, ia aminte! Spun doar că și ei sunt unici. A fi unic este o calitate obișnuită a fiecărei ființe. A fi unic nu este o comparație, a fi unic este la fel de natural ca respirația. Toți respiră și toți sunt unici. Cât ești viu, ești unic. Numai cadavrele sunt toate la fel; oamenii vii sunt unici. Nu sunt niciodată la fel, n-au cum să fie. Viața nu urmează un curs care se repetă. Existența nu repetă niciodată: ea cântă în fiecare zi alt cântec, în fiecare zi pictează ceva nou.

Respectă-ți unicitatea și renunță la comparație. Comparația e vinovatul. O dată ce compari, urmezi o cale trasată de altcineva. Nu te compara cu nimeni – nimeni nu e ca tine, nici tu nu ești ca alții. Lasă-i în pace pe alții, și bucură-te de ceea ce ești tu.

Comparația aduce viitorul, comparația aduce ambiție, și comparația aduce violență. Începi să te lupți, să te zbați, devii ostil.

Viața nu e un articol de larg consum în stoc limitat. Fericirea nu e un articol de larg consum în stoc limitat, astfel încât dacă alții au luat-o, stocul s-a epuizat, și tu nu mai poți s-o ai. Fericirea nu e o marfă în stoc limitat. Poți să ai câtă vrei. Depinde numai de tine. Nu există concurență în ceea ce privește fericirea – nu concurezi cu nimeni pentru ea. Este exact ca o grădină frumoasă te uiți și o admiri, dar și alții se uită și o admiră. Asta nu te împiedică pe tine să i admiri frumusețea. Grădina nu e mai puțin frumoasă fiindcă o admiră și alții; de fapt, e mai frumoasă – pentru că cineva a apreciat-o, acea persoană i a adăugat grădinii o nouă dimensiune.

Oamenii care sunt fericiți adaugă, de fapt, niște calități la existență – prin faptul că sunt fericiți produc vibrații de fericire. Ai aprecia tot mai mult lumea asta, dacă tot mai mulți oameni ar fi fericiți. Nu mai gândi în termeni de concurență. Nu înseamnă că dacă alții sunt fericiți tu nu poți să fii, așa că trebuie să sari pe ei și s le smulgi fericirea. Ține minte – dacă oamenii sunt nefericiți, îți va fi foarte greu să fii fericit. Fericirea e accesibilă tuturor – fericirea e oricând la dispoziția celor care își deschid inima.

Nu înseamnă că cineva a dobândit ceva. Nu e ca o funcție politică. Nu înseamnă că dacă un om se ilumnează, nimeni nu mai poate să se ilumineze dimpotrivă. Pentru că Buddha s-a iluminat, ție ți-e mai ușor să te iluminezi. Pentru că Hristos s-a iluminat, ție ți-e mai ușor să te iluminezi. Cineva a deschis drumul, așa că poți păși cu încredere pe el, fără șovăială.

Tot ce e sublim nu cunoaște competiție – iar ființa ta e sublimă. Așa că alege. Societatea te-a zăpăcit; te-a învățat să trăiești într-o continuă competiție. Meditația este un mod de viață care nu cunoaște competiția. Societatea înseamnă ambiție, meditația, conștientizarea n-au nimic comun cu ambiția. Și numai atunci când nu ești ambițios poți să fii tu însuți.

Uneori nu sunt de acord cu spusele lui Sartre precum că „Iadul sunt ceilalți oameni", ci consider că „Iadul sunt eu însumi". Eu sunt în iad. Iadul! Trebuie să accept iadul înainte de a găsi fericirea? Nu înțeleg cum.

Nu, nu ești în iad. *Ești* iadul. Însuși eul este iadul. Când eul nu există, nu există nici iad. Eul creează în jurul tău structuri care te fac nefericit. Eul e ca o rană – când ai o rană, te dor toate. „Eu" este iadul.

Sinele e iadul, nonsinele e raiul. A nu fi înseamnă a fi în rai. A fi înseamnă întotdeauna a fi în iad. *Trebuie să accept iadul înainte de a găsi fericirea?* Trebuie

să înțelegi iadul, pentru că dacă nu înțelegi iadul n-ai să poți niciodată să ieși din el. Iar pentru a înțelege, este obligatoriu să accepți. Nu poți să înțelegi ceva dacă îl negi încontinuu. Asta facem cu toții. Ne lepădăm permanent de părți din ființa noastră, nu vrem să le recunoaștem, o ținem una și bună „Ăsta nu-s eu". Jean Paul Sartre spune că ceilalți sunt iadul – când negi ceva din tine, îl proiectezi asupra celorlalți. Ăsta este mecanismul. Indiferent ce negi din tine, îl proiectezi asupra celorlalți; trebuie să-l pui undeva.

Chiar aseară o femeie mi-a spus că se teme foarte tare că soțul ei o s-o omoare. Ei bine, are un soț foarte candid și cumsecade, rar întâlnești oameni atât de curați la suflet. Când ea spunea asta, soțul a început să plângă. Absurditatea ideii l-a făcut să plângă. Foarte rar vezi un bărbat plângând, pentru că bărbații au fost educați să nu plângă. Dar femeia o ținea una și bună că soțul ei o s-o sugrume. Spunea că îi simte mâinile pe gât în întuneric. Ei bine, ce se întâmplă?

Pe urmă, treptat, femeia a început să vorbească despre alte lucruri. Nu are copii, și își dorește cu disperare un copil. Mi-a spus că atunci când se uită la copiii altora, simte că îi vine să-i omoare. Acum lucrurile sunt clare. Nimic nu mai e complicat. Întrucât ea nu are copii, nu vrea să aibă nici alții, și de aceea îi vine să-i omoare. Dorința criminală e în ea, însă ea nu vrea să o accepte; trebuie să o proiecteze asupra altcuiva. Nu poate să accepte că are un instinct criminal. E foarte greu să accepți că ești criminal, sau că ești tentat să omori copii.

Soțul e persoana cea mai apropiată, cea mai la îndemână – servește foarte bine drept ecran de proiecție. Bietul om plânge, iar femeia crede că o s-o omoare. În adâncul subconștientului ei s-ar putea chiar să existe dorința de a-și omorî soțul, pentru că trebuie să aibă o anumită logică – din cauza acestui bărbat nu rămâne gravidă. Dacă era cu alt bărbat, ar fi devenit mamă. La suprafață nu vrea să accepte asta, dar în adâncul ființei ei probabil că e convinsă că nu poate să fie mamă din cauză că acest bărbat este soțul ei. Undeva în subconștient pândește gândul că dacă acest bărbat moare, ea își va putea găsi alt bărbat... sau ceva de genul ăsta. Și apoi gândul că i-ar plăcea să omoare copiii altora... Este o idee pe care o proiectează; iar atunci când îți proiectezi ideile asupra altora, te sperii de ele, ți-e frică de ele. Acum acest bărbat i se pare un criminal.

Toți facem asta. Dacă negi o parte din ființa ta, dacă te lepezi de ea, unde o pui? Trebuie să faci ceva cu ea, căci există, știi că există, așa că o pui în seama altcuiva.

Războaiele vor continua, conflictele vor continua, violența va continua atâta timp cât omul nu va ajunge să înțeleagă că nu trebuie să nege nimic din el, ci să în accepte. Să-l accepte și să-l integreze în unitatea sa organică, altfel partea negată îi va crea multe probleme.

Renunță la eu și vei vedea că, dintr-o dată, nefericirea dispare, conflictul dispare.

Jean Paul Sartre spune că iadul sunt alții. Toată lumea gândește așa. Sartre nu face decât să exprime o confuzie foarte obișnuită, o iluzie foarte răspândită. Dacă ești nefericit, crezi că altcineva te face nefericit. Indiferent de ce necazuri ai, întotdeauna altcineva e de vină.

Dacă ești nefericit, *tu* ești nefericit, nimeni nu te face nefericit. Nimeni nu te poate face nefericit decât dacă decizi tu să fii nefericit. Atunci toată lumea te ajută să fii nefericit.

Sinele e iadul, nu ceilalți. Însăși ideea că „Sunt separat de lume" e iadul. Renunță la eu și vei vedea că, dintr-o dată, nefericirea dispare, conflictul dispare.

Tu întrebi *Trebuie să accept iadul înainte de a găsi fericirea?* Categoric, absolut! Trebuie să accepți și să înțelegi. În acea acceptare și în acea înțelegere, iadul va fi reintegrat în unitate. Conflictul se va dizolva, tensiunea va dispărea. Vei fi dintr-o bucată. Iar când ești dintr-o bucată, eul nu există.

Eul este o boală. Când trăiești dezbinat, scindat, mișcându-te în toate direcțiile și dimensiunile care sunt simultan contradictorii, atunci se ivește eul.

Ți-ai simțit vreodată capul fără să ai o durere de cap? Când durerea de cap e prezentă, îți simți capul. Dacă durerea dispare, dispare și capul, nu-l mai simți. Când ești bolnav, îți simți corpul; când ești sănătos, nu-l simți, uiți de el, nimic nu trage de tine să-ți amintești de el. Omul perfect sănătos uită că are corp.

Copilul perfect sănătos nu are corp. Bătrânul are un corp mare; cu cât îmbătrânești mai mult, cu atât mai multe boli și conflicte se instalează în el. Atunci corpul nu mai funcționează cum trebuie, nu mai e în armonie. Atunci omul își simte corpul mai mult.

Dacă înțelegi acest fenomen simplu, că durerea de cap te face conștient de cap, că boala te face conștient de corp, atunci înțelegi și că în sufletul tău trebuie să existe ceva ca o boală, care te face conștient de sine. Altfel, un suflet

perfect sănătos nu are sine. Asta spune Gautama Buddha – nu există sine. Există numai nonsine, şi asta este starea divină. Eşti atât de sănătos şi de armonios încât nu ai nevoie să îţi aminteşti de sine.

Însă în mod obişnuit ne cultivăm eul. Pe de o parte încercăm să nu fim nefericiţi, iar pe de altă parte ne cultivăm eul. Toate acţiunile noastre sunt contradictorii.

Am auzit o anecdotă.

Un om de vază a murit şi a ajuns la poarta raiului.

– Bine ai venit, intră, te rog, l-a întâmpinat Sfântul Petru.

– Nu vreau să intru, a spus cu dispreţ omul. Dacă laşi să intre pe oricine, fără rezervare, nu aşa înţeleg eu raiul.

Dacă, chiar şi întâmplător, egoistul ajunge la poarta raiului, nu vrea să intre. Ce rai e ăla, să intre oricine, fără rezervare? Ar trebui admise doar câteva persoane alese, persoane deosebite. Atunci eul poate să intre în rai. De fapt, eul nu poate să intre în rai, el intră numai în iad. Mai bine spus, eul poartă cu sine propriul iad oriunde merge.

Altă anecdotă:

Mulla Nasruddin s-a dus la ţară şi a căzut într-o hazna. Neputând să iasă de acolo, a început să răcnească „Foc! Foc!".

După două ore au venit în sfârşit pompierii.

– Nu-i nici un foc aici! a exclamat şeful. De ce urli „Foc!"?

– Da' ce voiai să urlu? s-a stropşit Mulla. „Rahat?".

Eul nici dacă e în iad nu vrea s recunoască. Eul se tot împodobeşte.

Mă întrebi dacă trebuie să accepţi iadul înainte de a găsi fericirea. Altă cale nu există. Nu trebuie numai să accepţi, trebuie să înţelegi şi să pătrunzi. Trebuie să suferi durerile iadului ca să devii perfect conştient de ceea ce este. Numai când ştii ce este vei şti cum să-l creezi. Iar când ştii cum să-l creezi, e la latitudinea ta dacă mai vrei să-l creezi sau nu. Atunci e alegerea ta. *Nu înţeleg cum*, spui tu. Da, e greu să accepţi iadul.

Eul nici dacă e în iad nu vrea s recunoască. Eul se tot împodobeşte.

Omul depune toate eforturile ca să îl nege. De asta pe dinăuntru plânge, dar pe dinafară zâmbeşte. Pe dinăuntru e trist, dar se preface că e fericit. E greu să accepţi că eşti nefericit. Dacă ai să continui să negi, încetul cu încetul te vei deconecta de la conştientul tău.

Asta se întâmplă când spunem că ceva a devenit subconştient. Asta înseamnă că s-a deconectat de la conştient. L-ai negat atât de mult timp încât s-a retras în partea întunecată a fiinţei tale, s-a mutat în pivniţă. Nu dai niciodată de el, dar el continuă să lucreze de acolo, să te afecteze şi să-ţi otrăvească fiinţa.

Dacă eşti nefericit poţi să zâmbeşti, dar acel zâmbet este pictat. Este doar un exerciţiu al buzelor.

Dacă eşti nefericit poţi să zâmbeşti, dar acel zâmbet este pictat. Este doar un exerciţiu al buzelor. Nu are nimic de a face cu fiinţa ta. Poţi să zâmbeşti, poţi să convingi o femeie să se îndrăgostească de zâmbetul tău. Dar ia aminte – ea face acelaşi lucru. Şi ea zâmbeşte şi e nefericită. Şi ea se preface. Astfel, două zâmbete false creează situaţia pe care o numim iubire. Dar cât timp poţi să zâmbeşti? Este un efort, trebuie să te mai şi relaxezi. După câteva ore va trebui să te relaxezi.

Dacă ai o privire pătrunzătoare, după trei ore de stat cu o persoană îţi dai seama cum e în realitate. Este foarte greu să te prefaci chiar şi numai trei ore. Cum să zâmbeşti trei ore încontinuu dacă zâmbetul nu vine din tine? Până la urmă ai să uiţi să zâmbeşti şi nefericirea ţi se va vedea pe faţă.

Câteva minute poţi să minţi. Aşa ne mintim unii pe ceilalţi. Dăm asigurări că suntem foarte fericiţi, dar nu suntem. Şi ceilalţi fac la fel. Şi atunci fiecare poveste de iubire devine suferinţă, şi fiecare prietenie devine nefericire.

Ascunzându-ţi nefericirea nu ai să ieşi din ea – o vei spori. Primul lucru pe care trebuie să-l faci este să o priveşti în faţă. Niciodată să nu fugi de realitatea ta, niciodată să nu te prefaci că eşti altcineva. Nu aşa se întâmplă fericirea.

Fii tu însuţi. Dacă eşti nefericit, atunci fii nefericit. Nu o să se întâmple nimic. Vei fi scutit de multe necazuri. Sigur că nimeni nu se va îndrăgosti de tine, dar nu-i nimic, vei fi scutit de multe necazuri. Vei rămâne singur, dar nu e nimic rău în a fi singur. Înfruntă-ţi nefericirea, pătrunde adânc în ea, smulge-o din rădăcini din subconştient şi adu-o în conştient. E o muncă grea, dar rezultatul merită, răsplata este uriaşă. O dată cei ai văzut-o, poţi s-o

arunci. Ea există nevăzută, există numai în subconştient, la întuneric. O dată ce o aduci la lumină, începe să se veştejească.

Adu-ţi întreaga minte la lumină şi vei vedea că tot ce e suferinţă începe să moară şi tot ce e frumos începe să înmugurească. La lumina conştientului, tot ce e bun rămâne, iar tot ce e rău moare. Aşa definesc eu păcatul şi virtutea. Păcatul e ceea ce nu poate să crească acolo unde există cunoaştere; el are nevoie de ignoranţă ca să crească. Ignoranţa este pentru el o condiţie obligatorie. Virtutea e ceea ce creşte numai unde există cunoaştere.

Ori de câte ori am un acces de nefericire din cauza sfârşitului unei relaţii, vine un moment când râd de mine, simt libertatea întorcându-se, şi îmi dau seama că tot ce am făcut a fost să nu mă mai iubesc. Asta e cauza suferinţei majorităţii oamenilor, sau este numai experienţa mea?

Nu este numai experienţa ta. Este sursa suferinţei majorităţii oamenilor, dar în alt sens decât cel pe care îl dai tu. Nefericirea ta nu a fost cauzată de faptul că nu te-ai mai iubit, ci de faptul că ai creat un sine care nu există deloc. Aşa că, uneori, acest sine nereal suferă în dragoste, pentru că dragostea nu e posibilă când se bazează pe irealitate. Şi asta nu este doar de o parte: două irealităţi care încearcă să se iubească una pe alta... mai devreme sau mai târziu acest aranjament o să eşueze. Când acest aranjament eşuează, te întorci la tine – n-ai unde să te duci în altă parte. Aşa că îţi spui: „Am uitat să mă iubesc".

Adu-ţi întreaga minte la lumină şi vei vedea că tot ce e suferinţă începe să moară şi tot ce e frumos începe să înmugurească.

Într-un fel, e o mică uşurare – în loc de două irealităţi, măcar acum ai numai una. Dar ce vei realiza iubindu-te pe tine? Şi cât timp poţi să reuşeşti să te tot iubeşti? Aşa ceva e lipsit de realism. După un timp, aşa-zisul sine va dispărea. Asta va fi o eliberare *adevărată* de nefericire. Iubirea va rămâne – neadresată nici ţie, nici altcuiva. Iubirea va fi neadresată pentru că nu are cui să se adreseze, iar când iubirea există, neadresată, e o mare fericire.

Dar acest sine ireal nu te va lăsa mult timp aşa. Curând te vei îndrăgosti iar de altcineva, pentru că sinele ireal are nevoie de sprijinul altor irealităţi.

Așa că oamenii se îndrăgostesc și se dezdrăgostesc, și iar se îndrăgostesc și se dezdrăgostesc – și e ciudat că o fac de zeci de ori și tot nu înțeleg sensul. Sunt nefericiți când iubesc, sunt nefericiți când sunt singuri și nu iubesc, deși sunt un pic ușurați – deocamdată.

În India, când moare cineva, este pus pe o targă și targa e purtată pe umeri până la rugul funerar. Dar pe drum poziția tărgii se tot schimbă – de pe umărul drept e mutată pe cel stâng, și după câteva minute e mutată iarăși pe umărul drept. Nimic nu se schimbă – greutatea e tot aia, și se sprijină pe tine, dar umărul drept simte un fel de ușurare. E ceva de moment, pentru că în scurtă vreme începe să te doară umărul stâng, așa că va trebui să muți iar targa.

Și așa e și în viață. Îl tot schimbi pe celălalt, gândindu-te că poate femeia asta, bărbatul ăsta îți va aduce paradisul după care ai tânjit mereu. Dar toți îți aduc iadul – fără greș! Nimeni nu e de condamnat pentru asta, pentru că toți fac exact ce faci tu: poartă un sine ireal din care nu poate să crească nimic. Nu poate să înflorească. Este gol – împodobit, dar găunos pe dinăuntru.

Când vezi pe cineva de departe, ți se pare atrăgător. Când te apropii, atracția scade. Când vă întâlniți, nu e o întâlnire ci o ciocnire. Și dintr-o dată îți dai seama că cealaltă persoană e goală pe dinăuntru, și te consideri amăgit, înșelat, pentru că cealaltă persoană nu are nimic din ce promitea. Același lucru gândește și cealaltă persoană cu privire la tine. Toate promisiunile se năruie, și deveniți o povară unul pentru celălalt, o suferință unul pentru celălalt, o tristețe unul pentru celălalt. Vă despărțiți. Pentru puțin timp există ușurare, dar irealitatea ta lăuntrică nu te lasă să trăiești mult timp în această stare; curând vei căuta altă femeie, alt bărbat, și vei cădea în aceeași capcană. Numai fețele sunt altele; realitatea lăuntrică este aceeași – pustie.

Dacă vrei cu adevărat să scapi de nefericire și suferință va trebui să înțelegi că *nu ai un sine*. Când vei înțelege acest lucru ușurarea nu va fi mică ci fantastic de mare. Și dacă nu ai un sine, dispare și nevoia de celălalt. Nevoia de celălalt era cauzată de faptul că sinele ireal avea nevoie să fie hrănit de celălalt. Nu ai nevoie de celălalt.

Și ascultă cu atenție: Când nu ai nevoie de celălalt, poți să iubești, și acea iubire nu va aduce nefericire. Dincolo de nevoie, de cerere, de dorință, iubirea devine o foarte dulce împărtășire, o mare înțelegere. Când te-ai înțeles pe tine, în aceeași zi ai înțeles întreaga umanitate. Atunci nimeni nu te mai poate face nefericit. Știi că toți suferă de un sine ireal, și că își aruncă nefericirea asupra oricui este în apropiere.

Iubirea te va face să poți să ajuți persoana pe care o iubești să scape de sine.

Nu cunosc decât un dar; iubirea îți poate dărui un singur lucru – conștientizarea faptului că nu ești, că „sinele" tău este doar imaginar. Când doi oameni își dau seama de acest lucru devin dintr-o dată unul, pentru că două nimic-uri nu pot fi două. Două ceva-uri pot fi două, dar două nimic-uri nu pot fi două. Două nimic-uri se topesc și se contopesc și devin unul.

Nu cunosc decât un dar; iubirea îți poate dărui un singur lucru – conștientizarea faptului că nu ești, că „sinele" tău este doar imaginar.

De exemplu, dacă stăm aici și fiecare dintre noi este un eu, atunci sunt foarte mulți oameni, nu pot fi numărați. Însă există momente când liniștea e deplină; atunci nu poți să numeri câți oameni se află aici. Atunci există o singură conștiință, o singură liniște, un singur nimic, o lipsă totală a sinelui. Numai în acea stare pot să trăiască două persoane în veșnică bucurie. Numai în acea stare poate trăi un grup în formidabilă frumusețe; întreaga omenire poate trăi în mare fericire.

Însă caută să vezi „sinele" și nu-l vei găsi. Iar faptul că nu îl găsești are mare importanță. Am spus de multe ori povestea lui Bodhidharma și a întâlnirii lui cu împăratul chinez Wu – o întâlnire foarte ciudată, foarte rodnică. Poate că la acea vreme împăratul Wu era cel mai mare împărat din lume; domnea peste China, Mongolia, Coreea, peste toată Asia în afară de India. Se convinsese de adevărul învățăturilor lui Gautama Buddha, însă cei care îi aduseseră mesajul erau cărturari. Nici unul dintre ei nu era mistic. Și pe urmă s-a răspândit vestea că vine Bodhidharma, și toți supușii așteptau evenimentul cu nerăbdare. Împăratul Wu fusese influențat de Gautama Buddha, iar asta însemna că toată împărăția lui era influențată de aceleași învățături. Acum venea un mistic adevărat, un buddha. Ce bucurie!

Împăratul Wu nu se mai dusese niciodată la granița cu India ca să întâmpine pe cineva. Acum l-a întâmpinat cu mare respect pe Bodhidharma, și l-a întrebat:

– Cum să scap de acest sine? I-am întrebat pe toți călugării și cărturarii care au venit, dar nimeni nu mi-a fost de vreun ajutor. Cum să scap de sine? Pentru că Buddha spune că atâta timp cât nu devii un nonsine, nefericirea ta nu se va sfârși.

Era sincer. Bodhidharma l-a privit în ochi și a spus:

– Am să stau în templul de la marginea râului, aproape de munte. Mâine dimineață, fix la ora patru, vii și îi voi veni de hac pentru totdeauna acestui eu. Dar, ia aminte, să nu vii înarmat, să nu vii însoțit de gărzi; trebuie să vii singur.

Wu s-a cam îngrijorat – omul ăsta era ciudat! „Cum poate să-mi distrugă sinele atât de repede? Cărturarii spun că pentru asta este nevoie de multe vieți de meditație; numai atunci sinele dispare. Omul ăsta e straniu! Și vrea să ne întâlnim pe întuneric, dis-de-dimineață la patru, și să vin singur, nici măcar cu o sabie! Și ce înseamnă că îi va veni de hac sinelui pentru totdeauna? Pe mine poate să mă ucidă, dar cum o să ucidă sinele?".

Împăratul Wu n-a dormit toată noaptea. Nu știa ce să facă – să se ducă, sau să nu se ducă? Însă în ochii lui Bodhidharma era ceva, în glasul lui era ceva, și avea o aură de autoritate când a spus: „Vino la ora patru fix, și îi voi veni de hac pentru totdeauna acestui eu! N-ai de ce să fii îngrijorat". Ce spusese era absurd, dar felul în care o spusese suna convingător; omul știa ce spunea. În cele din urmă, Wu s-a hotărât să se ducă. S-a hotărât să riște. „Cel mult mă omoară, ce altceva poate să-mi facă? Am încercat totul ca să scap de sine, să ajung la acest nonsine fără de care suferința nu va lua niciodată sfârșit. Mă duc să văd ce-o să iasă. Dacă mă omoară, asta e, n-am nimic de pierdut!".

A bătut la ușa templului și Bodhidharma a spus:

– Știam că ai să vii; știam și că toată noaptea ai să te frământi dacă să vii sau nu. Dar asta nu contează – ai venit. Acum așază-te în poziția lotus, închide ochii, iar eu am să mă așez în fața ta. În clipa în care îți găsești înăuntru sinele, pune mâna pe el ca să-l omor. Să-l ții bine și să-mi spui că l-ai prins, iar eu am să-l omor și s-a zis cu el. E o chestiune de câteva minute.

Wu s-a cam speriat. Bodhidharma semăna cu un nebun – a fost pictat ca un nebun, nu era așa, dar picturile sunt simbolice. Asta era impresia pe care trebuie să le-o fi lăsat oamenilor.

Bodhidharma s-a așezat în fața împăratului cu toiagul său mare, și a spus:

– Să nu aștepți nici o secundă. Caută în lăuntrul tău prin toate ungherele, scotocește bine, și în clipa în care ai pus mâna pe el deschide ochii și spune-mi că l-ai prins, iar eu am să-i vin de hac.

Apoi s-a lăsat liniștea. A trecut o oră, au trecut două ore. În sfârșit soarele a răsărit, iar Wu era alt om. În cele două ore se uitase în ființa sa, cercetase fiecare

cotlon, fiecare ungher. Trebuia să se uite – omul ăla stătea în faţa lui, putea să-i dea în cap cu toiagul lui. Puteai să te aştepţi la orice de la el, Bodhidharma nu era un om manierat, nu era de la curtea lui Wu. Aşa că împăratul s-a uitat atent în fiinţa sa, a cercetat bine peste tot. Şi în timp ce căuta, se liniştea... pentru că sinele nu era nicăieri! În plus, în timpul căutării, toate gândurile au dispărut. Căuta cu atâta atenţie încât şi-a implicat întreaga energie în cercetare, n-a mai rămas pic de energie pentru gânduri şi dorinţe.

Când soarele a răsărit, Bodhidharma a văzut faţa împăratului; nu mai era acelaşi om – ce linişte, ce profunzime! Omul dispăruse.

Bodhidharma l-a zgâlţâit şi i-a spus:

– Deschide ochii – nu există. N-am pe cine să omor. Acest sine nu există. A existat pentru că nu l-ai căutat niciodată. Sinele există numai în ignoranţă. Acum că l-ai căutat, a dispărut.

Trecuseră două ore şi Wu era extrem de fericit. În viaţa lui nu se mai simţise aşa. Şi el nu era. Bodhidharma se ţinuse de promisiune. Împăratul Wu s-a înclinat, i-a atins picioarele şi a spus:

– Te rog să mă ierţi că te-am crezut nebun, ciudat, că te-am considerat lipsit de maniere şi posibil periculos. N-am văzut în viaţa mea un om mai plin de compasiune ca tine... Sunt mulţumit pe deplin. Acum în mine nu mai există nici o întrebare.

Împăratul Wu a spus că, la moartea lui, să i se graveze în aur, pe mormântul lui, afirmaţia lui Bodhidharma, ca să fie cunoscută şi de oamenii din secolele ce aveau să vină. „A existat un om care părea nebun, dar care era în stare să facă minuni. Fără să facă ceva, m-a ajutat să fiu un nonsine. Şi de atunci totul s-a schimbat. Totul a fost la fel, dar eu n-am mai fost la fel, şi viaţa a devenit un cântec pur al tăcerii".

De ce mă doare atât de tare când mă despart de lucrurile care îmi pricinuiesc suferinţă?

Probabil că lucrurile care îţi pricinuiesc suferinţă îţi oferă şi puţină plăcere, altfel nu s-ar fi născut întrebarea. Dacă ţi-ar fi pricinuit numai şi numai suferinţă, te-ai fi lepădat uşor de ele. Dar în viaţă nimic nu e alb sau negru; totul e amestecat cu opusul lui. Totul poartă în el şi opusul lui.

Analizează ceea ce numeşti suferinţă, şi ai să vezi că îţi oferă şi ceva ce ai vrea să ai. Poate nu e încă real, poate e numai o speranţă, poate e numai

o promisiune pentru mâine, dar te agăți de suferință, te agăți de durere în speranța că mâine o să se întâmple ceva ce ți-ai dorit întotdeauna, după care ai tânjit mereu. Înduri suferința în speranța plăcerii. Dacă ar fi numai și numai suferință, nu te-ai agăța de ea.

Fii mai atent la nefericirea ta.

Fii mai atent la nefericirea ta. Să zicem că ești gelos. Asta îți provoacă nefericire. Dar uită-te bine – trebuie să existe ceva pozitiv în asta. Gelozia îți dă și un oarecare eu, sentimentul că ești deosebit față de alții, un sentiment de superioritate. Gelozia ta pretinde cel puțin că e iubire. Dacă n-ai fi gelos ai putea crede că nu mai iubești, și te agăți de gelozie pentru că te agăți de iubire – cel puțin de ideea de iubire. Dacă femeia ta (sau bărbatul tău) umblă cu altcineva și nu ești gelos deloc, te îngrijorezi imediat că nu mai iubești. Gelozia a ajuns să fie o parte intrinsecă a iubirii tale: fără gelozie, iubirea moare; numai cu gelozie poate să trăiască așa-zisa ta iubire. Dacă vrei iubire, trebuie să îți accepți gelozia și suferința pricinuită de ea.

Iar mintea ta e foarte isteață și foarte șireată când e vorba să găsească explicații logice. Ea spune: „E firesc să fii gelos. Și pare firesc pentru că toți ceilalți fac la fel. Mintea spune: „E firesc să suferi când iubita te părăsește, doar ai iubit-o atât de mult! Cum să eviți durerea, rana, când iubita te părăsește?". De fapt îți place și rana, într-un mod foarte subtil, inconștient. Rana te face să crezi că ești un om foarte iubitor, că ai iubit foarte tare, ai iubit foarte profund. Iubirea ta a fost foarte profundă și ești distrus că iubita te-a părăsit. Chiar dacă nu ești distrus, pretinzi că ești, crezi în propria ta minciună. Te porți ca și cum ai suferi cumplit, plângi – dar lacrimile tale nu sunt adevărate, însă trebuie să plângi pentru a te consola că ești un om foarte iubitor.

Fiecare tip de suferință are în el o oarecare plăcere pe care nu ești gata s-o pierzi, sau are în el o speranță care se tot bălăngăne în fața ta ca un morcov. Și scopul tău e atât de aproape, chiar după colț, ai bătut atâta drum și acum să renunți? Găsești tu un motiv logic pentru a nu renunța.

Chiar zilele trecute mi-a scris o femeie că a părăsit-o bărbatul și nu e nefericită – vrea să știe dacă e ceva în neregulă cu ea. „De ce nu sunt nefericită? Sunt prea tare, de piatră? Nu sufăr deloc", mi-a scris ea. E nefericită fiindcă nu e nefericită! Se aștepta să fie distrusă. „Dimpotrivă", scrie ea, „mărturisesc că sunt fericită – și asta mă întristează foarte tare. Ce fel de iubire e asta? Sunt

fericită, mă simt despovărată; o mare piatră mi s-a luat de pe inimă. E normal? E firesc să fie aşa, sau e ceva cu mine?".

Nu e nimic cu ea, e perfect normală. De fapt, când doi iubiţi se despart – după multă vreme de stat împreună, ceea ce aduce şi nefericire – fiecare se simte uşurat. Însă eului nu îi e caracteristic să mărturisească faptul că e uşurat. Câteva zile, cel puţin, umbli trist, înlăcrimat – te prefaci, dar asta e ideea care predomină în lume.

Dacă cineva moare şi nu eşti trist, consideri că sigur e ceva în neregulă cu tine. Cum să nu fii trist când moare cineva? Ni s-a spus că e firesc, e normal, şi toţi vor să fie normali. Nu e normal, e doar un obicei îndelung cultivat; altfel nu ai de ce să fii trist, nu ai de ce să plângi. Moartea nu distruge nimic. Corpul e ţărână şi se duce în ţărână, iar conştiinţa are două posibilităţi: dacă mai are dorinţe, va intra în alt uter, iar dacă dorinţele au dispărut, va intra în uterul existenţei, în veşnicie. Nimic nu se distruge. Corpul redevine ţărână, se odihneşte, iar sufletul intră în conştiinţa universală sau se mută în alt corp.

Însă tu plângi şi îţi porţi tristeţea multe zile. E doar o formalitate – sau dacă nu e formalitate, există toate şansele să nu-l fi iubit pe cel care a murit iar acum te căieşti. Nu l-ai iubit niciodată din toată inima, poate chiar v-aţi certat, iar acum nu mai ai când să-l iubeşti. Acum a dispărut. Spui că plângi fiindcă a murit, dar în realitate plângi pentru că nu ai apucat să-i ceri iertare, sau să îţi iei la revedere. Cearta va atârna veşnic deasupra ta, ca un nor.

Dacă trăieşti total clipă de clipă, atunci nu există căinţă, nu există vinovăţie. Dacă într-o zi cel iubit te părăseşte, asta înseamnă pur şi simplu că acum drumurile voastre se despart. Puteţi să vă luaţi la revedere, puteţi să vă fiţi recunoscători unul altuia. Aţi împărţit multe, v-aţi iubit mult, v-aţi îmbogăţit reciproc vieţile – de ce să plângi, de ce să suferi?

Dar oamenii se încurcă atât de mult în speculaţii logice încât nu mai văd dincolo de ele. Chiar şi lucrurile care sunt în mod evident simple devin foarte complicate.

Mă întrebi „De ce mă doare atât de tare când mă despart de lucrurile care îmi pricinuiesc suferinţă?". Încă nu eşti convins că îţi pricinuiesc suferinţă. Eu îţi spun că îţi pricinuiesc suferinţă, dar tu încă nu eşti convins. Şi nu e vorba

că spun *eu*, *tu* trebuie să înțelegi și să spui: „Acestea sunt lucrurile care mă fac să sufăr". Dacă vrei să le păstrezi, va trebui să te înveți cu suferința; dacă vrei să scapi de suferință, va trebui să renunți la acele lucruri.

Ai observat că dacă le vorbești oamenilor despre nefericirea ta ei îți oferă compătimirile lor? Toată lumea se înduioșează de omul nefericit. Ei bine, dacă îți place să fii compătimit, nu poți să renunți la nefericire – e investiția ta.

Soțul vine amărât acasă, iar soția e foarte iubitoare, înțelegătoare. Cu cât e mai amărât, cu atât sunt copiii mai respectuoși față de el, și prietenii mai prietenoși. Toată lumea îi dă atenție, are grijă de el. În clipa în care devine vesel, toți își retrag înțelegerea, compătimirea – omul vesel, fericit nu are nevoie de compătimire. Cu cât e mai fericit, cu atât constată mai mult că nimănui nu îi pasă de el. Așadar, cum să renunți la nefericire?

Va trebui să renunți la această dorință de atenție, la această dorință de a primi compătimirea oamenilor. De fapt, e foarte urât să dorești compătimire – asta te face cerșetor. Și, ia aminte, compătimirea nu e iubire; oamenii sunt amabili cu tine, își îndeplinesc un fel de datorie – dar asta nu e iubire. Poate nici nu le placi, totuși au compătimire pentru tine. Asta este etichetă, cultură, civilizație, formalitate – dar tu trăiești din lucruri false. Nefericirea ta e reală, și ce primești în schimb este fals. Sigur, dacă devii fericit, dacă te lepezi de suferințe, stilul tău de viață va suferi o schimbare radicală; lucrurile vor începe să se schimbe.

Odată a venit o femeie la mine, soția unuia dintre cei mai bogați oameni din India, și mi-a spus:

– Eu vreau să meditez, dar soțul meu e împotrivă.

– De ce e soțul tău împotriva meditației? am întrebat-o.

– Spune „Te iubesc așa cum ești. Nu știu ce se va întâmpla după meditație. Dacă începi să meditezi, sigur ai să te schimbi. Atunci nu știu dacă am să te mai iubesc, pentru că vei fi altă persoană".

I-am spus femeii:

– Aici soțul tău are dreptate – cu siguranță lucrurile se vor schimba. Vei fi mai liberă, mai independentă. Vei fi mai veselă, iar soțul tău va trebui să învețe să trăiască cu altă femeie. Poate că nu o să-i placă felul în care vei fi, poate că se va simți inferior. În momentul de față îți este superior. Soțul tău are dreptate; înainte să iei calea meditației, trebuie să te gândești bine, pentru că există primejdii în față.

Femeia nu m-a ascultat; s-a apucat de meditație. Acum e divorțată. După câțiva ani a venit la mine și mi-a spus:

– Ai avut dreptate. Cu cât eram mai liniştită, cu atât mai tare se înfuria pe mine soţul meu. Niciodată n-a fost atât de violent – s-a întâmplat ceva ciudat cu el.

Treburile erau clare. Şovinismul lui masculin nu a suportat liniştea şi pacea femeii, a vrut să le distrugă pentru a rămâne superior. Şi fiindcă nu s-a întâmplat cum a vrut el, a divorţat de ea.

E o lume foarte ciudată! Dacă te linişteşti, dacă eşti împăcat cu tine însuţi, relaţiile cu oamenii se vor schimba pentru că eşti altă persoană. Dacă relaţia se datora nefericirii tale, relaţia se va rupe.

Aveam un prieten, profesor la aceeaşi universitate la care predam eu; era un mare activist pe tărâm social. În India, văduvele sunt încă o problemă. Nimeni nu vrea să se însoare cu ele, şi nici ele nu sunt în favoarea căsătoriei; seamănă cu un păcat. Iar acest profesor era hotărât să se însoare cu o văduvă. Nu îl preocupa să ştie dacă era sau nu îndrăgostit de femeie – lucrul ăsta era irelevant, nu era pe primul plan ca importanţă – pe el îl interesa numai să fie văduvă. Şi, treptat, a convins o văduvă, şi ea a acceptat să-l ia de bărbat.

I-am spus prietenului meu:

– Înainte să faci pasul hotărâtor, gândeşte-te bine măcar trei zile. Retrage-te undeva şi chibzuieşte. Eşti îndrăgostit de femeie, sau faci doar un mare serviciu social?

În India, căsătoria cu o văduvă este considerată ceva foarte revoluţionar, ceva radical.

– Vrei doar să dovedeşti că eşti revoluţionar? Dacă doar asta vrei, atunci sigur ai să dai de bucluc – în clipa în care te vei fi însurat cu ea nu va mai fi văduvă, şi tot interesul tău va dispărea.

Nu m-a ascultat. S-a căsătorit... şi după şase luni mi-a spus:

– Ai avut dreptate. Nu mi-am dat seama că eram îndrăgostit de văduvia ei, nu de ea, iar acum bineînţeles că nu mai e văduvă. Ce să fac?

I-am spus:

– Fă un lucru – sinucide-te, fă-o iarăşi văduvă şi oferă altcuiva şansa de a fi revoluţionar! Altceva ce să faci?

Nu îţi vine să te desparţi de lucrurile care îţi pricinuiesc suferinţă pentru că nu le-ai cercetat încă în profunzime. Nu ai văzut că suferinţa îţi aduce şi puţină plăcere. Dacă vrei să nu mai ai probleme, trebuie să renunţi la amândouă. De fapt, suferinţa şi plăcerea pot fi lepădate numai împreună. Iar ce apare apoi este beatitudinea.

Beatitudinea nu e plăcere. Beatitudinea nu e nici măcar fericire. Fericirea e întotdeauna legată de nefericire, iar plăcerea e întotdeauna legată de durere. Tu vrei să scapi de suferinţă ca să poţi să fii fericit – asta e o abordare absolut greşită. Trebuie să te lepezi de amândouă, nu poţi să alegi o singură parte, pentru că sunt unite.

Beatitudinea nu e plăcere. Beatitudinea nu e nici măcar fericire.

În viaţă, totul are o unitate organică. Durerea şi plăcerea nu sunt două lucruri, sunt un tot unitar, inseparabile. Iar tu vrei să alegi o parte: vrei să ai numai trandafirii, nu şi spinii, vrei numai ziua, nu şi noaptea, vrei numai iubirea, nu şi ura. Asta nu o să se întâmple – nu aşa sunt lucrurile. Trebuie să te lepezi de amândouă, şi atunci apare o cu totul altă lume: lumea beatitudinii.

Beatitudinea este pacea absolută, netulburată nici de durere, nici de plăcere.

Pentru a sărbători împlinirea a patruzeci de ani de căsătorie, Seymour şi Rose s-au dus în aceeaşi cameră de hotel, de la etajul al doilea, în care îşi petrecuseră luna de miere.

– Şi-acum, a spus Seymour, să facem ca în prima noapte, să ne dezbrăcăm, să ne ducem în două colţuri opuse ale camerei, să stingem lumina, să alergăm unul spre celălalt şi să ne îmbrăţişăm.

S-au dezbrăcat, s-au dus în colţuri opuse, au stins lumina şi au alergat unul spre celălalt. Însă trecerea celor patruzeci de ani le tocise simţul orientării, astfel că Seymour a ratat-o pe Rose, şi a ieşit direct pe fereastră, aterizând ameţit pe peluza hotelului.

Seymour a bătut uşurel în fereastra holului pentru a atrage atenţia recepţionerului.

– Am căzut de la etaj, a spus el. Sunt gol şi trebuie să ajung înapoi în camera mea.

– Nici o problemă, mergeţi, a spus funcţionarul. Intraţi fără grijă.

– Eşti nebun? Trebuie să trec prin hol şi sunt gol puşcă!

– Nu o să vadă nimeni, a răspuns calm recepţionerul. Toţi sunt la etaj şi încearcă să scoată o doamnă bătrână din măciulia unui mâner de uşă!

Oamenii sunt tare proşti! Nu numai cei tineri – cu cât îmbătrâneşti, cu atât te prosteşti mai tare. Se pare că, cu cât ai mai multă experienţă, cu atât mai multă prostie acumulezi în viaţă. Foarte rar se întâmplă ca o persoană să fie atentă la viaţa ei, să îşi studieze viaţa şi şabloanele comportamentale.

Vezi care e suferinţa ta, care sunt dorinţele care o pricinuiesc, şi de ce te agăţi de acele dorinţe. Şi nu este prima dată când te agăţi de acele dorinţe; acesta a fost şablonul întregii tale vieţi şi nu ai ajuns nicăieri. Te învârteşti în cerc, şi nu ajungi niciodată la o creştere adevărată. Rămâi copilăros, prost. Te-ai născut cu inteligenţa care ar fi putut să facă din tine un buddha, dar ai irosit-o pe lucruri inutile.

Un ţăran care avea doi boi bătrâni, neputincioşi, a cumpărat un taur tânăr, viguros. Imediat taurul a început să fecundeze una după alta vacile de pe păşune. După ce a urmărit treaba asta o oră, unul dintre boii bătrâni a început să dea cu copita în pământ şi să sforăie.

– Ce e? l-a întrebat celălalt. Ai vreun gând să încerci şi tu?

– Nu, dar nu vreau ca tânărul să creadă că sunt şi eu vacă.

Nici chiar la bătrâneţe oamenii nu se despart de eul lor. Se prefac, pozează, şi toată viaţa lor nu e decât un lung şir de suferinţe. Totuşi, ei îşi apără suferinţa. În loc să fie de acord să schimbe situaţia, o apără cu dinţii.

Renunţă la apărare, renunţă la armuri. Fii atent la felul în care îţi duci viaţa de zi cu zi, clipă de clipă, şi intră în amănuntele ei. Nu e nevoie să te duci la un psihanalist, poţi să îţi analizezi singur fiecare şablon al vieţii – e un proces foarte simplu! Nu trebuie decât să fii atent, şi îţi vei da seama ce se întâmplă, ce s-a întâmplat. Ai ales, şi asta a fost problema – ai ales o parte în defavoarea celeilalte, iar ele sunt unite. Nu trebuie să alegi. Dar urmăreşte, fii atent fără să alegi, şi te vei pomeni în paradis.

Înainte de a intra într-o relaţie, trebuie mai întâi să cazi la învoială cu singurătatea ta?

Da, trebuie să cazi la învoială cu singurătatea ta, cu atât mai mult cu cât singurătatea se transformă în solitudine. Numai atunci vei putea să intri într-o relaţie profundă, care te îmbogăţeşte. La ce mă refer când spun că trebuie să cazi la învoială cu singurătatea ta, cu atât mai mult cu cât ea devine solitudine?

Singurătatea este o stare de spirit negativă. Solitudinea e pozitivă, în ciuda a ceea ce spune dicționarul. În dicționar, singurătatea și solitudinea sunt sinonime – în viață nu sunt. Singurătatea e o stare de spirit în care îți lipsește constant celălalt. Solitudinea e starea de spirit când *ești constant încântat de tine.* Singurătatea înseamnă nefericire. Solitudinea înseamnă fericire. Singurătatea este veșnic îngrijorată, îi lipsește ceva, tânjește după ceva, dorește ceva. Solitudinea este o împlinire profundă, o mulțumire extraordinară, fericire, sărbătoare. Singurătatea te descentrează. Solitudinea te centrează, te fixează. Solitudinea este frumoasă. E înconjurată de eleganță, de grație, de un climat de mulțumire fantastică. Singurătatea e cerșetoare; totul la ea e cerșeală și nimic altceva. Nu are grație; de fapt, e urâtă. Singurătatea înseamnă dependență, solitudinea înseamnă independență absolută. Te simți ca și cum toată lumea ar fi a ta, întreaga existență ar fi a ta.

Singurătatea este o stare de spirit negativă. Solitudinea e pozitivă, în ciuda a ceea ce spune dicționarul.

Ei bine, dacă intri într-o relație când te simți singur, îl vei exploata pe celălalt. Celălalt va deveni un mijloc de a te satisface. Te vei folosi de celălalt, și nimănui nu îi place să fie folosit, pentru că nimeni nu se află aici pentru a fi un mijloc pentru altcineva. Fiecare ființă umană e un scop în sine. Nimeni nu se află aici pentru a fi folosit ca un obiect, fiecare se află aici pentru a fi venerat ca un rege. Nimeni nu se află aici pentru a împlini așteptările altcuiva, fiecare se află aici pentru a fi el însuși. Așa că ori de câte ori intri din singurătate într-o relație, relația e deja pe dric. E pe dric chiar înainte de a fi început. Copilul s-a născut mort. Relația o să-ți pricinuiască și mai multă nefericire. Și, ia aminte, atunci când intri într-o relație pentru că ți-o cere singurătatea, persoana cu care legi relația se află în aceeași situație, pentru că nimeni care își trăiește cu adevărat solitudinea nu va fi atras de tine. Tu ești mult prea jos. Cel mult poate să te simpatizeze, dar nu să te iubească. Cel care este în culmea solitudinii poate fi atras de cineva tot solitar. Așa că atunci când acționezi după singurătate, dai de o persoană de același tip; dai de propria reflecție. E o întâlnire între doi cerșetori, între doi oameni nefericiți. Iar atunci când se întâlnesc doi oameni nefericiți, fiecare îi pricinuiește celuilalt mult mai multă nefericire decât putea să le pricinuiască singurătatea. La întâlnirea a doi oameni nefericiți, nefericirea nu se adună ci se multiplică.

Mai întâi fii solitar. Mai întâi bucură-te de tine, iubeşte-te. Mai întâi fii atât de autentic fericit încât nu contează dacă nu vine nimeni. Eşti plin, te reverşi. Dacă nimeni nu bate la uşa ta, foarte bine, nu pierzi nimic. Nu aştepţi pe nimeni să vin să-ţi bată la uşă. Eşti acasă – dacă vine cineva, bine, minunat. Dacă nu vine nimeni, tot bine şi minunat. *Pe urmă* intri într-o relaţie, şi intri ca un stăpân, nu ca un cerşetor. Intri ca un împărat, nu ca un cerşetor.

Iar persoana care trăieşte în solitudine va fi întotdeauna atrăgătoare pentru altă persoană care îşi trăieşte şi ea frumos solitudinea, pentru că cine se aseamănă se adună. Când se întâlnesc doi stăpâni – stăpâni pe fiinţa lor, pe solitudinea lor – fericirea nu doar se adună, se multiplică. Întâlnirea lor este o minunată sărbătoare. Şi ei nu se exploatează reciproc, nu se folosesc unul de celălalt. Dimpotrivă, devin unul, şi se bucură de existenţa care îi înconjoară.

Doi oameni singuratici se înfruntă întotdeauna, se confruntă. Doi oameni care au cunoscut solitudinea sunt uniţi de un interes comun, de un scop înalt, îndepărtat.

Doi oameni singuratici se înfruntă întotdeauna, se confruntă. Doi oameni care au cunoscut solitudinea sunt uniţi de un interes comun, de un scop înalt, îndepărtat. Ei nu se uită unul la celălalt, ci la ceva mai înalt decât ei. Poate se ţin de mână, dar se uită la luna din înaltul cerului. Uneori ascultă împreună o simfonie de Mozart sau Beethoven sau Wagner. Alteori poate stau lângă o cascadă şi ascultă muzica sălbatică pe care o cântă apa ce cade în gol. Nu, două persoane care sunt foarte mulţumite în sinea lor nu încearcă să se folosească una de cealaltă. Dimpotrivă, devin tovarăşi de călătorie, se află în pelerinaj. Însă când se întâlnesc două persoane singuratice, se uită una la cealaltă, pentru că sunt permanent în căutare de căi şi mijloace de a se exploata una pe cealaltă, de a se folosi una de cealaltă, de a fi fericită una prin cealaltă. Interesul comun pe care îl au de obicei două persoane este sexul. Sexul poate să unească momentan două persoane, întâmplător şi foarte superficial. Adevăraţii îndrăgostiţi au un interes comun mai mare. Nu că între ei n-ar exista şi sex; poate să existe, dar ca făcând parte dintr-o armonie superioară. Iubirea se întâmplă ca parte a unei armonii superioare. Iar atunci când iubirea se întâmplă de la sine, necăutată, negândită, are o calitate cu totul aparte. Este divină, nu mai este umană.

Cuvântul fericire* și cuvântul întâmplare** provin din același cuvânt scandinav „hap". Fericirea este ceea ce se întâmplă. Nu poți s-o produci, nu poți s-o comanzi, nu poți s-o forțezi. Cel mult poți să fii disponibil pentru ea. Când se întâmplă, se întâmplă.

Doi îndrăgostiți adevărați sunt întotdeauna disponibili, dar nu se gândesc niciodată la ea, nu încearcă niciodată să găsească fericirea. De aceea ei nu sunt niciodată frustrați – când se întâmplă, se întâmplă.

Omul nu trebuie să facă nimic pentru a fi fericit. Trebuie doar să curgă.

Așadar, întrebarea e: Înainte de a intra într-o relație trebuie mai întâi să cazi la învoială cu singurătatea ta? Da, categoric da. Trebuie s-o faci, altfel vei fi frustrat, și în numele iubirii vei face altceva, care nu e deloc iubire.

Asta e chiar tot ce există? Viața mea pare lipsită de sens și pustie. Mă tot gândesc că trebuie să mai existe ceva. Vreau să mai existe ceva.

Există infinit mai mult, dar faptul că vrei este o barieră care te împiedică să ajungi la el. Dorința este ca un zid care te înconjoară; „nedorința" e o ușă.

Asta este una dintre cele mai paradoxale dar și cele mai importante legi ale vieții: dorește și nu vei avea, nu dori și vei avea.

Iisus spune: Caută și vei găsi. Buddha spune: Nu căuta; altfel vei rata. Iisus spune: Cere și ți se va da. Buddha spune: Nu cere; altfel nu ți se va da niciodată. Iisus spune: Bate și ți se va deschide. Buddha spune: Așteaptă... privește... ușile nu sunt deloc închise. Dacă bați, însuși faptul că bați arată că bați altundeva – în perete – pentru că ușile sunt mereu deschise.

Iisus e la fel de iluminat ca Buddha – pentru că nu se pune problema a fi mai iluminat sau mai puțin iluminat. Așadar, de ce această diferență între spusele lor? Diferența vine de la oamenii cărora le vorbește Iisus. El le vorbește oamenilor care nu sunt inițiați în misterele vieții. Buddha se adresează unui grup total diferit – inițiaților, adepților, celor care înțeleg paradoxalul. Paradoxalul înseamnă misteriosul.

Tu spui: „Viața mea pare lipsită de sens și pustie". Pare lipsită de sens și pustie pentru că permanent tânjești după mai mult. Încetează să mai tânjești și vei suferi o transformare radicală. Pustietatea dispare imediat ce încetezi să ceri mai mult. Pustietatea e un produs secundar al dorinței de mai mult, este

* fericire = happiness (lb. engleză).

** întâmplare = happening (lb. engleză)

Dorința este cauza pustietății tale. Urmărește-ți cu atenție dorința, și astfel ea va dispărea, și odată cu ea va dispărea și pustietatea.

o umbră care însoțește dorința de mai mult. Lasă dorința să dispară și uită-te în spate – nu e nici o umbră, nicăieri.

Asta este mintea noastră – dorință constantă de mai mult. Nu contează cât ai, mintea cere întruna mai mult. Și pentru că ea cere întruna mai mult, te simți permanent pustiu. Pustietatea e creată de dorința de mai mult. Pustietatea nu există, este o falsitate, dar pare foarte reală când ești prins în plasa dorinței.

Înțelege că dorința este cauza pustietății tale. Urmărește-ți cu atenție dorința, și astfel ea va dispărea, și odată cu ea va dispărea și pustietatea. Atunci va veni o mare împlinire. Te vei simți atât de plin încât vei începe să dai pe dinafară, să te reverși. Vei avea atât de mult încât vei începe să împarți, vei începe să dai – să dai din pura bucurie de a da, nu din alt motiv. Vei fi ca un nor plin de apă de ploaie: ploaia trebuie să cadă undeva. Va cădea chiar și pe pietrele unde nu crește nimic; va cădea necondiționat. Nu va întreba dacă acesta e locul potrivit să cadă. Norul va fi atât de împovărat de apă de ploaie încât va trebui să se scuture pentru a se despovăra.

Când dorința dispare, ești atât de plin de mulțumire, ești atât de plin de beatitudine, ești atât de plin de *plinătate* încât începi să împarți. Lucrul acesta se întâmplă de la sine. Și atunci viața are sens, viața are semnificație. Atunci există poezie, frumusețe, grație. Atunci există muzică, armonie – viața ta devine un dans.

Această pustietate și această lipsă de sens sunt opera ta, așa că tot tu poți schimba situația. Tu spui: „Mă tot gândesc că trebuie să mai existe ceva". Tocmai asta pricinuiește necazul. Și nu spun că nu mai există ceva, există – mult mai mult decât ți-ai putea imagina. Eu am văzut, am auzit, am trăit – există infinit mai mult! Dar dacă dorința continuă să existe, nu ai să intri niciodată în contact cu acel „mai mult". Dorința e un zid, „nedorința" e un pod. Fericirea este o stare de „nedorință", nefericirea este o stare de dorință.

Tu spui: „Vreau s mai existe ceva". Cu cât vei vrea mai mult, cu atât vei pierde mai mult. Ai de ales. Dacă vrei să rămâi nefericit, dorește mai mult, tot mai mult, și vei pierde mai mult, tot mai mult. E alegerea ta, e responsabilitatea

ta. Nimeni nu te obligă. Dacă vrei cu adevărat să vezi ceea ce este, nu tânji după viitor, după mai mult. Uită-te doar la ceea ce este.

Mintea cere permanent, dorește permanent, pretinde constant, și naște frustrare pentru că trăiește din așteptări. Toată lumea suferă de pe urma sentimentului de lipsă de sens, și motivul este că acum omul cere mai mult decât a cerut vreodată. Pentru prima dată omul dorește mai mult decât a dorit vreodată. La începutul secolului douăzeci, în toată lumea exista un mare optimism, pentru că știința deschidea uși noi și toți oamenii gândeau: „A sosit epoca de aur, e chiar după colț. A ajuns la noi. Vom vedea chiar în timpul vieții noastre că paradisul a coborât pe pământ". Firește că toți au început să dorească mai mult și mai mult.

Paradisul nu a coborât pe pământ. În schimb, pământul a devenit un iad. Știința ți-a dezlănțuit dorințele, ți-a sprijinit dorințele. Ți-a susținut speranța că acele dorințe pot fi împlinite. Iar rezultatul este că lumea întreagă trăiește într-o suferință adâncă. Înainte nu a fost așa. Este foarte ciudat, pentru că, pentru prima dată, omul are mai multe bunuri decât a avut vreodată. Pentru prima dat, omul are mai multă siguranță, mai multă tehnologie științifică, mai mult confort decât a avut vreodată. Însă există și mai multă lipsă de sens. Omul nu a fost niciodată atât de disperat să aibă mai mult, nu a făcut niciodată eforturi atât de disperate să capete mai mult.

Știința îți dă dorință; meditația îți dă posibilitatea să înțelegi dorința. Acea înțelegere te ajută să te lepezi de dorință. Și atunci, dintr-o dată, ceva care până acum era ascuns iese la suprafață, se manifestă. Ceva crește, se umflă în ființa ta, și tot ce ți-ai dorit vreodată se împlinește... ba și mai mult. O fericire inimaginabilă coboară asupra ta. Dar pregătește terenul. Pregătește solul cel bun. „Nedorința" este numele solului cel bun.

Fii într-o stare de spirit receptivă. Ești agresor – vrei mai mult, asta este o agresivitate subtilă. Fii receptiv, deschis, disponibil... atunci ai dreptul la toate minunile posibile.

Mă simt în capcană. Frustrarea plictiselii nu face decât să crească atunci când mă gândesc că orice aș face e o nebunie fără sens. Ce este plictiseala, mai exact?

Plictiseala este unul dintre cele mai importante lucruri din viața omului. Numai omul este capabil de plictiseală; nici un animal nu se plictisește. Plictiseala există numai atunci când mintea se apropie tot mai mult de iluminare.

Plictiseala este exact opusul iluminării. Animalele nu se pot ilumina, de aceea nici nu se pot plictisi.

Plictiseala arată pur şi simplu că devii conştient de zădărnicia vieţii, de roata ei care se învârteşte întruna. Ai mai făcut toate acele lucruri – nu se întâmplă nimic nou. Ai mai fost în acele călătorii, şi n-a rezultat nimic. Plictiseala este primul indiciu că începi să înţelegi zădărnicia, lipsa de sens a vieţii.

Ei bine, poţi să reacţionezi la plictiseală în două feluri. Unul este cel la care recurg oamenii în mod obişnuit: fug de ea, o evită, nu o privesc în ochi, nu o înfruntă. O dai la spate şi fugi; fugi în lucruri care pot să-ţi dea o ocupaţie, care pot să devină obsesii; care te duc atât de departe de realităţile vieţii încât n-ai să mai vezi plictiseala apărând.

De asta oamenii au inventat alcoolul, drogurile. Acestea sunt moduri de a scăpa de plictiseală. Dar nu poţi să scapi cu adevărat de ea; poţi doar să o eviţi un timp. Plictiseala va veni iar şi iar, şi va fi din ce în ce mai zgomotoasă. Poţi evada în sex, în mâncatul în exces, în muzică – poţi evada în o mie şi unu de lucruri, dar plictiseala va apărea iar şi iar. Nu e ceva care poate fi evitat; face parte din dezvoltarea omului. Trebuie privită în faţă.

Ce este meditaţia, mai exact? Este înfruntarea plictiselii.

Celălalt mod de a reacţiona la plictiseală este să o priveşti în faţă, să meditezi la ea, să fii cu ea, să fii ea. Asta făcea Buddha stând sub copacul bodhi – asta au făcut de-a lungul secolelor adepţii filozofiei zen.

Ce este meditaţia, mai exact? Este înfruntarea plictiselii. Ce face un om în timp de meditează? Crezi că stând liniştit, privindu-şi ombilicul sau urmărindu-şi respiraţia se distrează? Se plictiseşte de moarte! De aceea maestrul zen umblă cu un băţ în mână – oamenii aceia plictisiţi pot să adoarmă în orice clipă, e de aşteptat să adoarmă. Nu există altă scăpare decât să adoarmă; adormind, uită de tot de plictiseală. De asta când meditezi ţi se face somn.

În meditaţie, tot efortul este acesta: fii plictisit, dar nu fugi de plictiseală; şi fii vigilent, pentru că dacă adormi, ai fugit. Fii vigilent! Urmăreşte plictiseala, fii martor la ea. Plictiseala trebuie cercetată până în miezul ei.

Dacă cercetezi continuu plictiseala fără să fugi de ea, apare explozia. Într-o zi, brusc, privind adânc în plictiseală, pătrunzi în propriul tău neant. Plictiseala este doar învelişul în care e conţinut propriul tău neant. Dacă fugi

de plictiseală, fugi de propriul tău neant. Dacă nu fugi de plictiseală, dacă începi să trăieşti cu ea, dacă începi s-o accepţi, s-o întâmpini cu bucurie... Asta înseamnă meditaţia: întâmpinarea plictiselii cu bucurie, intrarea în ea de bună voie; nu aşteptând-o să vină, ci căutând-o.

Să stai ore întregi într-o poziţie yoga, doar urmărindu-ţi respiraţia, te plictiseşti din cale afară. Iar în meditaţie, tot antrenamentul este de aşa natură încât ajută plictiseala. Într-o mănăstire zen trebuie să te scoli dimineaţa la aceeaşi oră, în fiecare zi, an de an. Nu contează dacă e vară sau iarnă. Trebuie să te scoli devreme, la trei, trebuie să faci baie. Trebuie să bei acelaşi ceai, şi trebuie să stai... Aceleaşi gesturi repetate iar şi iar. Şi întreaga zi se desfăşoară tot după un program fix: iei micul dejun la o anumită oră, apoi meditezi iarăşi, apoi iei masa la o anumită oră – aceeaşi mâncare! Totul ajută plictiseala.

În asta constă tot secretul meditaţiei: dacă o urmăreşti continuu, iar şi iar, plictiseala devine din ce în ce mai mare, din ce în ce mai puternică şi apoi atinge apogeul. Nimic nu merge la infinit.

Şi în fiecare zi aceleaşi haine, aceeaşi mănăstire şi acelaşi maestru care umblă cu un băţ în mână. În fiecare dimineaţă trebuie să te duci la o şedinţă cu maestrul. Iar întrebările care ţi se dau pentru a medita asupra lor sunt foarte plictisitoare: „Care este sunetul aplaudatului cu o singură mână?". Numai gândindu-te la asta, înnebuneşti! Care este sunetul aplaudatului cu o singură mână? Nu există răspuns la asta, o ştii; toată lumea ştie că nu există răspuns la asta. Dar maestrul insistă: „Repetă întruna, meditează întruna la asta".

Totul este bine gestionat. Plictiseala trebuie creată – o plictiseală uriaşă, extraordinară. Plictiseala trebuie ajutată, trebuie sprijinită din toate părţile. Aceeaşi seară, aceeaşi muncă, aceeaşi îngânare monotonă a mantrei. Trebuie să te culci la aceeaşi oră... şi asta continuu. În câteva zile eşti plictisit din cale afară şi nu poţi să scapi. N-ai cum să scapi. Nu poţi să te duci la film, nu poţi să te uiţi la televizor, nu poţi să faci nimic care să te ajute să eviţi plictiseala. Eşti azvârlit în ea iar şi iar.

Îţi trebuie mult curaj să o înfrunţi. E aproape ca moartea; de fapt, e mult mai greu decât moartea, pentru că moartea vine când eşti inconştient. În asta constă tot secretul meditaţiei: dacă o urmăreşti continuu, iar şi iar, plictiseala

devine din ce în ce mai mare, din ce în ce mai puternică şi apoi atinge apogeul. Nimic nu merge la infinit – există un punct în care roata se întoarce. Dacă poţi să mergi până la extrem, până la apogeu, atunci se petrece schimbarea, transformarea – iluminarea, satori, sau cum vrei să-i zici. Atunci, într-o zi, dintr-o dată, plictiseala devine prea mare. Te sufocă, aproape că te omoară. Eşti înconjurat de un ocean de plictiseală, şi se pare că nu există cale de scăpare. Şi tocmai atunci roata se întoarce. Plictiseala dispare brusc şi apare *satori*, samadhi.

Nimic nu merge la infinit – există un punct în care roata se întoarce.

Ai intrat în neantul din tine. Plictiseala nu mai există. Ai văzut însuşi neantul vieţii. Tu ai dispărut – cine să se plictisească? Cu ce? Tu nu mai exişti. Eşti anihilat.

Tu întrebi: *Ce este plictiseala, mai exact?*

Un mare fenomen spiritual. De asta bivolii nu se plictisesc; ei par absolut fericiţi şi veseli. Numai omul se plictiseşte. Iar dintre oameni, numai cei foarte talentaţi şi inteligenţi se plictisesc. Proştii nu se plictisesc. Ei sunt absolut fericiţi mergând la slujbă, câştigând bani, mărindu-şi contul din bancă, reproducându-se, crescându-şi copiii, mâncând, ducându-se la film, la restaurant, făcând asta şi aia. Ei se distrează. Nu se plictisesc. Ei sunt soiul cel mai de jos; în realitate, aparţin lumii bivolilor; n-au ajuns încă la stadiul de om.

Omul devine om când începe să se plictisească. Cel mai inteligent copil este cel mai plictisit copil, pentru că nimic nu-i reţine interesul mult timp. Mai devreme sau mai târziu se împiedică de realitate şi întreabă: „Acum ce urmează? Cu asta am terminat. Am văzut jucăria asta, m-am uitat în ea, am desfăcut-o, am analizat-o, acum am terminat. Ce urmează?". Când ajunge la tinereţe, e deja plictisit.

Buddha era extrem de plictisit. Şi-a părăsit regatul când avea doar douăzeci şi nouă de ani, era în floarea tinereţii. Era din cale afară de plictisit – de femei, de vin, de bogăţie, de regat, de toate. A renunţat la lume nu fiindcă lumea e rea, reţine. În mod tradiţional se spune că a renunţat la lume pentru că lumea e rea – asta e o mare prostie. A renunţat la lume pentru că s-a plictisit peste poate de ea.

Nu e nici rău, nici bine. Dacă eşti inteligent, te plictiseşti. Dacă eşti prost, mergi mai departe, te învârteşti într-un carusel, treci de la o senzaţie la alta. Te interesează fleacurile şi le tot repeţi, şi nu eşti destul de inteligent ca să îţi dai

seama de repetiție. Nu vezi că ieri ai făcut asta, și azi la fel, și mâine vei face iarăși același lucru. Trebuie să fii cu adevărat mărginit. Cum poate inteligența să evite plictiseala? Asta e cu neputință. Inteligența înseamnă să vezi lucrurile așa cum sunt.

Buddha a părăsit lumea din plictiseală; plictisit de moarte, a fugit de lume. Și ce a făcut șase ani în pădure? S-a plictisit din ce în ce mai tare. Ce poți să faci stând într-o pădure? – să-ți urmărești respirația, să-ți privești buricul zi de zi, an de an. A dus plictiseala la apogeu și, într-o noapte, ea a dispărut. Plictiseala dispare de la sine.

Dacă ajungi la apogeu, vine transformarea și, odată cu ea, lumina intră în ființa ta – tu dispari, rămâne numai lumina. Și odată cu lumina vine bucuria. Ești plin de bucurie, fără nici un motiv. Bucuria clocotește în ființa ta.

Omul obișnuit e vesel dintr-un motiv – s-a îndrăgostit de altă femeie și e bucuros. Bucuria lui e de moment. Mâine se va sătura de femeia asta și va începe să caute alta. Omul obișnuit e bucuros că și-a luat o mașină nouă; mâine se va uita după altă mașină, și tot așa, și nu înțelege că în cele din urmă te plictisești. Orice ai face, în cele din urmă te plictisești, fiecare acțiune aduce plictiseala. Omul inteligent înțelege asta. Cu cât înțelegi mai repede, cu atât dai dovadă de mai multă inteligență.

Atunci ce mai rămâne? Atunci rămâne numai plictiseala, și trebuie să meditezi asupra ei. N-ai cum să scapi de ea. Atunci intri în ea, vezi unde duce. Și dacă intri continuu în ea, duce la iluminare.

Numai omul e capabil de plictiseală, și numai omul e capabil de iluminare.

Poți să spui ceva despre problema drogurilor? Ce îi face pe oameni să recurgă la droguri?

Nu e nimic nou, problema e la fel de veche ca omul. Nu a existat niciodată o vreme când omul să nu fi căutat o evadare. Cea mai veche carte din lume este *Rigveda*, și ea e plină de folosirea drogurilor. Numele drogului e *soma*.

Încă din vechime toate religiile au încercat să-i facă pe oameni să nu folosească droguri. Toate guvernările au fost împotriva drogurilor. Totuși, drogurile s-au dovedit mai puternice decât guvernările sau religiile, pentru că nimeni nu a analizat psihologia toxicomanului. Omul este nefericit. Trăiește în neliniște, în chin și frustrare. Se pare că nu există cale de ieșire, în afară de droguri.

Singurul mod de a-i împiedica pe oameni să ia droguri este să-i faci fericiți, veseli.

Și eu sunt împotriva drogurilor pentru simplul motiv că ele doar te ajută să uiți un timp de nefericire. Nu te pregătesc să te lupți cu nefericirea și suferința, dimpotrivă, te slăbesc.

Însă motivele mele de a fi împotriva drogurilor sunt cu totul altele decât motivele religiilor și guvernelor. Și religiile, și guvernele vor ca oamenii să rămână nefericiți și frustrați, pentru că cei care suferă nu se răzvrătesc niciodată. Se chinuie în ființa lor, se dezinteresează. Ei nu pot concepe o societate mai bună, o cultură mai bună, o ființă umană mai bună. Din cauza acestei nefericiri, oricine poate să devină o victimă ușoară a preoților, pentru că ei vin să-l consoleze, spunându-i „Fericiți cei săraci, fericiți cei supuși, fericiți cei care suferă, căci ei vor moșteni împărăția Domnului".

Oamenii care suferă sunt și în mâinile politicienilor, pentru că cei care suferă au nevoie de o speranță – speranța unei societăți fără clase undeva în viitor, speranța unei societăți în care nu vor exista sărăcie, foamete, nefericire. Pe scurt, oamenii reușesc să fie răbdători cu suferința lor dacă au o utopie la orizont. Și trebuie să notezi înțelesul cuvântului *utopie*. Utopia înseamnă ceea ce nu se întâmplă niciodată. Este exact ca orizontul, este atât de aproape încât crezi că poți să alergi până în locul în care cerul se întâlnește cu pământul. Dar poți să alergi toată viața și tot nu ai să ajungi niciodată în acel loc, pentru că nu există un astfel de loc. Este o halucinație.

Politicianul trăiește din promisiuni, preotul trăiește din promisiuni. În ultimii zece mii de ani nimeni nu și-a ținut promisiunea. Motivul pentru care politicienii și preoții sunt împotriva drogurilor este că drogurile le strică afacerea. Dacă oamenii încep să ia droguri, nu le mai pasă de comunism, nu le mai pasă ce o să se întâmple mâine; nu le mai pasă de viața de după moarte, nu le mai pasă de Dumnezeu, de paradis.

Și eu sunt împotriva drogurilor, dar din alte motive. Eu sunt împotriva lor pentru că îți opresc dezvoltarea lăuntrică spre spiritualitate. Te împiedică să ajungi în Țara făgăduinței. Rămâi să dai târcoale halucinațiilor, deși ești capabil să ajungi în real. Drogurile îți dau o jucărie.

Dar cum drogurile nu or să dispară, aș vrea ca toate guvernele să dea dispoziție laboratoarelor să purifice drogurile, să le facă mai sănătoase, fără efecte secundare, lucru care e posibil în prezent. Putem să creăm un drog ca cel pe care Aldous Huxley, în memoria *Rigvedei*, l-a numit „soma" – un drog fără

efecte dăunătoare, care nu va da dependență, care va fi o bucurie, o fericire, un dans, un cântec.

Dacă nu putem face ca fiecare om să devină un Gautama Buddha, nu-i putem împiedica pe oameni să întrezărească măcar crâmpeie din starea estetică pe care trebuie să o fi avut Gautama Buddha. Poate că aceste experiențe mărunte îl vor determina pe om să exploreze mai mult. Mai devreme sau mai târziu se va sătura de droguri, pentru că soma se va repeta iar și iar. Oricât de frumoasă e scena, repetarea o face plictisitoare.

Așadar, în primul rând, drogurile trebuie purificate de toate efectele nocive. În al doilea rând, oamenii care vor să se bucure de ele trebuie lăsați să se bucure. Mai devreme sau mai târziu se vor plictisi de ele. Și atunci nu le va mai rămâne decât să caute o metodă de meditație pentru a găsi fericirea absolută.

Tinerii, în special, sunt implicați în problema drogurilor. Golul dintre generații este cel mai recent fenomen al lumii; înainte nu exista. În trecut, copiii de șase și șapte ani începeau să își folosească mâinile, mintea, urmându-și tații în meseriile tradiționale. La paisprezece ani erau deja meșteșugari, muncitori, erau căsătoriți, aveau responsabilități. La douăzeci sau douăzeci și patru de ani aveau proprii lor copii, așa că nu exista un gol între generații. Fiecare generație se suprapunea peste cealaltă generație.

Pentru prima dată în istoria omenirii a apărut golul dintre generații. El are o importanță fantastică. Acum, pentru prima dată, până la vârsta de douăzeci și cinci sau douăzeci și șase de ani, când te întorci de la universitate, nu ai nici o responsabilitate – nu copii, nu griji, ai toată lumea înaintea ta, ca să visezi cum s-o faci mai bună, cum s-o faci mai bogată, cum să creezi o rasă de genii. Aceștia sunt anii, între paisprezece și douăzeci și patru de ani, când ești visător, pentru că sexualitatea se maturizează și odată cu sexualitatea se maturizează visele. Sexualitatea ta e reprimată de școală și colegiu, așa că toată energia ta e disponibilă pentru a visa. Devii comunist, devii socialist, devii tot felul de lucruri. Și aceasta e perioada când începi să te simți frustrat din cauza felului în care funcționează lumea. Birocrația, guvernarea, politicienii, societatea, religia... se pare că n-ai să poți să-ți transpui visul în realitate. Te întorci de la universitate plin de idei, și toate ideile îți sunt sfărâmate de societate. Curând uiți de omul de tip nou și de noua eră. Nu poți să-ți găsești un loc de muncă, nu poți să te hrănești. Cum să te gândești la o societate fără clase, în care nu vor exista bogați și săraci?

Acesta este momentul în care te întorci către droguri. Ele îți oferă o alinare temporară, dar în scurtă vreme constați că trebuie să mărești doza. Și așa cum

sunt drogurile acum, sunt nimicitoare pentru corp, pentru creier; curând eşti absolut neajutorat. Nu poţi trăi fără droguri, iar cu droguri nu există loc în viaţă pentru tine.

Însă nu spun că tinerii sunt răspunzători de asta, iar a-i pedepsi şi a-i băga la închisoare este curată prostie. Ei nu sunt infractori, sunt victime.

Părerea mea este că educaţia ar trebui împărţită în două părţi: una intelectuală şi cealaltă practică. Chiar de la început, copilul merge la şcoală nu doar să înveţe citirea, scrierea şi aritmetica, ci şi să înveţe să creeze ceva – să deprindă un meşteşug, o meserie practică. Jumătate din timp trebuie oferită preocupărilor sale intelectuale, iar cealaltă jumătate trebuie alocată adevăratelor necesităţi ale vieţii; în acest fel se păstrează echilibrul între latura intelectuală şi cea practică. Iar când va ieşi din universitate, nu va fi utopist, şi nu va avea nevoie să fie angajat de alţii. Va fi în stare să creeze singur diverse lucruri.

Părerea mea este că educaţia ar trebui împărţită în două părţi: una intelectuală şi cealaltă practică.

Iar pentru elevii care se simt frustraţi în vreun fel, lucrurile trebuie schimbate chiar de la început. Dacă sunt frustraţi, poate că nu studiază lucrurile potrivite. Poate ei vor să fie tâmplari, iar tu îi faci doctori; vor să fie grădinari, iar tu îi faci ingineri.

Este nevoie de o bună cunoaştere psihologică pentru ca fiecare copil să fie trimis în direcţia în care va învăţa ceva. Şi în fiecare şcoală, în fiecare colegiu, în fiecare universitate trebuie să fie obligatoriu cel puţin o oră de meditaţie, astfel încât ori de câte ori cineva se simte frustrat sau deprimat să aibă în el un spaţiu în care să se mişte, şi să scape imediat de frustrare sau deprimare. Nu are nevoie să recurgă la droguri. Meditaţia e răspunsul.

Însă în loc să facă aceste lucruri, oamenii care sunt la putere fac tâmpenii – prohibiţie, pedepsire. Se ştie că de zece mii de ani tot prohibim şi degeaba. Dacă prohibeşti alcoolul, mai mulţi oameni devin alcoolici, şi apare pe piaţă, pe sub mână, firește, un gen periculos de alcool. Mii de oameni mor prin otrăvire, şi cine e răspunzător de asta?

În prezent tinerii sunt pedepsiţi cu ani de închisoare fără să se înţeleagă faptul că dacă un tânăr a luat un drog, sau a ajuns dependent de un drog, el are nevoie de tratament, nu de pedeapsă. Trebuie trimis într-un loc unde să

fie îngrijit, unde să fie învățat să mediteze și, încetul cu încetul, să fie rupt de droguri și îndrumat către ceva mai bun.

În loc de asta, tinerii sunt băgați în închisori – ani întregi de închisoare! Viața omului nu e prețuită deloc. Dacă îi dai zece ani de închisoare unui tânăr de douăzeci de ani, i-ai irosit cei mai valoroși ani, și fără nici un folos, pentru că în închisoare drogurile se procură mai ușor decât oriunde. Deținuții sunt toxicomani foarte pricepuți; le devin profesori amatorilor. După zece ani, tânărul va ieși din închisoare instruit perfect. Închisorile îi învață pe tineri un singur lucru: nimic din ce faci nu e rău decât dacă ești prins; așa că nu te lăsa prins. Și există maeștri care te învață cum să faci să nu mai fii prins. Așa că toată treaba e absolut absurdă.

Și eu sunt împotriva drogurilor, dar în cu totul alt fel. Cred că ai înțeles motivele mele.

Cum poate să ne preocupe propria fericire când există atâtea probleme cu care se confruntă omenirea? Foamete, sărăcie, condiții de trai mizere, foarte puține oportunități pentru majoritatea oamenilor de a-și dezvolta aptitudinile și talentele...

De fapt, înainte de a-ți neglija propriile probleme, trebuie să ai o perspectivă corectă pentru a înțelege problemele lumii. Casa ta e într-o mare harababură, ființa ta e într-o mare harababură – cum poți să ai o perspectivă pentru a înțelege probleme mult mai mari? Nu te-ai înțeles nici măcar pe tine însuți – începe de acolo, pentru că din oricare altă parte vei începe, va fi un start greșit.

Oamenii care sunt într-o stare de spirit extrem de confuză încep să-i ajute pe alții, și încep să propună soluții – acești oameni creează mai multe probleme în lume decât rezolvă. Aceștia sunt adevărații făcători de rău: politicienii, economiștii, așa-zișii slujitori publici, misionarii. Aceștia sunt adevărații făcători de rău – ei nu și-au rezolvat încă propriile probleme de conștiință, și sunt gata să se repeadă asupra altora și să le rezolve problemele. De fapt, în felul acesta își evită propria realitate, nu vor să o privească în față. Vor să rămână angajați în altă parte, ocupându-se de altcineva. Acest lucru le dă ceva de făcut, le dă o ocupație, îi distrage de la propria persoană.

Ia aminte, *tu* ești problema lumii. *Tu* ești problema, și atâta timp cât *tu* nu ești rezolvat, tot ce faci o să complice și mai mult lucrurile. Mai întâi pune-ți în ordine propria casă, creează un cosmos acolo, căci acum e un haos.

Există o veche fabulă indiană, foarte importantă.

Se zice că un rege mare, dar nătâng, se plângea că din cauza pământului pietros îl dureau picioarele, aşa că a poruncit ca întregul regat să fie aşternut cu piele de vacă pentru a-i proteja picioarele. Însă bufonul de la curte a râs de această idee – era un înţelept.

– Ideea regelui e pur şi simplu caraghioasă! a spus el.

Regele s-a supărat tare şi i-a spus bufonului:

– Dă-mi tu o soluţie mai bună, altfel o să poruncesc să fii omorât.

Nebunul a spus:

– Măria ta, taie petice mici de piele de vacă şi acoperă-ţi picioarele.

Şi aşa au apărut pantofii.

Nu e nevoie să acoperi tot pământul cu piele de vacă. Acoperindu-ţi picioarele, acoperi întreg pământul. Acesta e începutul înţelepciunii.

Da, există probleme, sunt de acord. Există probleme mari. Viaţa e un iad. Există suferinţă, există sărăcie, există violenţă, se întâmplă tot felul de nebunii, e adevărat – însă continuu să insist că problema apare în sufletul individului. Problema există din cauză că indivizii sunt în haos. Haosul general nu e decât un fenomen combinat: toţi am turnat în el haosul nostru.

Lumea nu e decât o relaţie; toţi suntem în relaţie unii cu ceilalţi. Eu sunt nevropat, tu eşti nevropat: atunci relaţia este foarte, foarte nevropată. Şi lucrul acesta este valabil pentru toţi, *toţi* sunt nevropaţi, de aceea lumea e nevropată. Adolf Hitler nu s-a născut din senin – noi l-am creat. Războiul nu se naşte din senin – noi îl creăm. Puroiul nostru iese la suprafaţă; haosul nostru îşi pune amprenta. Trebuie să începi cu tine: tu eşti problema mondială. Primul lucru este să nu eviţi realitatea lumii tale lăuntrice.

Aşa cum eşti acum, nu poţi să vezi cauza problemei, vezi numai simptomele. Mai întâi descoperă în tine şi străduieşte-te din răsputeri să schimbi acea cauză. Cauza nu e sărăcia – cauza e lăcomia, sărăcia e rezultatul. Poţi să te lupţi mult şi bine cu sărăcia şi nu o să se întâmple nimic. Lăcomia e cauza; lăcomia trebuie smulsă din rădăcină. Problema nu e războiul, problema e agresivitatea individuală – războiul e doar suma agresivităţilor individuale. Poţi să faci mult şi bine marşuri de protest şi războiul nu va fi stopat. Există câţiva oameni cărora le place distracţia; îi găseşti în orice marş de protest.

În copilărie, şi mie îmi plăcea foarte mult. Nu erau procesiuni la care

să nu particip, și chiar și bătrânii din orășelul meu începuseră să-și facă griji. Spuneau: „Ești peste tot – indiferent că e o procesiune comunistă sau socialistă sau anticomunistă, tu ești prezent". Eu le spuneam: „Îmi place distracția. Nu mă interesează filozofia politică, dar strigătele sunt foarte distractive, îmi plac". Poate să-ți placă, dar asta nu prea contează – războiul continuă. Dacă te uiți la acești protestatari, vei vedea că sunt oameni foarte agresivi – nu vei vedea pace pe fața lor. Sunt gata de luptă. Marșurile de pace se pot transforma în orice clipă în răzmeriță. Aceștia sunt oameni agresivi – în numele păcii, își etalează agresivitatea. Sunt gata de luptă; dacă ar avea putere, dacă ar avea bomba atomică, ar lansa bomba pentru a crea pace. Asta spun toți politicienii – spun că luptă pentru ca pacea să prevaleze.

Problema nu e războiul, problema e nevroza individuală.

Problema nu e războiul, iar marșurile de protest nu ajută la nimic. Problema este agresiunea lăuntrică a indivizilor. Oamenii nu se simt bine în interiorul lor, de aceea războiul trebuie să existe, altfel acești oameni vor înnebuni. La fiecare zece ani e nevoie de un război mare pentru a despovăra omenirea de nevroza ei. Poate o să te mire să afli că în Primul Război Mondial, psihologii au constatat un fenomen foarte ciudat. Cât timp războiul era în desfășurare, procentul oamenilor care înnebuneau aproape că ajunsese la zero. Nu existau sinucideri, nu se comiteau crime. Era un lucru ciudat, și întrebarea era ce legătură avea cu războiul. Poate că nu se comiteau crime fiindcă criminalii se înrolaseră, plecaseră pe front, dar ce se întâmpla cu sinucigașii? Poate și ei se înrolaseră în armată, dar ce se întâmpla cu oamenii care înnebunesc? Nici ei nu mai înnebuneau? Apoi, în Al Doilea Război Mondial s-a întâmplat același lucru, în proporție mai mare, și atunci s-a stabilit legătura – fenomenul a fost explicat. Omenirea acumulează continuu o anumită cantitate de nevroză. Din zece în zece ani, ea trebuie azvârlită afară. Și astfel se declanșează un război. Războiul înseamnă că nebunia e generală, omenirea a înnebunit ca un tot – nu mai e nevoie să înnebunești în particular. Ce rost ar avea? Toți sunt nebuni, așa că nu are rost să înnebunești de unul singur. Când națiile se omoară între ele, când există atâtea crime și sinucideri, ce rost are să faci aceste lucruri pe cont propriu? Te uiți pur și simplu la televizor și te distrezi, citești ziarele și îți potolești setea de senzațional.

Problema nu e războiul, problema e nevroza individuală.

Schimbă cauza – e nevoie de o transformare radicală, transformarea obişnuită nu ajunge. Dar poate că nu înţelegi – eu vorbesc întruna despre meditaţie, dar tu nu vezi legătura, nu înţelegi relaţia dintre meditaţie şi război. Am să încerc să-ţi explic.

Trăieşte în prezent, trăieşte iubind, trăieşte preţuind prietenia, păsându-ţi de ceea ce se întâmplă, şi lumea va fi cu totul altfel.

Punctul meu de vedere este următorul: dacă măcar unu la sută din oameni ar îmbrăţişa meditaţia, războaiele ar dispărea. Altă cale nu există. Energia trebuie canalizată spre meditaţie. Dacă unu la sută din oameni ar medita, lucrurile ar sta cu totul altfel. Ar fi mai puţină lăcomie şi, firesc, mai puţină sărăcie. Sărăcia nu e cauzată de faptul că lucrurile sunt în cantităţi neîndestulătoare; sărăcia există din cauză că oamenii adună în prostie, fac stocuri, din cauză că oamenii sunt lacomi. Dacă trăim în clipa de faţă, e suficient; pământul are destule să ne dea. Dar noi facem planuri, facem provizii – atunci apare problema.

Gândeşte-te ce ar fi dacă păsările ar face stocuri... atunci câteva păsări ar deveni bogate, iar câteva păsări ar deveni sărace; păsările din America ar deveni cele mai bogate şi toată lumea ar suferi. Însă păsările nu fac provizii, aşa că în lumea lor nu există sărăcie. Ai văzut vreodată o pasăre săracă? Nici animalele din pădure nu fac stocuri – n-ai să găseşti un animal bogat sau un animal sărac. De fapt, nu vezi nici măcar păsări grase şi păsări slabe. Ciorile sunt toate aproape la fel; nu poţi să le deosebeşti între ele. De ce? Ele nu fac provizii, ele se bucură de viaţă.

Chiar şi faptul că te îngraşi înseamnă că faci provizii în corp – înseamnă o minte avară. Avarii se constipă; ei nu pot nici măcar să arunce reziduurile. Adună; controlează până şi defecaţia, adună până şi gunoiul. Adunatul e la ei un obicei.

Trăieşte în prezent, trăieşte iubind, trăieşte preţuind prietenia, păsându-ţi de ceea ce se întâmplă, şi lumea va fi cu totul altfel. Individul trebuie să se schimbe, pentru că lumea nu e decât un fenomen proiectat al sufletului individului. Atunci îl vor interesa problemele lumii, dar interesul lui va avea altă dimensiune. Poate că nici nu eşti în stare să înţelegi asta. Vin oameni la mine şi îmi spun: „Ce faci? Există sărăcie şi există urâţenie, iar tu vorbeşti întruna

despre meditație. Termină cu asta! Fă ceva în privința sărăciei". Dar în privința sărăciei nu se poate face nimic direct. Trebuie eliberată energia meditativă pentru ca oamenii să se bucure de clipa prezentă – atunci nu va mai fi sărăcie. Comunismul nu o să distrugă sărăcia; nu a distrus-o nicăieri. El a creat soiuri noi de sărăcie – mai mari și mai periculoase. Comunistul e mult mai sărac, pentru că și-a pierdut și sufletul. Acum nu mai e nici măcar individ – nu are nici măcar libertatea să se roage și să mediteze.

Când un om meditează, începe să înflorească. Dacă e pictor, va ajunge un pictor mare. Dacă e poet, din sufletul lui vor izvorî poezii nemaipomenite.

Când ești liniștit, înrădăcinat în ființa ta, centrat, talentele tale încep să funcționeze automat. Începi să funcționezi așa cum existența a vrut mereu să funcționezi. Începi să funcționezi așa cum te-ai născut să funcționezi, începi să funcționezi așa cum vrea destinul tău să funcționezi. Devii spontan. Începi să faci ceea ce trebuie, și acum nu îți mai pasă dacă rentează sau nu, dacă te face mai respectabil sau nu. Te face fericit, și asta ajunge. Îți produce o bucurie fantastică, și asta e mai mult decât destul.

Însă există oameni care ar vrea să o ia pe ocolite: ei ar vrea mai întâi să schimbe lumea, și pe urmă să ajungă la ei. Dar dă-mi voie să-ți spun că nu vei ajunge niciodată la tine dacă mergi atât de departe.

Începe de unde ești. Faci parte din această lume urâtă și, schimbându-te pe tine, schimbi lumea. Ce ești tu? – o parte a acestei lumi urâte? De ce încerci să îl schimbi pe vecin? – poate nu-i place, poate nu vrea, poate nu îl interesează. Dacă ai ajuns să îți dai seama că lumea are nevoie de o mare schimbare, atunci lumea cea mai apropiată de tine ești tu. Începe de acolo.

De ce visez mereu cu ochii deschiși la viitor?

Toată lumea face asta. Mintea omului ca atare este o facultate de a visa cu ochii deschiși. Dacă nu treci dincolo de minte, vei continua să visezi cu ochii deschiși. Mintea nu poate exista în prezent – ea există fie în trecut, fie în viitor. Mintea nu are cum să existe în prezent. Să fii în prezent înseamnă să fii fără minte, în sensul că mintea lipsește.

Ia încearcă. Dacă există un moment de liniște când nici un gând nu îți traversează ființa, conștiența, când pe ecranul conștienței nu există nici un nor, atunci dintr-o dată te afli în prezent. Acesta este adevăratul moment, momentul adevărului, momentul realității. Atunci nu există trecut, nu există viitor.

În gramatică, timpul se împarte în trecut, prezent şi viitor. Această împărţire este fundamental greşită, deoarece prezentul nu face parte din timp. Numai trecutul şi viitorul fac parte din timp. Prezentul transcende timpul. Prezentul e veşnicie.

Trecutul şi viitorul fac parte din timp. Trecut este ceva ce nu mai e, iar viitor este ceea ce încă nu e. Amândouă sunt nonexistenţiale. Prezentul este ceea ce e. Existenţialul nu poate să facă parte din nonexistenţial. Ele nu se întâlnesc niciodată, drumurile lor nu se încrucişează niciodată.

Meditaţia înseamnă pur şi simplu câteva momente în care nu te afli în minte, câteva momente în care te strecori afară din minte.

Iar timpul e minte; mintea este trecutul acumulat.

Ce e mintea ta? Analizeaz-o, uită-te în ea. Ce e? Doar experienţe trecute, acumulate de-a lungul anilor. Mintea e un termen de acoperire. Ea nu face decât să păstreze trecutul, nimic altceva. E un fel de sac. Dacă ai scoate încetul cu încetul trecutul din sac, sacul ar dispărea.

Dacă pentru minte trecutul e singura realitate, ce poate să facă mintea? O posibilitate ar fi să rumege şi să tot rumege, iar şi iar, trecutul. Asta e ceea ce numeşti tu memorie, amintire, nostalgie. Te întorci iar şi iar în urmă, la momentele trecute, momente frumoase, momente fericite. Sunt puţine şi la mare distanţă între ele, dar te agăţi de ele. Eviţi momentele urâte, momentele nefericite.

Însă nu poţi să faci asta tot timpul deoarece e zadarnic; această activitate pare fără sens. Aşa că mintea creează o activitate „cu sens" – visatul cu ochii deschişi la viitor.

Mintea spune: „Da, trecutul e bun, dar trecutul s-a terminat; nu se mai poate face nimic în privinţa lui. Se poate face ceva în privinţa viitorului, pentru că viitorul încă nu a venit". Aşa că, din experienţele trecute, le alegi pe care ţi-ar plăcea să se repete, şi laşi baltă experienţele care au fost nefericite, dureroase, şi pe care nu vrei să le repeţi în viitor. Visatul cu ochii deschişi nu e decât trecutul modificat – mai frumos aranjat, mai împodobit, mai plăcut, mai puţin dureros, mai agreabil. Asta face mintea, şi în felul acesta ratezi realitatea.

Meditaţia înseamnă pur şi simplu câteva momente în care nu te afli în minte, câteva momente în care te strecori afară din minte. Te strecori în realitate,

în ceea ce este. Aceste momente existențiale sunt atât de minunate încât, odată ce le-ai gustat, nu mai visezi cu ochii deschiși.

Fii puțin mai atent și încearcă să-ți aduci conștiența tot mai aproape de adevărul existenței.

Atâta timp cât nu guști meditația, vei continua să visezi cu ochii deschiși. Dacă nu te hrănești cu meditație vei continua să fii înfometat și să jinduiești după puțină mâncare din viitor. Și știi că viitorul nu o să ți-o aducă, pentru că ziua de azi a fost viitor doar cu o zi în urmă. Ieri, ziua de azi era viitor, și visai la el cu ochii deschiși. Acum e aici. Ce se întâmplă? Ești fericit? Și ieri a fost alaltăieri viitor. Tot trecutul a fost cândva viitor, și a zburat pe nesimțite, și la fel va zbura și viitorul. Te amăgești visând cu ochii deschiși.

Fii puțin mai atent și încearcă să-ți aduci conștiența tot mai aproape de adevărul existenței. Vezi floarea *asta*, nu te gândi la floarea *aceea*. Ascultă cuvântul *acesta* pe care îl rostesc, nu te gândi la cuvântul *acela* pe care am să-l rostesc. Privește chiar acum. Nu amâna nici chiar o fracțiune de secundă, pentru că altfel vei rata, și asta va deveni un obicei, un obicei adânc înrădăcinat. Și mâine vei rata, la fel și poimâine, pentru că vei rămâne același. Și nu numai asta – obiceiul tău de a visa cu ochii deschiși va fi mai puternic.

Acum câteva nopți am citit o frumoasă poveste japoneză. În folclorul tuturor popoarelor din lume există astfel de povești. E o poveste frumoasă. Ascult-o.

A fost odată un om care cioplea piatră. Munca lui era tare grea și el trudea mult, însă simbria era mică și nu era mulțumit. Cine e mulțumit? Nici chiar împărații nu sunt mulțumiți, darămite un cioplitor de piatră.

Într-o zi, cioplitorul a oftat din greu și a strigat: „Oh, aș vrea să fiu așa de bogat încât să pot să odihnesc pe un divan cu o cuvertură de mătase!". Și din cer a coborât un înger și i-a zis: „Ești ce ai spus".

Și asta chiar se întâmplă – nu doar în povești, se întâmplă în viața reală. Ce gândești despre tine se întâmplă. Îți creezi lumea prin gânduri, îți creezi lumea prin dorințe. Orice lucru asupra căruia insiști începe să se întâmple. Realitatea cooperează continuu cu tine. Așteaptă ziua, așteaptă clipa când vei coopera și *tu* cu ea. Până atunci, cooperează cu tine.

Şi îngerul a zis „Eşti ce ai spus". Şi omul s-a pomenit bogat, culcat pe un divan cu cuvertură de mătase.

Pe lângă casa acelui om a trecut regele, cu un alai de călăreţi în faţa caleştii, şi alt alai de călăreţi în spatele caleştii, şi o umbrelă de soare, din aur, ţinută deasupra capului său de un slujitor. Când bogătaşul a văzut asta, i-a fost ciudă că nu i se ţinea şi lui deasupra capului o umbrelă de soare din aur. A oftat şi a strigat: „Aş vrea să fiu rege!". Iar îngerul s-a pogorât iarăşi din cer şi a zis: „Eşti ce ai spus!".

Şi atunci bogătaşul s-a pomenit rege, cu un alai de călăreţi în faţa caleştii lui, şi alt alai de călăreţi în urma caleştii, şi un slujitor îi ţinea deasupra capului o umbrelă de aur, iar soarele ardea atât de tare încât pârjolea pământul şi usca iarba. Regele s-a plâns că soarele îi ardea faţa şi îl întrecea ca putere, şi nu era mulţumit. A oftat şi a strigat: „Aş vrea să fiu soare!". Şi îngerul a venit şi a zis: „Eşti ce ai spus". Şi bogătaşul s-a făcut soare, şi şi-a îndreptat razele în sus şi în jos, la stânga şi la dreapta, peste tot, şi a pârjolit pământul şi iarba. Apoi între el şi pământ s-a interpus un nor, şi razele soarelui s-au lovit de el şi au ricoşat, şi soarele s-a mâniat că norul era mai puternic decât el şi a dorit să fie nor, ca să aibă puterea lui, iar îngerul a venit şi a zis: „Eşti ce ai spus".

Şi atunci s-a prefăcut în nor, şi s-a aşezat între soare şi pământ, şi a oprit razele soarelui, astfel încât iarba a înverzit. Norul s-a scuturat într-o ploaie mare care a făcut râurile să se umfle, şi puhoaiele să ducă la vale casele şi să inunde ogoarele distrugând recoltele. Ploaia norului a căzut şi pe o stâncă, dar stânca nu a cedat, şi norul s-a mâniat că stânca nu a cedat în faţa puterii lui, şi a strigat: „Stânca asta e mai puternică decât mine. Aş vrea să fiu stâncă!". Şi îngerul a venit şi l-a prefăcut în stâncă, şi a rămas neclintită şi sub arşiţa soarelui, şi sub ploaie.

Şi într-o zi a venit un om cu un târnăcop şi o daltă şi un ciocan greu, şi a început să cioplească pietre din stâncă, şi stânca a spus: „Cum se face că omul ăsta are o putere care o întrece pe a mea, şi ciopleşte pietre din poala mea?". Supărat, a strigat: „Sunt mai slab decât el. Vreau să fiu acest om". Şi îngerul s-a pogorât iarăşi din cer şi a zis: „Eşti ce ai spus". Şi stânca s-a prefăcut în tăietor de piatră, acelaşi om care fusese la început. Şi de atunci a muncit din greu, cioplind pietre din stâncă, trudind din zori şi până în seară pe o simbrie mică – şi a fost mulţumit.

Eu nu sunt de acord cu această încheiere. Este singurul lucru cu care nu sunt de acord la această poveste; altfel, povestea e frumoasă. Nu sunt de acord

cu încheierea pentru că mă pricep la oameni – ei nu pot fi mulțumiți atât de ușor. Roata a făcut o tură completă, cercul s-a închis, povestea a ajuns, într-un fel, la un sfârșit firesc, dar poveștile adevărate din viață nu ajung la un sfârșit firesc.

De asta, în India, noi numim viața „roata". E în continuă mișcare, se repetă. Din câte înțeleg eu, în afară de cazul în care tăietorul de piatră devenea un buddha, povestea s-ar fi repetat. Iarăși omul ar fi fost nemulțumit. Ar fi tânjit iar după un divan cu cuvertură de mătase, și toată treaba ar fi luat-o de la început. Însă dacă acest tăietor de piatră ar fi fost cu adevărat mulțumit, ar fi trebuit să sară din roata vieții și a morții. Ar fi trebuit să devină un buddha.

Așa se întâmplă cu toți oamenii – tânjești după ceva, el se realizează, dar când se realizează tot nu ești mulțumit. Altceva îți pricinuiește acum nefericirea.

Dacă dorința nu ți se împlinește, ești frustrat; dacă dorința ți se împlinește, tot frustrat ești. Asta e nefericirea dorinței.

Nu te-ai gândit niciodată că atunci când ești rege, cu alai de călăreți în față și în spate, și o umbrelă de aur ținută deasupra capului tău, soarele poate fi atât de fierbinte încât să-ți pârjolească fața. Nu te-ai gândit niciodată la asta. Atunci ai visat să fii soare, și ai fost soare, și nu te-ai gândit la nor. Norul a apărut și te-ai dovedit neputincios în fața lui. Și lucrul ăsta merge continuu, se repetă la nesfârșit – în afară de cazul când înțelegi și sari pur și simplu din roată.

Mintea îți spune continuu: „Fă asta, fii aia. Dobândește asta, dobândește aia... altfel cum să fii fericit dacă nu ai asta? Trebuie să ai un palat, și atunci ai să fii fericit". Dacă fericirea ta e condiționată de ceva, vei rămâne nefericit. Dacă nu ești fericit așa cum ești, doar ca tăietor de piatră – știu că munca e grea, simbria e mică, viața e o luptă, știu – dar dacă nu poți să fii fericit așa cum ești, în ciuda tuturor inconvenientelor, n-ai să fii fericit niciodată. Omul care nu e fericit fără nici un motiv, care nu e destul de nebun să fie fericit fără nici un motiv, nu o să fie fericit niciodată. Va găsi întotdeauna ceva care să-i distrugă fericirea. Mereu va găsi că îi lipsește ceva, că nu are ceva.

În viață nu e posibil să ai la dispoziție totul, și chiar dacă ar fi posibil, tot nu ai fi mulțumit. Așa funcționează mintea – când ai tot ce îți dorești, te plictisești.

Am auzit – și cred că e adevărat – că oamenii care au ajuns în rai se plictisesc. Am auzit asta din surse demne de încredere, te poți baza pe ele – stau sub copaci fermecați și se plictisesc. Pentru că în clipa în care spun ceva apare

îngerul şi le îndeplineşte dorinţa imediat. Nu există pauză între dorinţă şi îndeplinirea ei. Vor o femeie frumoasă, o Cleopatra, şi ea e acolo. Păi să vedem, ce să faci cu o astfel de Cleopatră? E fără noimă, aşa că se plictisesc.

În *Puranele* indiene există multe poveşti cu *deva*-şi care s-au plictisit atât de tare în rai încât au început să tânjească după pământ. Acolo aveau totul. Când erau pe pământ, jinduiau după rai. Deveniseră asceţi, renunţaseră la lume, la relaţii, la toate ca să ajungă în rai. Acum erau în rai şi tânjeau după lume.

Pilotul unui avion cu reacţie nou zbura peste Catskills şi i-a arătat copilotului o vale frumoasă.

– Vezi locul ăla? Când eram puşti şi umblam în picioarele goale, mă duceam acolo, mă aşezam pe un ponton şi pescuiam. De câte ori trecea un avion, mă uitam în sus şi visam să-l pilotez. Acum mă uit în jos şi visez să pescuiesc.

Aşa se întâmplă. Când eşti un oarecare, vrei să fii renumit. Te simţi foarte jignit că oamenii nu te cunosc. Treci pe stradă şi nimeni nu se uită la tine, nu te recunoaşte. Te simţi ca o nonentitate. Munceşti din greu să devii renumit. Şi vine o zi când ai ajuns renumit. Acum nu mai poţi să mergi pe stradă. Acum toată lumea se holbează la tine. Nu mai ai pic de libertate, trebuie să rămâi închis în casă. Nu poţi să ieşi, te simţi ca la închisoare. Începi să te gândeşti la acele zile frumoase când te plimbai pe străzi şi erai atât de liber încât parcă erai singur. Acum tânjeşti după acele zile. Întreabă-i pe oamenii renumiţi, şi îţi vor confirma spusele mele.

În memoriile sale, Voltaire scrie că pe vremea când nu era renumit îşi dorea tare mult să fie, şi a muncit din greu şi a ajuns unul dintre cei mai renumiţi oameni din Franţa. Faima lui a crescut atât de mult încât aproape că a ajuns să fie periculos pentru el să iasă din casă, pentru că în acea vreme dominată de superstiţii oamenii credeau că dacă poţi să obţii o bucată din hainele unui om foarte important, acea bucată te apără de stafii, de accidente, de toate relele. Era ca un talisman.

Aşa că dacă trebuia să se ducă la gară să ia un tren, se ducea escortat de poliţie, altfel oamenii i-ar fi sfâşiat hainele. Sătul de această faimă, care făcuse din el o pradă pentru lupii hămesiţi – oamenii erau lupii –, a început să se roage la Dumnezeu: „Gata! Am cunoscut faima. N-o vreau. Faima e cât pe ce să mă bage în mormânt. Ia-o de la mine". Şi s-a întâmplat. A venit îngerul, trebuie să fi venit, şi a spus: „Bine". Încetul cu încetul, faima a dispărut.

Părerile oamenilor se schimbă foarte uşor. Lucrurile se schimbă exact ca moda. Într-o zi eşti în culmea faimei, a doua zi oamenii au uitat de tot de tine. Într-o zi eşti preşedinte, a doua zi eşti doar cetăţeanul Richard Nixon. Nimănui nu-i pasă de tine.

La fel s-a întâmplat şi cu Voltaire. Oamenii l-au uitat de tot. Se ducea la gară, şi spera ca măcar cineva, măcar o singură persoană să-i iasă înainte. Nimeni nu-i ieşea înainte, numai câinele lui.

Când a murit, doar patru fiinţe şi-au luat rămas bun de la el – trei oameni şi un câine. Trebuie să fi murit nefericit, jinduind iar după faimă. Aşa merg lucrurile.

Mintea nu te lasă niciodată să fii fericit. Indiferent de condiţii, mintea va găsi întotdeauna ceva care să te facă nefericit. Altfel spus, mintea e o maşinărie de produs nefericire. În asta constă toată funcţia ei – să producă nefericire.

Dacă te lepezi de minte, devii dintr-o dată fericit, fără nici un motiv. Atunci fericirea e la fel de firească precum respiraţia. Ca să respiri, nu trebuie nici măcar să fii conştient. Respiri pur şi simplu. Conştient, inconştient, treaz, adormit respiri. Exact aşa e fericirea.

Părerile oamenilor se schimbă foarte uşor. Lucrurile se schimbă exact ca moda.

Fericirea este natura ta cea mai intimă. Ea nu are nevoie de condiţii exterioare; există pur şi simplu, eşti tu. Fericirea este starea ta naturală; nu e o realizare. Dacă ieşi din maşinăria minţii, eşti dintr-o dată fericit.

De asta nebunii sunt mai fericiţi decât oamenii aşa-zişi sănătoşi la cap. Ce se întâmplă cu nebunii? Şi iei ies din minte – sigur, într-un sens rău, dar ies din minte. Pe bună dreptate se spune că nebun e cel care nu e în toate minţile – nu în „toate", căci mintea e una, esenţial e că nu e în minte, a ieşit din minte. De asta vezi că mulţi nebuni sunt atât de fericiţi încât mai că eşti invidios pe ei. Nebunul e condamnat, dar e fericit.

La fel se întâmplă şi cu misticul, pentru că misticul trece deasupra minţii. Prin urmare, între mistic şi nebun există o asemănare. Poate de aceea toţi marii mistici par puţin nebuni, iar toţi marii nebuni par puţin mistici.

Uită-te în ochii unui nebun şi ai să vezi că are o privire de mistic... o strălucire, o strălucire din altă lume, de parcă ar avea o uşă lăuntrică prin care ajunge până în miezul vieţii. E relaxat. Poate să nu aibă nimic, dar e fericit. Nu are dorinţe, nu are ambiţii. Nu se duce nicăieri. Există, pur şi simplu, se bucură de viaţă, e încântat de ea.

Da, nebunii şi misticii au ceva asemănător. Această asemănare se datorează faptului că amândoi sunt în afara minții. Nebunul a căzut sub ea, misticul a trecut dincolo de ea.

Eu nu spun să fii nebun. Spun să fii mistic. Misticul e tot atât de fericit ca nebunul, şi tot atât de sănătos psihic ca oamenii normali. Misticul e tot atât de rezonabil, ba chiar mai rezonabil decât aşa-zişii oameni raționali, şi la fel de fericit ca nebunii. Misticul e cea mai frumoasă sinteză. El e în armonie. Are tot ce are omul rezonabil şi fericirea nebunului. Le are pe amândouă. E complet. E întreg.

Tu întrebi: „De ce întotdeauna visez cu ochii deschişi la viitor?". Visezi cu ochii deschişi la viitor pentru că nu ai gustat prezentul. Începe să guşti prezentul. Găseşte câteva momente în care pur şi simplu să te delectezi. Uitându-te la copaci, fii doar privirea. Ascultând păsărelele, fii doar o ureche ce ascultă. Lasă cântecul lor să pătrundă în adâncul ființei tale, să se răspândească în toată ființa ta. Stând pe plajă, ascultă mugetul sălbatic al valurilor, contopeşte-te cu el... pentru că acel muget sălbatic al valurilor nu are trecut, nu are viitor. Dacă poți să te armonizezi cu el, vei fi şi tu un muget sălbatic. Întinde-te pe nisip, uită de lume, fii în strânsă legătură cu nisipul, cu răcoarea lui; simte cum răcoarea te impregnează. Du-te la râu, înoată, şi lasă râul să înoate în tine. Bălăceşte-te şi fii bălăceala. Fă tot ce simți că îți place, şi bucură-te total. În acele momente trecutul şi viitorul vor dispărea, şi vei fi aici şi acum.

Evanghelia nu e în Biblie. Evanghelia e în râuri şi în mugetul sălbatic al oceanului şi în liniştea stelelor. Vestea bună e scrisă peste tot. Întregul univers e un mesaj. Decodează-l. Învață-i limbajul. Limbajul lui e acela al lui aici şi acum.

E ca şi cum un sărac ar căra un sac cu pietre obişnuite, crezând că sunt diamante, rubine, smaralde, iar dacă îi spui „Aruncă-le. Eşti prost. Astea sunt pietre obişnuite", el nu te crede. Ar crede că îl păcăleşti. Se va agăța de ele pentru că sunt tot ce are.

Eu nu i-aş spune acelui om să renunțe la sacul lui. I-aş arăta rubine, smaralde şi diamante. Ar fi de ajuns o privire, şi omul ar arunca sacul pe care îl cară. Nici nu s-ar pune problema să renunțe la el, pentru că nu are la ce să renunțe – sunt doar pietre obişnuite. Nu renunți la pietre obişnuite – le arunci pur şi simplu.

Omul îşi va da seama că trăia cu o iluzie. Văzând diamantele adevărate, îşi va goli sacul fără să-i spui tu, pentru că acum are altceva de pus în sac. Va arunca pietrele obişnuite pentru că are nevoie de spațiu pentru diamantele adevărate.

Aşa că eu nu îți spun să nu te mai duci în viitor, să nu te mai duci în trecut. În loc de asta, îți spun că trebuie să iei mai mult contact cu prezentul.

Trăieşte în bucurie

Trăieşte în bucurie, în iubire, chiar şi printre cei care urăsc.
Trăieşte în bucurie, în sănătate, chiar şi printre cei suferinzi.
Trăieşte în bucurie, în pace, chiar şi printre cei necăjiţi.
Trăieşte în bucurie, fără averi, precum cele strălucitoare.
Învingătorul seamănă ură pentru că învinsul suferă.
Lasă încolo câştigul şi pierderea şi descoperă bucuria.

Meditează asupra acestor sutre ale lui Gautama Buddha. El e cel mai voios om care a existat vreodată. Aceste sutre îţi vor oferi o profundă cunoaştere a inimii acestui om deşteptat.

Trăieşte în bucurie, în iubire, chiar printre cei care urăsc.

Bucuria este cuvântul-cheie al acestor versuri. Bucuria nu e fericire, pentru că fericirea e întotdeauna amestecată cu nefericirea. Nu se găseşte niciodată în stare pură, întotdeauna e poluată. Întotdeauna are în urma ei o umbră lungă de nefericire. Aşa cum ziua este urmată de noapte, fericirea este urmată de nefericire.

Atunci ce e bucuria? Bucuria este o stare de transcendenţă. Nu eşti nici fericit, nici nefericit ci absolut împăcat, liniştit, într-un echilibru deplin. Atât de liniştit şi de viu încât liniştea ta e un cântec, încât cântecul tău nu e decât liniştea ta.

Bucuria e veşnică; fericirea e momentană. Fericirea e cauzată de exterior, de aceea poate fi luată din exterior – depinzi de alţii. Şi orice dependenţă e urâtă, orice dependenţă e sclavie. Bucuria apare în interior, nu are nici o legătură cu exteriorul. Ea nu e cauzată de alţii; nu e cauzată deloc. Este curgerea spontană a propriei tale energii.

Dacă energia ta stagnează, nu există bucurie. Dacă energia ta se pune în mişcare, curge, devine un râu, există o mare bucurie – fără nici un motiv, doar fiindcă devii mai fluid, mai curgător, mai viu. În inima ta se naşte un cântec, apare un mare extaz.

Este o surpriză când apare, pentru că nu poți să-i găsești nici o cauză. Este cea mai misterioasă experiență din viață: ceva necauzat, ceva dincolo de legea cauzei și efectului. Nu e nevoie să fie cauzată, pentru că e natura ta intrinsecă, te-ai născut cu ea. E ceva înnăscut, ești tu în totalitatea ta, curgând.

Când curgi, curgi înspre ocean. Asta e bucuria: dansul râului care se îndreaptă spre ocean pentru a întâlni pe cel mult iubit. Când viața ta e un iaz cu apă stătătoare, ești pur și simplu pe moarte. Nu te îndrepți spre nimic – nu există ocean, nu există speranță. Însă când curgi, cu fiecare clipă ești mai aproape de ocean, și cu cât râul se apropie mai mult, cu atât e mai mult dans, cu atât e mai mult extaz.

Trăiește în natura ta intimă, cu acceptarea absolută a ceea ce ești. Nu încerca să te manipulezi conform ideilor altora. Fii tu însuți, natura ta autentică, și bucuria va apărea sigur; se umflă în tine.

Conștiința ta e un râu. Buddha a numit-o masă continuă. E o continuitate, o continuitate veșnică, o curgere eternă. Buddha nu s-a gândit niciodată la tine și la ființa ta ca la ceva static. Nu ești o piatră, ești ca un râu, ca o floare de lotus care se deschide, ca un răsărit de soare. Ceva se întâmplă permanent.

Buddha schimbă întreaga metafizică; el înlocuiește a fi cu a deveni, înlocuiește lucrurile cu procese, înlocuiește substantivele cu verbe.

Trăiește în bucurie... Trăiește în natura ta intimă, cu acceptarea absolută a ceea ce ești. Nu încerca să te manipulezi conform ideilor altora. Fii tu însuți, natura ta autentică, și bucuria va apărea sigur; se umflă în tine. Când copacul e îngrijit, udat e firesc să înflorească într-o zi. La fel e și cu omul. Ai grijă de tine. Găsește un sol potrivit pentru ființa ta, găsește o climă potrivită, și pătrunde tot mai adânc în tine însuți.

Nu explora lumea; explorează-ți natura. Pentru că explorând lumea s-ar putea să ai multe posesiuni, dar nu vei fi un stăpân. Explorându-te pe tine poate nu ai să ai multe posesiuni, dar vei fi un stăpân. E mai bine să fii stăpânul tău decât stăpânul întregii lumi.

Trăiește în bucurie, în iubire... Cel care trăiește în bucurie firește că trăiește

în iubire. Iubirea e parfumul florii bucuriei. În interiorul tău e bucurie, atât de mult încât numai încape, atât de multă încât e insuportabilă. Dacă ești zgârcit cu ea, te va durea. Bucuria multă, dacă nu e împărțită, devine suferință, devine durere.

Bucuria trebuie împărțită cu alții; împărțind-o, te despovărezi, împărțind-o, noi surse se deschid în tine, noi izvoare, noi pâraie. Această împărțire a bucuriei înseamnă iubire. De aceea trebuie să ții minte un lucru: fără bucurie nu poți să iubești. Și milioane de oameni asta fac. Vor să iubească, și nu știu ce e bucuria. De aceea iubirea lor e găunoasă, lipsită de sens, și le aduce disperare, nefericire, chin, le face viața iad. Dacă nu ai bucurie, nu poți să iubești. Nu ai nimic de oferit, ești tu însuți cerșetor. Mai întâi trebuie să fii rege, iar bucuria te face rege.

Cel care a dobândit bucuria devine o sursă de mari transformări pentru mulți oameni.

Când radiezi bucurie, când secretele tale ascunse nu mai sunt secrete ci înfloresc în vânt, în ploaie, la soare, când splendoarea ta întemnițată este eliberată, când misterul tău devine un fenomen fățiș care vibrează în jurul tău, pulsează în jurul tău, care se simte în respirația ta, în bătăile inimii tale, atunci poți să iubești. Atunci poți să atingi țărâna, și țărâna se transformă în minunăție. Atunci tot ce atingi se preface în aur. Pietricele obișnuite din mână se preschimbă în diamante, în smaralde. Pietricelele... oamenii atinși de tine nu mai sunt obișnuiți.

Cel care a dobândit bucuria devine o sursă de mari transformări pentru mulți oameni. Flacăra lui s-a aprins, acum poate să-i ajute pe alții. Flăcările neaprinse, apropiindu-se de cea care s-a aprins de bucurie, se aprind și ele. Doar apropiindu-te, flacăra sare în tine și nu mai ești același.

Iubirea e posibilă numai atunci când flacăra ta e aprinsă. Altfel ești un continent întunecat – și mai ai pretenție să dai lumină altora? Iubirea e lumină, ura e întuneric. În tine e beznă și încerci să dai lumină altora? Nu vei face decât să le dai și mai mult întuneric, iar ei sunt deja în întuneric. Le vei înmulți întunericul, îi vei face și mai nefericiți. Ca să dai lumină, iubire, mai întâi trebuie să te umpli de bucurie.

Trăiește în bucurie, în iubire, chiar și printre cei care urăsc. Și atunci nu contează ce îți fac alții. Atunci poți să-i iubești chiar și pe cei care te urăsc. Atunci poți să trăiești în iubire și bucurie chiar și printre dușmani. Nu se pune

problema să-i iubeşti doar pe cei care te iubesc. Asta e ceva foarte obişnuit, e ceva practic, un târg. Iubirea adevărată înseamnă să-i iubeşti pe cei care te urăsc. În momentul de faţă, nu e cu putinţă să-i iubeşti nici pe cei care te iubesc, pentru că nu ştii ce e bucuria. Însă când cunoşti bucuria, se întâmplă minuni. Atunci eşti capabil să-i iubeşti şi pe cei care te urăsc. De fapt, nu mai e o chestiune de a iubi sau a nu iubi pe cineva, pentru că *devii* iubire; nu ţi-a mai rămas nimic altceva.

Am auzit că în Coran există formularea „Iubeşte-l pe diavol". O mare mistică sufistă, Rabiya, a tăiat acel verset din Coranul ei. Hassan, alt mistic renumit, care stătea la Rabiya, a văzut-o făcând asta şi i-a spus: „Ce faci? Coranul nu poate fi corectat – e o blasfemie să faci asta. Nu poţi să tai din Coran nici o propoziţie; e perfect aşa cum e. Nu poate fi îmbunătăţit".

Cel care e plin de bucurie şi iubire nu are încotro. Îşi iubeşte prietenii, îşi iubeşte duşmanii.

Rabiya a spus: „Hassan, trebuie să fac asta! Nu e vorba de Coran, e vorba de cu totul altceva: de când l-am cunoscut pe Dumnezeu, nu mai pot să urăsc. Nu e vorba de diavol, pur şi simplu nu pot să urăsc. Dacă diavolul ar veni în faţa mea, l-aş iubi, pentru că acum pot numai să iubesc; sunt incapabilă de ură – asta a dispărut. Dacă eşti plin de lumină, poţi să oferi numai lumină – nu contează dacă e vorba de un prieten sau de un duşman... De unde să iau întuneric pentru a-l arunca asupra diavolului, când eu sunt numai lumină? Lumina mea va cădea în aceeaşi măsură asupra diavolului cât şi asupra lui Dumnezeu. Acum, pentru mine, nu există Dumnezeu şi nu există diavol, nici măcar nu pot face deosebirea între ei. Toată fiinţa mea s-a transformat în iubire; n-a mai rămas nimic... Nu corectez Coranul – cine sunt eu ca să-l corectez? – dar această formulare nu mai e relevantă pentru mine. Şi acesta este exemplarul meu; nu corectez Coranul altcuiva. Am dreptul să-mi corectez exemplarul conform ideilor mele. Această formulare mă şochează ori de câte ori dau de ea. Nu-i găsesc nici o logică, de aceea l-am tăiat".

Cel care e plin de bucurie şi iubire nu are încotro. Îşi iubeşte prietenii, îşi iubeşte duşmanii. Nu e vorba de decizie; iubirea e acum ca respiraţia. Nu mai respiri dacă un duşman vine la tine? Spui: „Cum să respir în faţa duşmanului meu? Cum să respir când acelaşi aer care a trecut prin plămânii lui poate să intre

în mine? Nu pot să respir"? Te sufoci și mori. E sinucidere și e o tâmpenie.

Vine un moment când iubirea e exact ca respirația – respirația sufletului. Iubești așa cum respiri.

În această lumină poți să înțelegi vorbele lui Iisus: Iubește-i pe dușmanii tăi ca pe tine însuți. Dacă l-ai întreba pe Buddha, el ar spune: Nu e nevoie să faci așa ceva, pentru că nu poți să faci altfel. Trebuie să iubești. De fapt, *ești* iubire, indiferent unde ești – în flori, în bezna nopții, în miezul zilei, în nefericirea care te înconjoară ca un ocean sau în marile succese. Rămâi iubire; tot restul devine imaterial. Iubirea ta devine eternă, continuă. Fie că accepți, fie că nu accepți, nu poți să urăști; trebuie să fii adevărata ta natură.

Trăiește în bucurie, în sănătate, chiar și printre cei suferinzi.

Prin „sănătate", buddha înțelege integritate, deplinătate. Un om vindecat e un om sănătos, un om vindecat e un om întreg. Prin „sănătate", Buddha nu se referă la definiția obișnuită, medicală a termenului. Sensul pe care îl dă el termenului este legat de meditație. Medicina și meditația provin din aceeași rădăcină. Medicina te vindecă fizic, meditația te vindecă spiritual. Amândouă sunt procese vindecătoare, amândouă aduc sănătate.

Însă Buddha nu vorbește despre sănătatea corpului; el vorbește despre sănătatea sufletului. Fii întreg, fii total. Nu fi fragmentat, nu fi împărțit. Fii indivizibil, dintr-o bucată.

Oamenii nu sunt dintr-o bucată; sunt din multe fragmente care rămân cumva unite. Se pot nărui în orice moment. Sunt doar niște boccele cu multe lucruri. Orice situație nouă, orice pericol nou, orice nesiguranță și se pot desface, se pot împrăștia. Îți moare soția, sau dai faliment, sau rămâi fără slujbă – orice lucru mărunt se poate dovedi a fi picătura care revarsă paharul. Diferența e numai de grad. Cineva fierbe la nouăzeci și opt de grade, altcineva la nouăzeci și nouă de grade; diferența e numai de grad, și orice lucru mărunt poate schimba echilibrul. Poți să înnebunești în orice moment, pentru că în interior ești deja o mulțime. Atâtea dorințe, atâtea vise, atâția oameni trăiesc în tine! Dacă te uiți cu atenție, nu vei găsi înăuntru o persoană ci multe fețe, care în fiecare clipă se schimbă. Parcă ai fi o piață în care vin și pleacă mulți oameni, în care e mult zgomot, și nimic nu are logică. Acumulezi întruna.

Copilăria e cea mai apropiată de budaitate. Pe măsură ce crești, începi să înnebunești. Pe măsură ce crești, te îndepărtezi tot mai mult de budaitate. E o situație foarte ciudată; n-ar trebui să fie așa. Omul ar trebui să crească înspre budaitate, dar oamenii cresc exact în direcția opusă.

Buddha spune:

Trăiește în bucurie, în sănătate, chiar și printre cei suferinzi.

Aceasta e o sutra foarte importantă, care trebuie ținută minte, cu atât mai mult cu cât creștinii au o abordare total greșită a vieții. Ei spun: Când e atâta suferință pe lume, cum să fii voios? Uneori vin la mine și îmi spun: „Oamenii sunt săraci și mor de foame. Cum poți să-i înveți pe oameni să cânte și să danseze și să fie veseli? Atâția oameni suferă de atâtea boli, și tu îi înveți pe oameni să mediteze! Asta este egoism!".

Trăiește în bucurie,
în sănătate, chiar și
printre cei suferinzi.
Ăsta este singurul mod
de a ajuta, singurul mod
de a fi de folos.

Dar tocmai asta spune Buddha:

Trăiește în bucurie, în pace, chiar și printre cei necăjiți.

Nu poți schimba întreaga lume. Viața e scurtă, se va sfârși repede. Nu poți să pui condiția: „Mă voi veseli numai atunci când întreaga lume se va fi schimbat și toți oamenii sunt fericiți". Asta nu o să se întâmple niciodată, și nici nu stă în puterea ta s-o faci. Dacă singura cale de a fi fericit e să faci ca toată lumea să fie fericită, n-ai să fii fericit niciodată. Buddha spune un lucru simplu. El nu spune să nu-i ajuți pe oameni, ci spune că fiind tu însuți bolnav nu poți să-i ajuți.

Fiind tu însuți sărac, nu poți să-i ajuți pe săraci, deși săracii te vor venera pentru că vor vedea ce sfânt mare ești. L-au venerat pe Mahatma Gandhi pentru simplul motiv că a încercat să trăiască precum un sărac. Însă doar trăind ca un sărac n-ai să-i ajuți pe săraci. Dacă se îmbolnăvește și doctorul pentru a-și ajuta pacienții, îl vei numi sfânt? Îl vei numi pur și simplu prost, pentru că tocmai de sănătate avea nevoie ca să-și ajute pacienții. Logica asta, conform căreia dacă vrei să-i ajuți pe cei săraci, e o logică ciudată, dar a dominat secolele. Bineînțeles că săracii te vor respecta și te vor cinsti foarte mult, dar asta nu o să-i ajute, asta doar o să-ți satisfacă eul. Și eul satisfăcut îți pricinuiește suferință, nu bucurie.

Trăiește în bucurie, în sănătate, chiar și printre cei suferinzi. Ăsta este singurul mod de a ajuta, singurul mod de a fi de folos. Mai întâi fii egoist. Mai întâi transformă-te tu. Viața ta dusă în pace, în bucurie, în sănătate poate să fie o mare sursă de hrană pentru cei flămânzi de hrană spirituală.

De fapt, oamenii nu mor după lucruri materiale. Bogăţia materială e foarte simplă; ceva mai multă tehnologie, ceva mai multă ştiinţă, şi oamenii se pot îmbogăţi. Adevărata problemă e să te îmbogăţeşti lăuntric. Şi e de mirare – atunci când eşti bogat pe dinafară, devii pentru prima dată conştient, acut conştient de sărăcia ta interioară. Afară e lumină peste tot, iar înăuntru eşti o insulă întunecată. Contrastul te face să vezi mai clar sărăcia interioară.

Bogatul îşi simte sărăcia mai mult decât săracul, pentru că săracul nu are contrast. Afară e întuneric, înăuntru e întuneric; el ştie că viaţa e întuneric. Dar când afară e lumină, eşti dornic de ceva nou: tânjeşti după lumina interioară. Când vezi că poţi să fii bogat pe dinafară, de ce să nu fii bogat şi pe dinăuntru?

Trăieşte în bucurie, fără averi, precum cele strălucitoare.

Bucură-te de lume, bucură-te de soare, bucură-te de lună, de stele, de flori, de pământ. Trăieşti în bucurie şi pace, fără să stăpâneşti. Nu stăpâni. Foloseşte, dar nu stăpâni, pentru că cel ce stăpâneşte nu poate folosi. De fapt, cel ce stăpâneşte ajunge să fie stăpânit de lucrurile pe care le stăpâneşte. De aceea atâţia bogătaşi devin tare nefericiţi, şi trăiesc în sărăcie. Au toţi banii din lume, dar trăiesc în sărăcie.

Bucură-te de lume, bucură-te de soare, bucură-te de lună, de stele, de flori, de pământ. Trăieşti în bucurie şi pace, fără să stăpâneşti. Nu stăpâni.

Cu câteva decenii în urmă, cel mai bogat om din lume era nizamul din Hyderabad. De fapt, bogăţia lui era atât de mare încât nimeni nu putea estima cât avea. Vistieriile lui erau pline de diamante. Totul era făcut din diamante. Chiar şi prespapierul lui era cel mai mare diamant din lume; Kohinoor era doar o treime din prespapierul lui.

Când a murit, în pantof i s-a găsit prespapierul. Diamantele nu erau numărate fiindcă erau foarte multe. Erau cântărite, nu numărate – câte kilograme, nu câte diamante – cine putea să numere? În fiecare an diamantele erau scoase din beciuri şi răspândite pe acoperişurile palatului său ca să ia puţină lumină. Dar omul trăia într-o sărăcie lucie; până şi cerşetorii trăiesc mult mai bine.

Obişnuia să adune ţigări pe care alţii le fumaseră şi le aruncaseră – mucuri de ţigară, chiştoace. Nu îşi cumpăra ţigări, aduna mucuri de ţigară şi le fuma.

Ce avar! Timp de cincizeci de ani a folosit un singur fes – era foarte jegos şi împuţit! A murit cu acelaşi fes. Nu îşi schimba hainele niciodată. Şi se spune că îşi cumpăra haine din piaţa de vechituri, haine uzate, zdrenţe. Avea cei mai mizerabili pantofi din lume, pe care îi trimitea din când în când la reparat, fiindcă nu voia să îşi cumpere pantofi noi.

Ei bine, cum se face că cel mai bogat om din lume trăia într-o asemenea mizerie şi avariţie – ce s-a întâmplat cu el? Posesivitatea! Posesivitatea era boala lui, mania lui. Voia să posede totul. Cumpăra diamante din toată lumea; oriunde erau diamante, agentul lui se ducea şi le cumpăra. Doar ca să aibă mai mult şi mai mult! Nu poţi să mănânci diamante – iar el mânca ce era mai prost. Nu putea să doarmă de teamă că cineva ar fi putut să-i fure din bogăţii.

Lumea trebuie să fie folosită, nu posedată. Venim cu mâinile goale şi plecăm cu mâinile goale, aşa că nu are rost să aduni nimic.

De aceea prespapierul a fost găsit în pantoful lui. Când era pe moarte, l-a ascuns acolo ca să nu i-l fure nimeni. Chiar şi când era pe moarte îl preocupa mai mult diamantul decât propria viaţă. Nu a dat niciodată ceva cuiva.

Asta se întâmplă cu oamenii care devin posesivi: ei nu se folosesc de lucruri, sunt folosiţi de lucruri. Nu sunt stăpâni, sunt servitorii propriilor lucruri. Acumulează întruna şi mor fără să se fi bucurat de tot ce au avut.

Trăieşte în bucurie, fără averi, precum cele strălucitoare.

Trăieşte ca buddha-şii, care nu au nimic, dar se pot folosi de toate. Lumea trebuie să fie folosită, nu posedată. Venim cu mâinile goale şi plecăm cu mâinile goale, aşa că nu are rost să aduni nimic. E urât să aduni – foloseşte-te de toate! Cât eşti în viaţă, bucură-te de tot ce îţi pune lumea la dispoziţie, şi apoi pleacă fără să te uiţi în urmă, fără să te agăţi de lucruri.

Omul inteligent se foloseşte de viaţă, şi o foloseşte frumos, estetic, cu sensibilitate. Atunci lumea are multe comori pentru el. El nu se ataşează niciodată, pentru că în clipa în care te-ai ataşat ai adormit.

Învingătorul seamănă ură pentru că învinsul suferă.

Lasă încolo câştigul şi pierderea şi descoperă bucuria.

Cum să descoperi bucuria? Lasă-ţi ambiţia să dispară; ambiţia e bariera. Ambiţia înseamnă a te da mare, a te grozăvi că ai mai mulţi bani, mai multă

putere, mai mult prestigiu. Dar ia aminte: *Învingătorul seamănă ură pentru că învinsul suferă. Lasă încolo câştigul şi pierderea şi descoperă bucuria.* Dacă vrei să descoperi bucuria, uită de câştig şi de pierdere. Viaţa e un joc. Joac-o frumos, uită de tot de câştig şi de pierdere.

Adevăratul spirit sportiv nu e de a câştiga sau a pierde. Adevăratului sportiv îi place să joace. Dacă joci ca să câştigi, vei juca încordat, neliniştit. Nu te interesează jocul în sine, bucuria şi misterul lui; te interesează mai mult rezultatul. Ăsta nu e modul corect de a trăi.

Trăieşte fără să te gândeşti la ce o să se întâmple. Nu contează dacă ai să fii învingător sau învins. Moartea ia totul cu sine. Nu are importanţă dacă pierzi sau câştigi. Singurul lucru care contează este cum ai jucat. Ţi-a plăcut? Dacă jocul în sine îţi place, atunci fiecare clipă e o clipă de bucurie.

SFÂRŞIT

Cuprins

Cuvânt înainte 5

Ce este fericirea? 11
Depinde de tine 11
Mâini goale 21

În căutare 25
Dualitatea fundamentală 25
Nu caracterul, ci conştienţa 28
Goana după curcubee 31
Rădăcinile nefericirii 38

De la agonie la extaz 43
Pâine şi circ 44
Extazul este rebel 45
A fi şi a deveni 53
Înţelegerea rădăcinilor nefericirii
– Răspunsuri la întrebări – 59

Trăieşte în bucurie 121